



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ**

**ΦΟΙΤΗΤΗΣ:**

**ΜΙΧΑΛΟΥΛΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ Α.Μ: 2113087**

**ΕΠΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:**

**ΒΛΑΧΑΔΗ ΜΑΡΙΑ**

**ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:**

**ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

**ΛΑΜΙΑ, 2021**



### **Δήλωση εκπόνησης πτυχιακής εργασίας**

*«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία για τη λήψη του τίτλου σπουδών του ΠΣ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών» έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος και το κείμενο είναι γραμμένο με τα δικά μου λόγια και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής από τρίτες πηγές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης πτυχιακής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».*

ΜΙΧΑΛΟΥΛΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Υπογραφή

---



## **Πρόλογος – Ευχαριστίες**

Η παρούσα εργασία γίνεται στα πλαίσια του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Το επιλεγμένο θέμα μελέτης αποτελεί ένα σύγχρονο αντικείμενο που σχετίζεται με το φαινόμενο της εμφάνισης των ψηφιακών νομάδων, δηλαδή των απομεμακρυσμένων εργαζομένων οι οποίοι απασχολούνται στους τεχνολογικούς τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών και εκμεταλλεύονται το πλεονέκτημα της απομεμακρυσμένης εργασίας τους, ταξιδεύουν στον κόσμο

Η ανάπτυξη αυτού του θέματος έγινε υπό την καθοδήγηση και επίβλεψη της καθηγήτριας κ. Βλαβάδη. Για το λόγο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες, τόσο για το χρόνο που μου αφιέρωσε, όσο και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε.





## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ .....</b>	<b>10</b>
1.1. Εισαγωγή.....	10
1.2. Έποικοι, μετανάστες και νομάδες.....	11
1.3. Πρώιμα Οράματα του Ψηφιακού Νομαδισμού .....	13
1.4. Δεκαετία του 1970: Από το Λονδίνο στο Νιρβάνα.....	14
1.5. Δεκαετία του 1980: Τεχνολογικές καινοτομίες .....	15
1.6. Δεκαετία του 1990: «Dawn of the E-Lance Economy».....	16
1.7. Δεκαετία του 2000: Μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Social Media) και η τετράωρη εβδομάδα εργασίας (The Four-Hour Workweek).....	18
1.8. Δεκαετία του 2010: Κρυπτονομίσματα, συνέδρια και συνεργατικοί χώροι.....	19
1.9. Πρόσφυγες.....	20
1.9.1. Εισαγωγικά στοιχεία .....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.9.2. Συσχέτιση με επιχειρήσεις έκτακτης ανάγκης.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.9.3. Περιγραφή και οδηγίες.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ.....</b>	<b>Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.</b>
2.1. Πρόσφυγες σε όλον τον κόσμο.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.2. Μετακινήσεις πληθυσμών και αφίξεις στην Ελλάδα το έτος 2020 ...	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.3. Νόμιμη Μετανάστευση .....	42
2.4. Μετακινήσεις πληθυσμών και αφίξεις στην Ελλάδα το έτος 2021 .....	48
2.5. Μετακινήσεις πληθυσμών και χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και επικοινωνιών.....	50
2.5.1. Εισαγωγικά στοιχεία .....	50
2.5.2. Επισκόπηση των αναπτύξεων ICT4RM.....	54
2.5.3. Συστατικά για μια επιτυχή ανάπτυξη πλατφόρμας .....	71
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΝΟΜΑΔΩΝ: ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΟΜΕΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ, ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΕ .....</b>	<b>77</b>
3.1. Εισαγωγικά στοιχεία .....	77
3.2. Ο Ψηφιακός νομαδισμός ως σοβαρή αναγκή .....	77
3.3. Ψηφιακός νομαδισμός και το οικονομικό γενικό πλαίσιο της ‘Gig Economy’ .....	79
3.4. Προνόμια και ανισότητες μεταξύ των ψηφιακών νομάδων .....	82



<b>3.5.</b>	<b>Δημιουργία Νομαδικής Κοινότητας .....</b>	<b>85</b>
<b>3.6.</b>	<b>Ο Τρόπος Ζωής των ψηφιακών νομάδων .....</b>	<b>85</b>
<b>3.7.</b>	<b>Συζήτηση και συμπεράσματα για τον τρόπο ζωής των ψηφιακών νομάδων.....</b>	<b>91</b>
<b>3.8.</b>	<b>Ερευνητικό Μέρος.....</b>	<b>92</b>
<b>3.8.1.</b>	<i>Αιτιολόγηση έρευνας .....</i>	<i>92</i>
<b>3.8.2.</b>	<i>Εφαρμογές ευφυούς μετρολογίας – Smart Metrology .....</i>	<i>92</i>
<b>3.8.3.</b>	<i>Μέθοδος προσέγγισης – Ανάλυση.....</i>	<i>93</i>
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Το ερωτηματολόγιο .....</b>		<b>111</b>
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</b>		<b>119</b>

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

## ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ - ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

**1.1. Εισαγωγή**

Οι ψηφιακοί νομάδες είναι απομεμακρυσμένοι εργαζόμενοι που απασχολούνται συχνά σε τομείς τεχνολογίας όπως ο σχεδιασμός ιστοσελίδων, ο προγραμματισμός ή/και το διαδικτυακό μάρκετινγκ. Αξιοποιώντας το πλεονέκτημα της απομεμακρυσμένης εργασίας τους, ταξιδεύουν στον κόσμο, σε αντίθεση με τους εργαζόμενους των τελευταίων δεκαετιών στις τηλεπικοινωνίες, που χρησιμοποίησαν την ευελιξία της απομεμακρυσμένης εργασίας τους για εργασία από το σπίτι, ώστε να μειώσουν το κόστος μεταφοράς, να αποφύγουν περισπασμούς στο γραφείο και να παρέχουν προγραμματισμό φιλικό προς τα παιδιά. Οι ψηφιακοί νομάδες επιλέγουν την εργασιακή τους βάση λαμβάνοντας υπόψη θέματα αναψυχής και ελεύθερου χρόνου τους και όχι την απασχόληση (Müller 2016: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21931674.2016.1229930>, Thompson 2018: [https://www.researchgate.net/publication/329776443\\_The\\_Digital\\_Nomad\\_Lifestyle\\_Remote\\_WorkLeisure\\_Balance\\_Privilege\\_and\\_Constructed\\_Community](https://www.researchgate.net/publication/329776443_The_Digital_Nomad_Lifestyle_Remote_WorkLeisure_Balance_Privilege_and_Constructed_Community)). Ο όρος «ψηφιακός νομάς» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους Makimoto & Manners (1997) (<https://www.wiley.com/en-us/Digital+Nomad-p-9780471974994> & <https://filesradx66.firebaseio.com/aa031/digital-nomad-by-tsugio-makimoto-david-manners-b001ecq2u0.pdf>) για το μανιφέστο τους σχετικά με τις επαναστατικές αλλαγές στον τρόπο ζωής που είναι δυνατές με την έλευση του Διαδικτύου. Στις μέρες μας, το Διαδίκτυο όντως δημιούργησε τη δυνατότητα τηλεπικοινωνίας (telecommuting) για όσους εργάζονται στο σχεδιασμό υπολογιστών και στο διαδικτυακό μάρκετινγκ (Thompson2018).

Ο ψηφιακός νομαδισμός, ως μια μορφή υψηλής κινητικότητας ψηφιακή εργασία, έχει πλέον αναδειχθεί ως ένα παγκόσμιο φαινόμενο για την τεχνολογία πληροφοριών (information technology) με ουσιαστικές επιπτώσεις σε άτομα, επιχειρήσεις και κοινωνίες (Schlagwein 2017: [https://www.researchgate.net/profile/Daniel\\_Schlagwein/publication/326235422\\_'Escaping\\_the\\_Rat\\_Race'\\_Different\\_Orders\\_of\\_Worth\\_in\\_Digital\\_Nomading/links/5bfb703f92851ced67d7f4d7/Escaping-the-Rat-Race-Different-Orders-of-Worth-in-Digital-Nomading.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Schlagwein/publication/326235422_'Escaping_the_Rat_Race'_Different_Orders_of_Worth_in_Digital_Nomading/links/5bfb703f92851ced67d7f4d7/Escaping-the-Rat-Race-Different-Orders-of-Worth-in-Digital-Nomading.pdf)). Αν και δεν υπάρχουν οριστικοί αριθμοί, οι εκτιμήσεις διαφόρων μελετών

υπολογίζουν ότι, ήδη από το 2018, υπάρχουν αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες ψηφιακοί νομάδες (Schlagwein 2018: <https://www.researchgate.net/publication/329182172>).

Ο ψηφιακός νομαδισμός αναγνωρίστηκε ως φαινόμενο γενικής σημασίας (mainstream phenomenon) το 2014–15 όταν εμφανίστηκαν διαδικτυακές κοινότητες (π.χ. Nomad List), άνοιξαν συνεργατικοί χώροι (coworking spaces) και, φυσικά, ξεκίνησαν σειρές συνεδρίων. Ωστόσο, η πρώτη του εμφάνιση ήταν ως ένα πιο ατομικιστικό φαινόμενο στη δεκαετία του 2000. Τότε, οι εταιρείες πληροφορικής άρχισαν να δέχονται ρυθμίσεις για εργασία εξ αποστάσεως για προγραμματιστές λογισμικού, εκδόθηκε ένα σημαντικό βιβλίο (Ferriss 2007: <https://www.amazon.com/4-Hour-Workweek-Escape-Live-Anywhere/dp/0307465357>) και εμφανίστηκαν ανεξάρτητες, ελεύθερες επαγγελματικές (freelancing) ηλεκτρονικές αγορές. Φυσικά, όπως προαναφέρθηκε, ο ίδιος ο όρος του ψηφιακού νομαδισμού χρονολογείται ήδη από τη δεκαετία του 1990 (Makimoto & Manners 1997: <https://www.wiley.com/en-us/Digital+Nomad-p-9780471974994> & <https://filesradx66.firebaseio.com/aa031/digital-nomad-by-tsugio-makimoto-david-manners-b001ecq2u0.pdf>). Όμως, πρωτοποριακά παραδείγματα υπήρχαν και πιο πριν (Roberts 1984: <https://microship.com/high-tech-nomad/>) καθώς και εννοιολογικές προβλέψεις που έγιναν ακόμη νωρίτερα (π.χ., από τον Marshall McLuhan 1962, 1964: [https://www.researchgate.net/publication/202187321\\_The\\_Gutenberg\\_Galaxy\\_The\\_Making\\_of\\_Typographic\\_Man](https://www.researchgate.net/publication/202187321_The_Gutenberg_Galaxy_The_Making_of_Typographic_Man) & <https://mitpress.mit.edu/books/understanding-media>).

## 1.2. Έποικοι, μετανάστες και νομάδες

Οι ευρύτερες ρίζες του ψηφιακού νομαδισμού μπορούν να εντοπιστούν στο κίνημα backpacking και, στην πραγματικότητα, στον παραδοσιακό νομαδισμό. Εδώ ξεκινάμε μια ιστορική αναδρομή.

Οι νομάδες πρέπει να διακρίνονται από τους εποίκους και τους μετανάστες. Οι έποικοι ζουν και εργάζονται σε σταθερές τοποθεσίες. Οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα είναι έποικοι. Οι μετανάστες είναι άτομα που έχουν μετακινηθεί σε νέες τοποθεσίες μόνιμα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ζουν και εργάζονται σε σταθερές τοποθεσίες που δεν είναι το παραδοσιακό έθnik σπίτι τους. Για παράδειγμα, οι σύγχρονοι «απόδημοι» εργαζόμενοι είναι μετανάστες αλλά όχι νομάδες (Schlagwein 2017: [https://www.researchgate.net/profile/Daniel\\_Schlagwein/publication/326235422\\_Es](https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Schlagwein/publication/326235422_Es)

caping\_the\_Rat\_Race'\_Different\_Orders\_of\_Worth\_in\_Digital\_Nomading/links/5bfb703f92851ced67d7f4d7/Escaping-the-Rat-Race-Different-Orders-of-Worth-in-Digital-Nomading.pdf).

Οι νομάδες είναι άτομα που μετακινούνται συχνά σε διαφορετικές τοποθεσίες. Παραδοσιακά, παρακινούνται από την ανάγκη να αποκτήσουν τροφή, να βρουν βοσκότοπους για τα ζώα τους ή να βρουν οποιοδήποτε άλλο τρόπο προκειμένου να επιβιώσουν. Ενώ υπάρχει μια γκριζα ζώνη για τον ορισμό νομάδων και μεταναστών, οι νομάδες κινούνται πιο συχνά ή κινούνται συνεχώς ως επιλογή τρόπου ζωής (Khazanov 1994:

[https://www.researchgate.net/publication/37699355\\_Nomads\\_and\\_the\\_Outside\\_World](https://www.researchgate.net/publication/37699355_Nomads_and_the_Outside_World)).

Μεταξύ των παραδοσιακών νομάδων, μπορούμε να διακρίνουμε κυνηγούς-συλλέκτες (που μετακινούνται με σκοπό στην αναζήτηση φαγητού), ποιμαντικούς νομάδες (που κινούνται με τα ζώα τους, όπως είναι οι Βεδουίνοι) και περιμετρικοί νομάδες (που μετακινούνται για να πουλήσουν τις χειροτεχνίες τους, όπως είναι οι Sinti, μια φυλή Ρομά στην Κεντρική Ευρώπη). Ιστορικά, οι περισσότεροι άνθρωποι ήταν «κυνηγοί-συλλέκτες» που άλλαζαν τοποθεσίες σύμφωνα με τις εποχές και τη διαθεσιμότητα φαγητού. Η μεγάλη τάση των τελευταίων 8000 ετών, από την εφεύρεση της γεωργίας, ήταν η αντικατάσταση των νομάδων από τους εποίκους (με τη γεωργία να «απαιτεί» από τους ανθρώπους να μείνουν κοντά σε ένα μέρος για να ζήσουν). Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των τελευταίων αιώνων, η εφεύρεση του έθνους-κράτους (δημιουργία νόμιμων συνόρων) και η ευρεία εκβιομηχάνιση (μεγάλα μηχανήματα και εργοστάσια που απαιτούν από τους ανθρώπους να μείνουν κοντά σε ένα «μέρος εργασίας») αύξησε την τάση να μεταθέσει την ανθρωπότητα από τον τρόπο ζωής των νομάδων σε αυτό των εποίκων, συμπεριλαμβανομένων με αυτό και των αναγκαστικών μετοικήσεων. Το 1995, εκτιμήθηκε ότι 30-40 εκατομμύρια άνθρωποι συνέχιζαν τον νομαδικό τρόπο ζωής (New Internationalist, 1995: <https://newint.org/features/1995/04/05/facts>).

Ο ψηφιακός νομαδισμός χρησιμοποιεί την τεχνολογία της πληροφορική για να επιστρέψει τους ανθρώπους σε μια κατάσταση όπου ο τόπος διαμονής και ο χώρος εργασίας δεν περιορίζονται χωρικά. Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να κινούνται ελεύθερα σε όλο τον κόσμο χωρίς διευθύνσεις σπιτιού και εργασίας, δημιουργώντας μια μορφή νεο-νομαδισμού (New Internationalist, 1995: <https://newint.org/features/1995/04/05/facts>).

### 1.3. Πρώιμα Οράματα του Ψηφιακού Νομαδισμού

Η εμφάνιση του ψηφιακού νομαδισμού είχε προβλεφθεί με διάφορους τρόπους και από διαφορετικούς συγγραφείς.

Ο McLuhan φαντάστηκε τους νομάδες να περιστρέφονται με μεγάλη ταχύτητα, χρησιμοποιώντας εγκαταστάσεις στο «δρόμο» τους μέχρι το σημείο όπου θα μπορούσαν σχεδόν να απαλλαγούν από τα σπίτια τους (McLuhan 1962: [https://www.researchgate.net/publication/202187321\\_The\\_Gutenberg\\_Galaxy\\_The\\_Making\\_of\\_Typographic\\_Man](https://www.researchgate.net/publication/202187321_The_Gutenberg_Galaxy_The_Making_of_Typographic_Man)). Το «παγκόσμιο χωριό» του είναι μια μεταφορά για τη μείωση των φυσικών αποστάσεων σε όλο τον κόσμο, λόγω της αυξημένης ικανότητας επικοινωνίας και ανταλλαγής ιδεών μέσω του Διαδικτύου (δηλαδή, ο McLuhan προέβλεψε το Διαδίκτυο, αν και, φυσικά, χρησιμοποίησε διαφορετικούς όρους). Στην θεώρησή του, η αυξημένη ταχύτητα και ευκολία επικοινωνίας έπρεπε να συγκεντρώσει όλες τις κοινωνικές λειτουργίες δημιουργώντας έτσι την εντύπωση των μειωμένων φυσικών αποστάσεων (McLuhan 1964: <https://mitpress.mit.edu/books/understanding-media>).

Ο Toffler στο βιβλίο του «*The Third Wave*» έγραψε για την μετάβαση από μια βιομηχανική εποχή (το δεύτερο κύμα) σε μια εποχή της πληροφορίας (το τρίτο κύμα). Περιέγραψε ότι η εποχή της πληροφορίας θα χαρακτηρίζεται από μια οικονομία και μια κοινωνία που θα βασίζεται στις ψηφιακές τεχνολογίες και την κατάργηση των χωρικών ορίων. Οραματίστηκε ένα «ηλεκτρικό εξοχικό σπίτι» από το οποίο οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν να εργάζονται εξ αποστάσεως (Toffler 1980: (<https://www.amazon.com/Third-Wave-Alvin-Toffler/dp/0553246984> και [http://era.gov.kh/eraasset/uploads/2020/02/Toffler.Alvin\\_.The\\_.Third\\_.Wave\\_.pdf](http://era.gov.kh/eraasset/uploads/2020/02/Toffler.Alvin_.The_.Third_.Wave_.pdf)).

Σε ένα βιβλίο με τίτλο «Digital Nomad», οι Makimoto και Manners (1997) (<https://www.wiley.com/en-us/Digital+Nomad-p-9780471974994> & <https://filesradx66.firebaseio.com/aa031/digital-nomad-by-tsugio-makimoto-david-manners-b001ecq2u0.pdf>) προέβλεψαν ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας θα επέτρεπε στους ανθρώπους να επιλέξουν τη δυνατότητα να γίνουν ευκίνητοι σε ολόκληρο τον κόσμο: «Ο 21ος αιώνας θα είναι ο αιώνας που θα αναζωπυρώσει για τους ανθρώπους ένα δίλημμα που είναι αδρανές για 10.000 χρόνια - οι άνθρωποι θα είναι σε θέση να αναρωτηθούν: «Είμαι νομάς ή έποικος»». Οι συγγραφείς παρείχαν πρώιμα παραδείγματα στελεχών που χρησιμοποιούσαν την πρόσφατα διαθέσιμη τεχνολογία της πληροφορικής για εργασία από

απομακρυσμένα μέρη. Επισήμαναν όχι μόνο τη δυνατότητα του ψηφιακού νομαδισμού, αλλά επίσης πρόβλεψαν ορισμένα από τα τρέχοντα ζητήματά του (π.χ. φορολογία).

Στην συνέχεια θα γίνει αναφορά για τις πραγματικές ρίζες και την εμφάνιση του ψηφιακού νομαδισμού, όπου θα γίνει μια διερεύνηση δεκαετία με τη δεκαετία, εστιάζοντας στον ρόλο της τεχνολογίας (π.χ., νέα σχετική τεχνολογία της πληροφορικής), των επιχειρήσεων (π.χ., νέα σχετικά επιχειρηματικά μοντέλα) και των ταξιδιών (π.χ. ταξίδια και πολιτιστικά τάσεις).

#### **1.4. Δεκαετία του 1970: Από το Λονδίνο στο Νιρβάνα**

*Τεχνολογία:* Το 1971, τα πρώτα δίκτυα υπολογιστών (πριν τον σημερινό παγκόσμιο Ιστό) δημιουργήθηκαν σε στρατιωτικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα των Ηνωμένων Πολιτειών (ΗΠΑ). Το πρώτο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) εστάλη μέσω του *Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET)* (<https://www.britannica.com/topic/ARPANET>). Ο πρώτος προσωπικός υπολογιστής (PC), ο MITS Altair 8800, κυκλοφόρησε επίσης τη δεκαετία του 1970 (και αποτέλεσε την βάση για τους προσωπικούς υπολογιστές της IBM που εμφανίστηκαν στην αγορά τη δεκαετία του 1980) (<https://history-computer.com/altair-8800-complete-history-of-the-mits-altair-8800/>).

*Επιχειρήσεις:* Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, παρουσιάστηκαν τα πρώτα πιο ευέλικτα προγράμματα εργασίας και προέκυψε η έννοια της «ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ζωής» (“*work-life balance*”). Ακόμη, με βάση μια πρωτοποριακή μελέτη του 1973–74, εισήχθη η έννοια του «telecommuting», (Nilles 1976:<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/713702302>). Το «telecommuting» θεωρήθηκε ως μια εναλλακτική λύση (βασισμένη στην τεχνολογία της πληροφορικής) έναντι της μετακίνησης στην εργασία στο πλαίσιο του πολεοδομικού σχεδιασμού.

*Ταξίδια:* Οι Beatles πέρασαν πολύ χρόνο στην Ινδία και συνεργάστηκαν με ντόπιους μουσικούς στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και του 1970, συμβάλλοντας σημαντικά στην εμφάνιση του "The Hippie Trail" (MacLean 2007: <https://www.amazon.com/Magic-Bus-Hippie-Trail-Istanbul/dp/0141015950> & <https://www.semanticscholar.org/paper/Magic-Bus%3A-On-the-Hippie-Trail-From-Istanbul-to-Maclean/0dcead3034307e4abca88452b02f1aa4654b1523>). Το Hippie Trail

ήταν μια χειρσαία ταξιδιωτική διαδρομή από το Ηνωμένο Βασίλειο ή τη Γερμανία μέσω της Τουρκίας και του Ιράν προς την Ινδία ή το Νεπάλ (και συχνά στη Νοτιοανατολική Ασία). Πολλοί άνθρωποι ταξίδεψαν τη δεκαετία του 1970, ακολουθώντας αυτήν την διαδρομή, συνήθως με τα εμβληματικά μίνι βαν Volkswagen. Με βάση τα Hippie Trail ταξίδια τους, οι Tony & Maureen Wheeler δημοσίευσαν τον πρώτο τους ταξιδιωτικό οδηγό *'Lonely Planet Across Asia on the Cheap'* το 1973 (International Directory of Company Histories 2018) (ebook: <https://www.booktopia.com.au/lonely-planet-across-asia-on-the-cheap-tony-wheeler/ebook/9781743219447.html>). Αυτός ο οδηγός αποτέλεσε μια ανεκτίμητη πηγή για μεμονωμένους ταξιδιώτες. Στη συνέχεια εμφανίστηκε ένας μεγάλο πλήθος ταξιδιωτικών οδηγιών *'Lonely Planet'*, δημιουργώντας μια νέα και πρωτοποριακή κατηγορία ταξιδιωτικών βιβλιογραφιών, για μια ανεξάρτητη μορφή ταξιδιού (<https://www.lonelyplanet.com/>).

### 1.5. Δεκαετία του 1980: Τεχνολογικές καινοτομίες

*Τεχνολογία:* Η δεκαετία του 1980 είδε την εμφάνιση μιας σειράς τεχνολογικών καινοτομιών, απαραίτητων για τον ψηφιακό νομαδισμό. Το Πρωτόκολλο Ελέγχου Μετάδοσης/Πρωτόκολλο Διαδικτύου (Transmission Control Protocol/Internet Protocol ή απλώς TCP/IP), κρίσιμο για την εμφάνιση του Διαδικτύου, αναπτύχθηκε το 1982 (και υιοθετήθηκε από την ARPANET το 1983) (<https://www.fortinet.com/resources/cyberglossary/tcp-ip>). Τα πανεπιστήμια συνέδεαν όλο και περισσότερο τα δίκτυά τους κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, δημιουργώντας αυτό που, τελικά, έγινε γνωστό ως Διαδίκτυο (Internet). Προς το τέλος της δεκαετίας του 1980, εμφανίστηκαν οι πρώτοι πάροχοι υπηρεσιών Διαδικτύου (Internet Service Providers ή απλώς ISPs), παρέχοντας πρόσβαση στο Διαδίκτυο για οποιονδήποτε (η γενικής εφαρμογής υιοθέτηση έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990). Επιπλέον, το πρώτο δορυφορικό σύστημα τηλεφώνου, το Motosat, κυκλοφόρησε στην αγορά το 1985, δημιουργώντας έτσι την κατηγορία «κινητό τηλέφωνο» ([https://www.rvsatellite.com/Manuals/Motosat/nomad2\\_3\\_user\\_manual.pdf](https://www.rvsatellite.com/Manuals/Motosat/nomad2_3_user_manual.pdf)). Επίσης το 1985, η Toshiba παρήγαγε τον πρώτο φορητό υπολογιστή, τον Toshiba T1100 (<https://www.techgear.gr/toshiba-t1100-is-the-first-laptop-in-the-wold-19604>).

*Επιχειρήσεις:* Η κινητικότητα και η ευελιξία των ωρών εργασίας αυξήθηκαν τη δεκαετία του 1980. Αρκετές εταιρίες και οργανισμοί δοκίμασαν την τηλεργασία (telecommuting) (Nilles 1988). Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα ήταν ο J. C. Penney (Η J. C. Penney Company, Inc. είναι μια αμερικανική αλυσίδα πολυκαταστημάτων με 840 τοποθεσίες σε 49 πολιτείες των ΗΠΑ και στο Πουέρτο Ρίκο) που άρχισε να χρησιμοποιεί οικιακούς πράκτορες τηλεφωνικών κέντρων (<https://en.wikipedia.org/wiki/JCPenney>).

*Ταξίδια:* Ξεκινώντας από το 1982, και πιο συγκεκριμένα στην Ταϊλάνδη, εμφανίστηκε μια εισροή «backpackers». Αυτό όχι μόνο οδήγησε, αλλά τροφοδοτήθηκε και από την ίδρυση της «backpacker mecca» στην οδό Khao San Road της Μπανγκόκ, όπου οι ντόπιοι Ταϊλανδοί άρχισαν να «ανοίγουν» και να λειτουργούν φθηνούς «ξενώνες» και «homestays» για να καλύψουν αυτόν τον νέο τύπο ανεξάρτητου ταξιδιώτη (<https://theculturetrip.com/asia/thailand/articles/the-ultimate-guide-to-khao-san-road-bangkoks-legendary-backpacker-mecca/>).

Παρόμοιες κατοικίες για backpacker ξηπήδησαν σύντομα σε όλο τον κόσμο. Η πτώση των τιμών διαμονής, η εμφάνιση ταξιδιωτικών οδηγών και η έννοια «από στόμα σε στόμα» οδήγησαν το backpacking να γίνει ένα αυξανόμενο ταξιδιωτικό φαινόμενο τη δεκαετία του 1980 ([https://www.researchgate.net/publication/292244251\\_Theoretical\\_encounters\\_A\\_review\\_of\\_backpacker\\_literature](https://www.researchgate.net/publication/292244251_Theoretical_encounters_A_review_of_backpacker_literature)).

## **1.6. Δεκαετία του 1990: «Dawn of the E-Lance Economy»**

*Τεχνολογία:* Ο Tim Berners-Lee ανέπτυξε το τμήμα του Διαδικτύου που είναι γνωστό ως Παγκόσμιος Ιστός (World Wide Web ή απλώς WWW) το 1990, το οποίο δημοσιοποιήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Πυρηνικών Ερευνών (European Organization for Nuclear Research ή απλώς CERN) το 1993 (<https://webfoundation.org/about/vision/history-of-the-web/>). Το Mosaic ήταν το πρώτο πρόγραμμα περιήγησης WWW/Internet (1993), ακολουθούμενο από το Netscape's Navigator (1994) και τελικά τον Internet Explorer της Microsoft (1995). Στη συνέχεια αναπτύχθηκε η κύρια εφαρμογή (“killer app”) του Διαδικτύου, η «αναζήτηση» (“search”), με την Google να καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του μεριδίου αγοράς, ήδη από το 1998). Τα κινητά (έξυπνα) τηλέφωνα και οι φορητοί υπολογιστές έγιναν κοινά και προσιτά



για όλους, καθώς οι τιμές τους μειώθηκαν ενώ η ισχύς τους αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Οι φορητοί υπολογιστές είναι πλέον εξοπλισμένοι με Wi-Fi, επιτρέποντας έτσι την ασύρματη διαδικτυακή εργασία. Η δεκαετία του 1990 ανέδειξε επίσης τη δύναμη των διαδικτυακών κοινοτήτων, με την εμφάνιση μοντέλων peer-to-peer networks (π.χ. Napster το 1999), του ανοιχτού κώδικα (π.χ. Linux το 1991) και του «πλήθους πηγών» (crowdsourcing), όπως για παράδειγμα η Wikipedia το 2001.

*Επιχειρήσεις:* Κατά τη διάρκεια του 2<sup>ου</sup> μισού της δεκαετίας του 1990 σημειώθηκε ένα κύμα υλοποιήσεων ηλεκτρονικών επιχειρήσεων (π.χ. η Amazon το 1994, και το eBay το 1995). Νέα μοντέλα, όπως το 'Amazon Affiliates' (από το 1996), επέτρεψαν σε άτομα να βγάλουν λεφτά μέσω διαδικτύου με καταστήματα και παραπομπές (referrals). Οι διαδικτυακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές κατέστησαν δυνατές, με τη χρήση συμβατικών τραπεζικών λιανικών πωλήσεων και επενδυτικών τραπεζών (π.χ. Citibank, Schwab), καθώς και καθαρές διαδικτυακές συναλλαγές, όπως το PayPal. Εμπνευσμένο από ένα άρθρο του *Harvard Business Review* με τίτλο «Dawn of the E-Lance Economy» (Malone και Laubacher 1998: <https://hbr.org/1998/09/the-dawn-of-the-e-lance-economy>), το Elance κυκλοφόρησε ως μια ελεύθερη επαγγελματική (freelancing) ηλεκτρονική αγορά, επιτρέποντας στους εργαζόμενους στο διαδίκτυο να αναζητούν πελάτες.

*Ταξίδια:* Η τιμή των πτήσεων μεγάλων αποστάσεων μειώθηκε σημαντικά με την ίδρυση αεροπορικών εταιρειών με μεγάλες εκπτώσεις (όπως, για παράδειγμα η AirAsia το 1993). Οι πρώιμες μορφές ψηφιακού νομαδισμού ήδη εμφανίστηκαν ως ένα αναγνωρίσιμο φαινόμενο. Για παράδειγμα, οι New York Times χρησιμοποίησαν τον όρο «technomads» για να χαρακτηρίσουν μια αναδύμενη κατηγορία μακροχρόνιων ταξιδιωτών που χρησιμοποίησαν τεχνολογία (όπως τα κινητά τηλέφωνα και τα ιστολόγια στο Διαδίκτυο) για να μείνουν σε επαφή με φίλους (και συνήθως όχι για να εργαστούν) (Siwolop 1999: <https://www.nytimes.com/1999/04/29/technology/a-home-page-away-from-home.html>). Αυτοί οι νομάδες υποστηρίχθηκαν από βιβλία όπως το "The Practical Nomad: How to Travel around the World" (Hasbrouck 1997: [https://www.goodreads.com/book/show/895055.The\\_Practical\\_Nomad](https://www.goodreads.com/book/show/895055.The_Practical_Nomad) & <https://www.amazon.com/Practical-Nomad-Travel-Around-World/dp/1598808885>).

### **1.7. Δεκαετία του 2000: Μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Social Media) και η τετράωρη εβδομάδα εργασίας (The Four-Hour Workweek)**

*Τεχνολογία:* Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000, οι ταχύτητες δεδομένων στο Διαδίκτυο και στα κινητά αυξήθηκαν σημαντικά ενώ το κόστος μειώθηκε, οδηγώντας έτσι σε ευρύτερη χρήση και σε νέες συμπληρωματικές τεχνολογίες. Η εμφάνιση του ψηφιακού νομαδισμού ενισχύθηκε περαιτέρω από την αυξανόμενη ανάπτυξη των «κοινωνικών τεχνολογιών» (social technologies) (π.χ. τα κοινωνικά μέσα, όπως τα Flickr, LinkedIn και Facebook). Οι κλήσεις “Voice over Internet Protocol” (ή απλώς VoIP) και οι βιντεοτηλεδιασκέψεις έγιναν όλο και πιο εφικτές, ειδικά με την εμφάνιση του Skype το 2003 (<https://www.britannica.com/technology/Skype>). Αργότερα στη δεκαετία, το "cloud computing" εμφανίστηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες πληροφορικής των νομάδων και άλλων εργαζομένων, ειδικά, μάλιστα, με την κυκλοφορία του Dropbox το 2007 (<https://www.dropbox.com>). Πολύ σημαντικό για τους νομάδες ήταν και το Google AdSense (2003), που συνδέθηκε στο διαδίκτυο, επιτρέποντας έτσι στους ταξιδιώτες-bloggers να προβάλλουν διαφημίσεις μέσω του δικτύου διαφημιζόμενων της Google ([https://en.wikipedia.org/wiki/Google\\_AdSense](https://en.wikipedia.org/wiki/Google_AdSense)).

*Επιχειρήσεις:* Το να έχει κάποιος ένα «γραφείο στο σπίτι» έγινε όλο και πιο αποδεκτό σε διάφορους κλάδους, ιδίως για εργαζόμενους στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών (Information & Communications Technology, ή απλώς ICT), όπως οι προγραμματιστές (developers).

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η δημιουργία των «internet cafés» εξυπηρετούσε απομακρυσμένους εργαζόμενους, καθώς και τους «παίκτες» διαφόρων διαδικτυακών παιχνιδιών (gamers). Αργότερα στη δεκαετία, εμφανίστηκαν οι πρώτοι "συνεργατικοί χώροι" (coworking spaces), όπως για παράδειγμα στο "Spiral Muse" στο Σαν Φρανσίσκο και ο de facto χώρος συνεργασίας, St Oberholz στο Βερολίνο, που εμφανίστηκαν και οι δύο το 2005. (<https://www.coworkingresources.org/blog/history-of-coworking>). Ακόμη, εμφανίστηκαν ιστότοποι προσανατολισμένοι στον ψηφιακό νομαδισμό, συμπεριλαμβανομένου του ιστοτόπου [technomadia.com](http://technomadia.com), αν και επικεντρώθηκε κυρίως στους ταξιδιώτες με οχήματα αναψυχής RV (recreational vehicles, δηλαδή, μηχανοκίνητα οχήματα ή ρυμουλκούμενα που περιλαμβάνουν ειδικά σχεδιασμένους χώρους για διαμονή). Επιπλέον, ορισμένοι πρώιμοι ψηφιακοί νομάδες άρχισαν να δημιουργούν επιχειρήσεις για να εξυπηρετούν wannabe ψηφιακούς νομάδες

(όπως, για παράδειγμα, η Digital Nomad Academy που εμφανίστηκε το 2008). Σημαντικό για τον ψηφιακό νομαδισμό ήταν και το βιβλίο που δημοσίευσε το 2007 ο Timothy Ferriss με τίτλο "The 4-Hour Work Week: Escape 9-5, Live Anywhere, and Join the New Rich (4HWW)", το οποίο πούλησε πάνω από ένα εκατομμύριο αντίτυπα (Ferriss 2007: <https://www.amazon.com/4-Hour-Workweek-Escape-Live-Anywhere/dp/0307465357>). Το 4HWW επικεντρώθηκε στο πώς να ταξιδεύετε συνεχώς, να διαχειρίζεστε μια διαδικτυακή επιχείρηση και να κάνετε «απόδραση από το 9-5». Οπότε, μπορεί να ειπωθεί ότι θεωρείται το σημείο εκκίνησης και η «Βίβλος» του ψηφιακού νομαδισμού.

*Ταξίδια:* Στη δεκαετία του 2000, η κινητικότητα τόσο για αναψυχή όσο και για εργασία έγινε πιο διαδεδομένη. Με την ίδρυσή της το 2000, η εταιρία TripAdvisor, με την πάροδο του χρόνου, έχει αναδιαμορφώσει τη βιομηχανία ταξιδιών/αξιολογήσεων. Επιπλέον, οι Couchsurfing (2003) και AirBnB (2008) άρχισαν να υποστηρίζουν και εναλλακτικά μοντέλα φιλοξενίας. Με τον Matt "Dancing" Harding (2005), ο κόσμος είδε τον πρώτο ψηφιακό νομά-αστέρι του YouTube. Ο Harding ήταν ο πρώτος ταξιδιωτικός blogger που έλαβε σημαντική εταιρική χορηγία και είχε εκατομμύρια προβολές της βιντεοσειράς του "Where the Hell is Matt;" (<https://www.smithsonianmag.com/travel/where-the-hell-is-matt-everywhere-22194662/>).

### **1.8. Δεκαετία του 2010: Κρυπτονομίσματα, συνέδρια και συνεργατικοί χώροι**

*Τεχνολογία:* Το 2010 εμφανίστηκε το Instagram, το οποίο αποτελεί πλέον το έμβλημα της τάσης για πιο οπτική επικοινωνία, υποστηρίζοντας έτσι και την ευρεία αναγνώριση του ψηφιακού νομαδισμού ως ένα αυξανόμενο φαινόμενο. Τα κρυπτονομίσματα, βασισμένα στην έννοια του Blockchain (παρόλο που το Bitcoin ξεκίνησε το 2008, δεν ήταν ευρέως γνωστό μέχρι τη δεκαετία του 2010), επέτρεψε χρηματοοικονομικές συναλλαγές που δεν βασίζονταν σε νομίσματα και εθνικά κράτη (<https://www.blockchain.com/>). Καθώς τόσο χρήστες όσο και δημιουργοί, οι ψηφιακοί νομάδες ασχολήθηκαν πολύ με αυτήν τη νέα τεχνολογία.

*Επιχειρήσεις:* Καθ' όλη τη δεκαετία του 2010, οι συνεργατικοί χώροι έγιναν όλο και πιο σημαντικοί, με τον αριθμό τους να διπλασιάζεται κάθε χρόνο: ο αριθμός των απομακρυσμένων εργαζομένων (συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών νομάδων) έφτασε το ένα εκατομμύριο το 2017 (Foertsch 2017: <https://www.deskmag.com/en/coworking->

news/the-complete-2017-coworking-forecast-more-than-one-million-people-work-from-14000-coworking-spaces-s). Αναδύθηκαν αποκλειστικοί ψηφιακοί νομαδικοί χώροι συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένων των Hubud (Ubud, Μπαλί), Ko Hub (Ko Lanta, Ταϊλάνδη) και Hubba (Μπανγκόκ, Ταϊλάνδη). Αυτοί οι "χώροι συνεργασίας" προορισμού παρείχαν ένα φυσικό σημείο εκδήλωσης για τους ψηφιακούς νομάδες. Παράλληλα, εμφανίστηκαν διαδικτυακές κοινότητες για ψηφιακούς νομάδες, όπως Nomad List, Hashtag Nomads και Dynamite Circle / TropicalMBA. (<https://rus.io/connecting-with-other-digital-nomads/>). Τα ψηφιακά συνέδρια νομάδων άρχισαν να οργανώνονται, συμπεριλαμβανομένων των DNX (από το 2014, <https://www.dnxfestival.com/> & <https://www.dnxcamp.com/>) και CUAsia (από το 2015, <https://cuasia.co/>). Συνεργασίες, διαδικτυακές κοινότητες και συνέδρια που εμφανίστηκαν και διαμορφώθηκαν από την αναδυόμενη έννοια μιας κοινής ταυτότητας «ψηφιακού νομαδισμού».

*Ταξίδια:* Σήμερα, πολλοί ψηφιακοί νομάδες είναι γνωστοί ως "flashpackers", και είναι μια κατηγορία, μετά την κατηγορία των backpackers, που χαρακτηρίζεται από ταξιδιώτες με υψηλότερο προϋπολογισμό που χρησιμοποιούν βαριά τεχνολογία, ενώ, ταυτόχρονα, αναζητούν παρόμοιους προορισμούς και τρόπους ζωής με αυτούς που αναζητούν οι backpackers (<https://www.flashpack.com/travel/are-you-a-flashpacker/>). Εκτός από διάφορα βιβλία με περιεχόμενο το «πώς να ζεις ως ψηφιακός νομάς», δύο ταινίες ντοκιμαντέρ δημιουργήθηκαν για τον ψηφιακό νομαδισμό στη δεκαετία του 2010: «“Almost Fearless”» (2014) και «One-Way Ticket» (2017).

Βέβαια πρέπει να σημειωθεί ότι ο ψηφιακός νομαδισμός εξακολουθεί και σήμερα να είναι φαινόμενο πρώιμου σταδίου (“early-stage”).

## **1.9. Πρόσφυγες**

### **1.9.1. Εισαγωγικά στοιχεία**

Ο κύριος και καθολικός ορισμός του πρόσφυγα περιλαμβάνεται στη Σύμβαση για τους πρόσφυγες του 1951 (Refugee Convention) (UN 2019: Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees, April 2019, HCR/1P/4/ENG/REV.4: <https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Ο ορισμός του πρόσφυγα απαντά στην ερώτηση "ποιος είναι πρόσφυγας" και είναι η βάση για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ο ορισμός ισχύει τόσο για άτομα όσο και για ομάδες ατόμων (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Το να είναι ένα άτομο πρόσφυγας σημαίνει ότι το άτομο αυτό αποκτάει αυτόματα ορισμένα δικαιώματα (του πρόσφυγα), συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος να μην επιστραφεί στη χώρα προέλευσης, που είναι, ουσιαστικά, η βασική αρχή της μη-επαναπροώθησης (*principle of non-refoulement*) (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Ο ορισμός του πρόσφυγα είναι δηλωτικός, δηλαδή ένα άτομο είναι πρόσφυγας μόλις πληροί τα κριτήρια που περιέχονται στον ορισμό. Αυτό θα συνέβαινε απαραίτητα πριν από τον επίσημο προσδιορισμό του καθεστώτος του ως πρόσφυγα. Μέχρι όμως να γίνει αυτός ο προσδιορισμός, πρέπει να υποθεθεί ότι όσοι έχουν περάσει τα διεθνή σύνορα, για να διαφύγουν από κίνδυνο σοβαρής βλάβης της υγείας τους (ή της ζωής τους) στη χώρα καταγωγής τους, είναι πρόσφυγες και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τέτοιοι (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

### 1.9.2. Συσχέτιση με επιχειρήσεις έκτακτης ανάγκης

Ο ορισμός του πρόσφυγα ισχύει τόσο σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης όσο και σε καταστάσεις μη-έκτακτης ανάγκης και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αλλάξει, να περιοριστεί ή να ανασταλεί (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>).

Οι καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, ωστόσο, συνήθως δεν επιτρέπουν τον καθορισμό της ατομικής κατάστασης του χρόνου και των πόρων. Ο προσδιορισμός της ομάδας βάσει της εκ πρώτης όψεως αναγνώρισης (*prima facie*) του καθεστώτος του πρόσφυγα μπορεί να είναι καταλληλότερος σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>).

Όταν το καθεστώς του πρόσφυγα δεν προσδιορίζεται αμέσως, είτε σε ατομική είτε σε ομαδική βάση, είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε τον δηλωτικό χαρακτήρα του

ορισμού του πρόσφυγα και να υποθέσουμε ότι όλοι όσοι διαφεύγουν από μια κατάσταση σοβαρής βλάβης της υγείας τους (ή της ζωής τους) στη χώρα καταγωγής τους είναι πρόσφυγες, ακόμη και αν αυτό δεν αναφέρεται πάντα επίσημα (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>).

Ως εκ τούτου, όλοι απολαμβάνουν προστασία από την επαναπροώθηση στη χώρα καταγωγής τους, καθώς και προστασία που απορρέει από το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και - εάν και όπου ισχύει - το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>).

### 1.9.3. Περιγραφή και οδηγίες

Όπως προαναφέρθηκε, η Σύμβαση του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων παρέχει τον καθολικό ορισμό του πρόσφυγα. Ο ορισμός αυτός επεκτείνεται με κριτήρια που περιλαμβάνονται στα περιφερειακά (τοπικά) μέσα και στην εθνική νομοθεσία, ανάλογα με την περίπτωση (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>, <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Όπου η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (**United Nations High Commissioner for Refugees** ή απλώς **UNHCR**) διεξάγει την διαδικασία του «προσδιορισμού της κατάστασης των προσφύγων» (Refugee Status Determination, ή απλώς RSD) βάσει της εντολής της, η αρμοδιότητα να το πράττει απορρέει από την εντολή της βάσει του Καταστατικού της Ύπατης Αρμοστείας του 1950 (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>, <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες όχι μόνο εφαρμόζει τα κριτήρια επιλεξιμότητας, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση του 1951, αλλά η Αρμοστεία αυτή συνιστά και την μεταγενέστερη, πιο συγκεκριμένη και έγκυρη έκφραση του ορισμού των προσφύγων, που συμπληρώνεται και από τους ορισμούς στα περιφερειακά (τοπικά) μέσα (<https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967: Ο πρωταρχικός, κύριος και **καθολικός** ορισμός του πρόσφυγα που ισχύει για τα κράτη περιλαμβάνεται στο άρθρο 1

(A) (2) της Σύμβασης του 1951, όπως βέβαια αυτή τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο του 1967, ορίζοντας έναν πρόσφυγα ως κάποιον που (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>):

*"owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it.*

*In the case of a person who has more than one nationality, the term "the country of his nationality" shall mean each of the countries of which he is a national, and a person shall not be deemed to be lacking the protection of the country of his nationality if, without any valid reason based on well-founded fear, he has not availed himself of the protection of one of the countries of which he is a national."*

Μετάφραση των παραπάνω:

«λόγω του βάσιμου φόβου της δίωξης του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή μιας πολιτική άποψής του, είναι εκτός της χώρας της εθνικότητάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν είναι πρόθυμος να κάνει χρήση της προστασίας αυτής της χώρας· ή αυτός, που δεν έχει την ιθαγένεια και είναι εκτός της χώρας της πρώην συνήθους διαμονής του, δεν είναι σε θέση ή, λόγω αυτού του φόβου, δεν είναι πρόθυμος να επιστρέψει σε αυτήν.

Στην περίπτωση προσώπου που έχει περισσότερες από μία υπηκοότητες, ο όρος "χώρα της ιθαγένειάς του" σημαίνει κάθε χώρα της οποίας είναι υπήκοος, και ένα πρόσωπο δεν θεωρείται ότι στερείται της προστασίας της χώρας της ιθαγένειάς του εάν, χωρίς κανέναν έγκυρο λόγο που στηρίζεται σε βάσιμο φόβο, δεν έχει κάνει χρήση της προστασίας μιας από τις χώρες της οποίας είναι υπήκοος».

Τα κριτήρια ένταξης στο άρθρο 1Α συμπληρώνονται από ρήτρες που περιέχονται στα άρθρα 1Δ έως 1 ΣΤ της σύμβασης του 1951. Όλα μαζί τα παραπάνω αποτελούν τον ορισμό των προσφύγων στη Σύμβαση του 1951, αλλά η εξέταση αυτών των πτυχών του ορισμού γενικά δεν θα αποτελεί προτεραιότητα σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Χάριν πληρότητας αναφέρονται παρακάτω (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>):

→ Το άρθρο article 1D αποκλείει εκείνους που επί του παρόντος λαμβάνουν προστασία ή βοήθεια από κάποιο άλλο όργανο των Ηνωμένων Εθνών (αυτό αφορά κυρίως τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες), αλλά επίσης περιλαμβάνει ρητά τους ίδιους ανθρώπους όταν αυτή η βοήθεια ή προστασία έχει σταματήσει.

→ Το άρθρο 1E εξαιρεί εκείνους που απολαμβάνουν, επί του παρόντος, δικαιώματα που συνήθως παρέχονται στους υπηκόους μιας χώρας στην οποία πλέον διαμένουν.

→ Το άρθρο 1F αποκλείει πρόσωπα, που θα μπορούσαν διαφορετικά να αποκτήσουν καθεστώς πρόσφυγα, λόγω του ότι διέπραξαν ή συμμετείχαν στη διάπραξη ορισμένων σοβαρών εγκλημάτων ή φρικτών πράξεων.

Τέλος, έχουμε και το άρθρο 1C το οποίο περιγράφει τις συνθήκες υπό τις οποίες ένας πρόσφυγας παύει να είναι πρόσφυγας. Βέβαια, τα ζητήματα παύσης συνήθως δεν σχετίζονται με καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης που αναγκάζει τους πρόσφυγες να επιστρέψουν πρόωρα στη χώρα καταγωγής τους, θα εξακολουθήσουν να παραμένουν υπό την μέριμνα της Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (**UNHCR**) και, φυσικά, θα διατηρήσουν το καθεστώς τους ως πρόσφυγες. Οποιαδήποτε επιστροφή πραγματοποιείται όταν δεν υπάρχει ουσιαστικά άλλη εναλλακτική λύση, ή όταν η εναλλακτική λύση δεν προσφέρει περισσότερη προστασία από τη χώρα καταγωγής. Κατ' επέκταση, αυτή η επιστροφή δεν μπορεί να θεωρηθεί εθελοντικός επαναπατρισμός και, προφανώς, δεν μεταβάλλει ή παύει τον προσφυγικό χαρακτήρα των ενδιαφερομένων ατόμων (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>).

Ο προαναφερόμενος βασικός ορισμός, που φαίνεται στο άρθρο 1 της σύμβασης του 1951, συμπληρώνεται και από περιφερειακά (τοπικά) όργανα στην Αφρική και τη



Λατινική Αμερική (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>):

Στην Αφρική, το άρθρο I παράγραφος 2 της σύμβασης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (Organisation of African Unity ή απλώς OAU) του 1969, που διέπει συγκεκριμένες πτυχές των προβλημάτων των προσφύγων στην Αφρική και αποτελεί ένα δεσμευτικό νομικό μέσο ανοιχτό σε όλα τα κράτη μέλη της Αφρικανικής Ένωσης, επεκτείνει τον ορισμό του πρόσφυγα (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>):

*"every person who, owing to external aggression, occupation, foreign domination or events seriously disturbing public order in either part or the whole of his country of origin or nationality, is compelled to leave his place of habitual residence in order to seek refuge in another place outside his country of origin or nationality"*

μετάφραση:

*«κάθε άτομο που, λόγω εξωτερικής επιθετικότητας, κατοχής, ξένης κυριαρχίας ή γεγονότων που διαταράσσει σοβαρά τη δημόσια τάξη σε οποιοδήποτε μέρος ή σε ολόκληρη τη χώρα καταγωγής ή υπηκοότητάς του, υποχρεούται να εγκαταλείψει τον τόπο συνήθους διαμονής του προκειμένου να αναζητήσει καταφύγιο σε άλλο μέρος εκτός της χώρας καταγωγής ή της εθνικότητάς του».*

Στη Λατινική Αμερική, το Συμπέρασμα III (Conclusion III) της Διακήρυξης της Καρθαγένης του 1984, αν και μη δεσμευτικό, εντούτοις ενσωματώνεται στο εσωτερικό νομικό πλαίσιο πολλών χωρών στην Κεντρική και Νότια Αμερική, και επεκτείνει τον ορισμό των προσφύγων (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>):

*"persons who have fled their country because their lives, safety or freedom have been threatened by generalised violence, foreign aggression, internal conflicts, massive violation of human rights or other circumstances which have seriously disturbed public order".*

μετάφραση:

"άτομα που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους επειδή έχουν απειληθεί οι ζωές, η ασφάλεια ή η ελευθερία τους από γενικευμένη βία, ξένη επιθετικότητα, εσωτερικές συγκρούσεις, μαζική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή άλλες συνθήκες που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη".

*Η εντολή της Ύπατης Αρμοστείας:* Με βάση το καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας και τις διαδοχικές αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (Economic and Social Council ή απλώς ECOSOC), η αρμοδιότητα της Ύπατης Αρμοστείας να παρέχει διεθνή προστασία στους πρόσφυγες περιλαμβάνει άτομα που πληρούν τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα που περιέχονται στο άρθρο 1 της σύμβασης του 1951 και του πρωτοκόλλου του 1967 και επεκτείνεται σε άτομα που είναι εκτός της χώρας καταγωγής τους και που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να επιστρέψουν εκεί λόγω σοβαρών απειλών για τη ζωή τους, τη σωματική ακεραιότητα ή την ελευθερία που προκύπτει από γενικευμένη βία ή γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη ((<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>) & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>)).

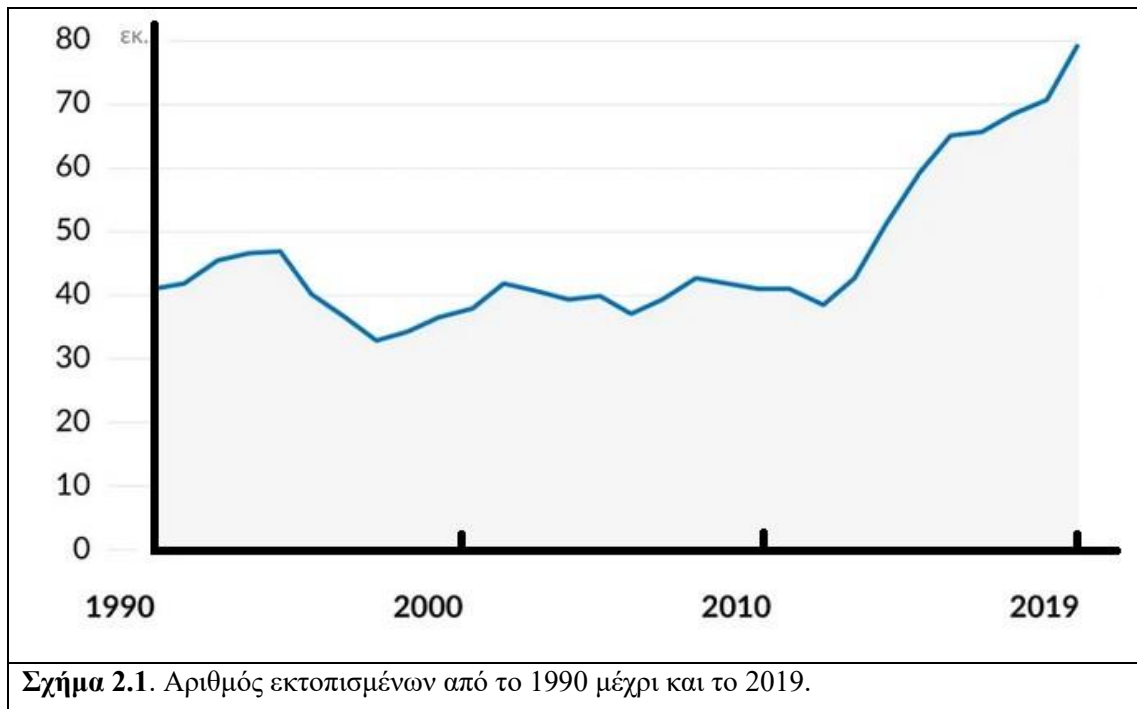
*Εθνικό δίκαιο:* Σε οποιοδήποτε επιχειρησιακό πλαίσιο, το εθνικό νομικό πλαίσιο είναι επίσης σημαντικό επειδή είναι συνήθως η πρωταρχική πηγή δικαίου για τις εθνικές αρχές και ως εκ τούτου χρησιμεύει γενικά ως το πρώτο σημείο αναφοράς τους ((<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>) & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>)).

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

## ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

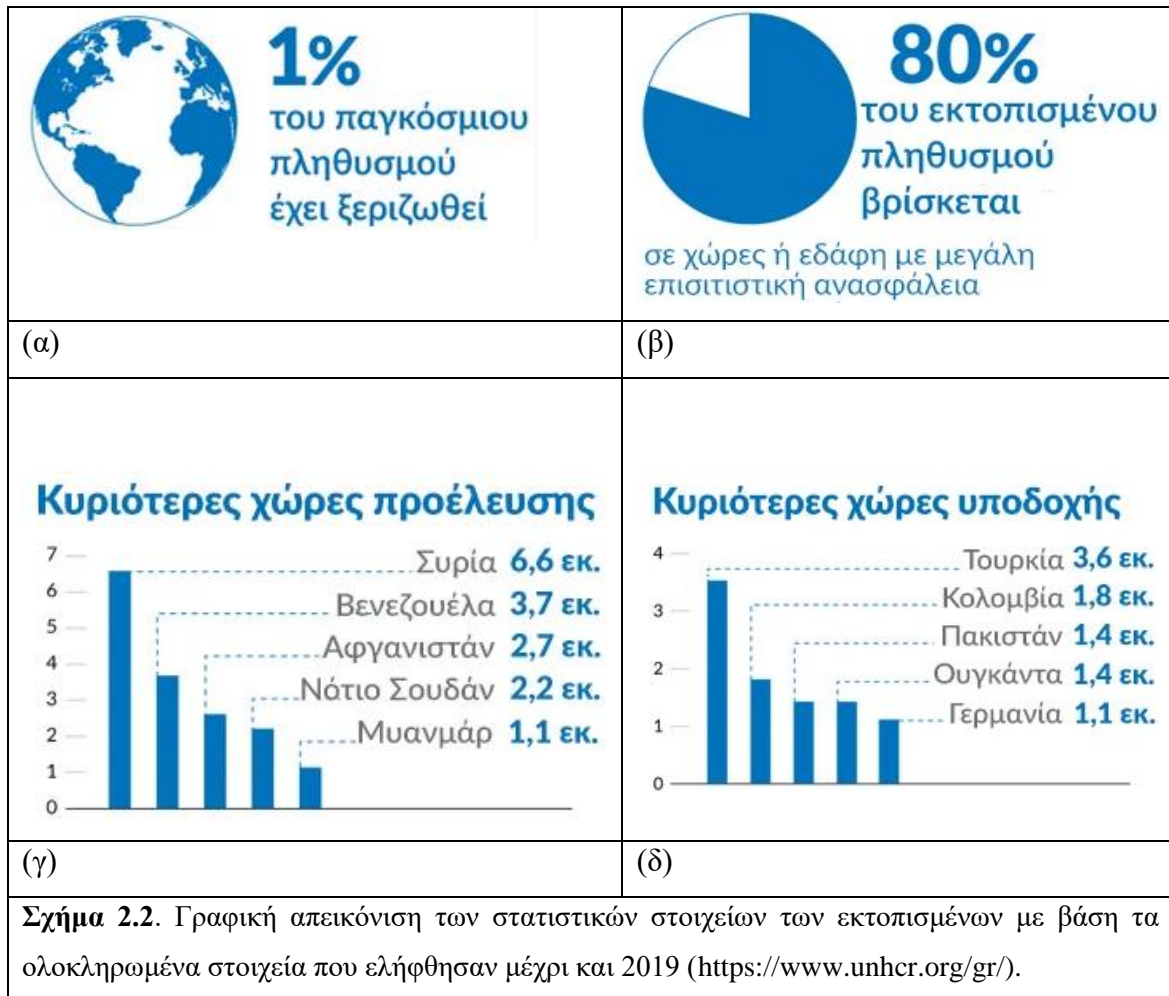
## 2.1 Πρόσφυγες σε όλον τον κόσμο

Με βάση καταγραφές και στατιστικά του 2019 (<https://www.unhcr.org/gr/>), σε όλον τον κόσμο, τουλάχιστον 79,5 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, ο αριθμός αυτός έχει πρακτικά διπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια. Στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται περίπου 26 εκατομμύρια πρόσφυγες. Ανάμεσά τους το 40% είναι παιδιά. Περιλαμβάνονται επίσης εκατομμύρια ανιθαγενείς, που έχουν στερηθεί τη δυνατότητα να έχουν ιθαγένεια και πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα όπως η εκπαίδευση, η ιατρική φροντίδα, η εργασία και η ελευθερία μετακίνησης (Τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία και πίνακες έχουν ληφθεί από την ιστοσελίδα [scribd.com](https://www.scribd.com), ενώ τα απευθείας links, [scribd-1](#) και [scribd-2](#) φαίνονται στην αρχή της παραγράφου της βιβλιογραφίας).



Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ζούμε σε έναν κόσμο, όπου **το 1 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού έχει ξεριζωθεί** εξαιτίας συγκρούσεων ή διώξεων (Σχ. 2α). Ακόμη, το 80% του πληθυσμού ζει σε χώρες ή περιοχές με πολύ μεγάλη επισιτιστική ανασφάλεια και, κατ' επέκταση, υποσιτισμό (Σχ. 2β). Περαιτέρω, το 68% αυτών

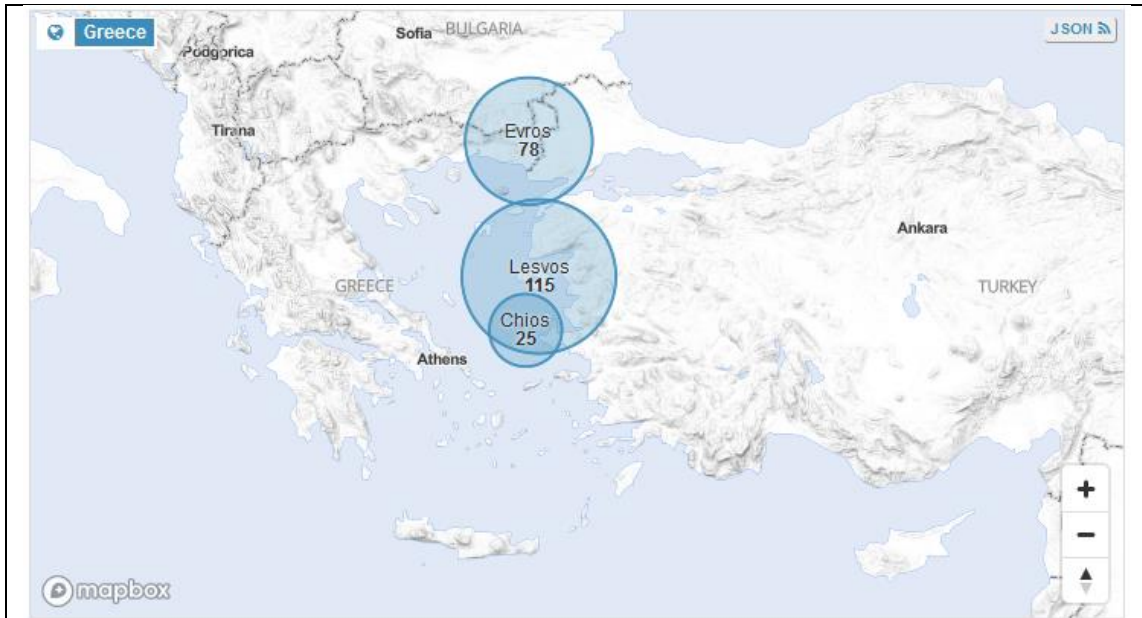
προέρχεται από 5 μόνο χώρες, την Συρία (6.6 εκατομμύρια), Βενεζουέλα (3.7 εκατομμύρια), Αφγανιστάν (2.7 εκατομμύρια), Νότιο Σουδάν (2.2 εκατομμύρια) και Μιανμάρ (1.1 εκατομμύρια) (Σχ. 2γ). Οι κυριότερες χώρες υποδοχής είναι η Τουρκία (3.6 εκατομμύρια), Κολομβία (1.8 εκατομμύρια), Πακιστάν (1.4 εκατομμύρια), Ουγκάντα (1.4 εκατομμύρια) και Γερμανία (1.1 εκατομμύρια).



Στην Ελλάδα για το έτος 2021 (και με βάση τα δεδομένα που ελήφθησαν μέχρι και 24/01/2021) είχαμε 218, συνολικά, καινούριες αφίξεις, 140 μέσω της θάλασσας και 78 μέσω ξηράς, δηλαδή, μέσω του Έβρου (βλ. Σχ. 3).

Τα προηγούμενα χρόνια, από το 2014 έως και το 2020, είχαμε συνολικά 1,261,331 αφίξεις προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα, εκ των οποίων 56,446 εισήλθαν στη χώρα μέσω των χερσαίων συνόρων και 1,202,834 διά θαλάσσης, ενώ 2051 δηλώθηκαν

νεκροί ή αγνοούμενοι. Στον παρακάτω Πίνακα 1 φαίνεται η αναλυτική κατανομή των αφίξεων ανά έτος, ενώ το διάγραμμα του Σχήματος 4 δείχνει τον αριθμό των συνολικών αφίξεων ανά μήνα, από το 2014 έως και το 2020.



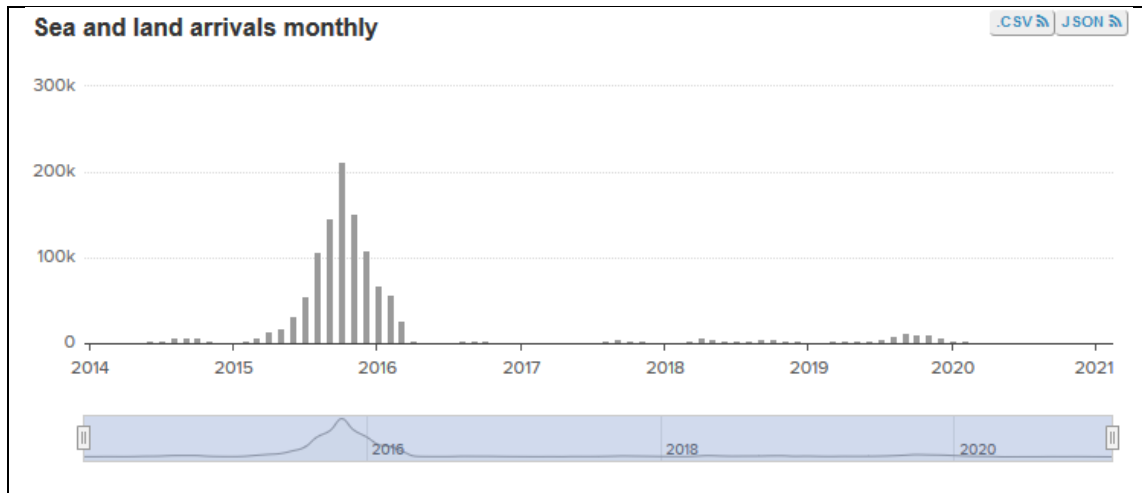
**Σχήμα 2.3.** Οι αφίξεις μεταναστών στην Ελλάδα για το έτος 2021 (το σχήμα λήφθηκε από την ιστοσελίδα <https://www.unhcr.org/gr/>).

---

**Πίνακας 2.1:** Η αναλυτική κατανομή των αφίξεων ανά έτος των προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα, από το 2014 έως και το 2020.

<b>Previous years</b>	<b>Sea arrivals</b>	<b>Land arrivals</b>	<b>Dead and missing</b>
<b>2020</b>	<b>9,687</b>	<b>5,982</b>	<b>102</b>
<b>2019</b>	<b>59,726</b>	<b>14,887</b>	<b>71</b>
<b>2018</b>	<b>32,494</b>	<b>18,014</b>	<b>174</b>
<b>2017</b>	<b>29,718</b>	<b>6,592</b>	<b>59</b>
<b>2016</b>	<b>173,450</b>	<b>3,784</b>	<b>441</b>
<b>2015</b>	<b>856,723</b>	<b>4,907</b>	<b>799</b>
<b>2014</b>	<b>41,038</b>	<b>2,280</b>	<b>405</b>

---



**Σχήμα 2.4.** Γραφική απεικόνιση του αριθμού των συνολικών αφίξεων προσφύγων και μεταναστών ανά μήνα, από το 2014 έως και το 2020.


## 2.2 Μετακινήσεις πληθυσμών και αφίξεις στην Ελλάδα το έτος 2020

Δραστική μείωση αφίξεων και διαμενόντων σε όλες τις δομές της χώρας, μεγάλη αποσυμφόρηση των νησιών του Αιγαίου και του Έβρου, σημαντική αύξηση επιστροφών-απελάσεων-μετεγκαταστάσεων, μεταφορών, επιτάχυνση διαδικασιών ασύλου.

Μέσα σε ένα χρόνο, όλοι οι δείκτες καταγραφής της κατάστασης γύρω από τη διαχείριση του μεταναστευτικού κλείνουν με θετικό πρόσημο, παρά τις μεγάλες δυσκολίες και προκλήσεις το πρώτο τρίμηνο του 2020 αλλά και λόγω Covid-19. Οι ροές έχουν μειωθεί κατά 80%, στα νησιά και τον Έβρο διαμένουν οι μισοί και πλέον αιτούντες άσυλο, ενώ έχουν αποχωρήσει συνολικά από τη χώρα 11.304 άτομα. Οι διαδικασίες ασύλου επιταχύνθηκαν κατά 65% ενώ μειώθηκαν κατά 43% οι εκκρεμότητες της υπηρεσίας.

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις, η οποία αντιμετωπίστηκε, ήταν η αποσυμφόρηση των νησιών του Αιγαίου. Σε σχέση με το 2019, συνολικά οι διαμένοντες μειώθηκαν κατά 60%. Στην Κω και τη Λέρο η μείωση έφτασε το 79% και 76% αντίστοιχα. Τα παραπάνω φαίνονται στον Πίνακα 2.5, όπου έχουν προστεθεί και τα στοιχεία του έτους 2019, για απευθείας σύγκριση.

**Πίνακας 2.2:** Αφίξεις και διαμένοντες στο Έβρο και στα νησιά του Αιγαίου την διετία 2019-2020

<b>ΑΦΙΞΕΙΣ</b>				<b>ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ</b>		
<u>ΛΕΣΒΟΣ</u>				<u>ΛΕΣΒΟΣ</u>		
2019	2020	Δ%	2019	2020	Δ%	
27.336	4.505	-84%	20.785	9.189	-56%	
<u>ΧΙΟΣ</u>			<u>ΧΙΟΣ</u>			
8.350	980	-88%	6.078	2.693	-56%	
<u>ΣΑΜΟΣ</u>			<u>ΣΑΜΟΣ</u>			
10.545	1.291	-88%	8.064	3.556	-56%	
<u>ΛΕΡΟΣ</u>			<u>ΛΕΡΟΣ</u>			
4.857	35	-99%	2.757	667	-76%	
<u>ΚΩΣ</u>			<u>ΚΩΣ</u>			
7.082	746	-90%	4.119	863	-79%	

**Πίνακας 2.3 :** Αναλυτική καταγραφή των ροών των προσφύγων, για κάθε μήνα του 2020.

ΜΗΝΑΣ/ΚΥΤ	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ	ΦΥΛΑΚΙΟ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ιαν-20	209	1.751	596	176	0	311	670	3.713
Φεβ-20	209	521	454	306	35	490	752	2.767
Μαρ-20	262	854	178	336	0	640	311	2.581
Απρ-20	0	39	0	0	0	0	37	76
Μάι-20	0	227	0	0	0	1	56	284
Ιουν-20	0	245	0	0	0	22	186	453
Ιουλ-20	0	285	8	0	0	23	247	563
Αυγ-20	21	173	31	48	0	173	614	1.060
Σεπ-20	3	59	0	25	0	2	703	792
Οκτ-20	6	51	0	23	0	83	1.030	1.193
Νοε-20	31	108	24	29	0	67	689	948
Δεκ-20	5	192	0	37	0	3	181	418
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	746	4.505	1.291	980	35	1.815	5.476	14.848

Τα αναλυτικά στοιχεία για τις ροές των αφίξεων το έτος 2020 φαίνονται στον Πίνακα 2.3.



Αξίζει να σημειωθεί ότι στη σύγκριση Year-to-Date Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και 2020, οι ροές για το 2020 παρουσιάζονται μειωμένες κατά 79% (βλ. Πίνακα 2.4).

**Πίνακας 2.4 :** Σύγκριση των Year-to-Date στοιχείων Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και 2020, σχετικών με τις ροές των αφίξεων προσφύγων.

	YtD 2019	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	YtD 2020	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ % 2019- 2020
Ιανουάριος	2.578		3.713		44%
Φεβρουάριος	4.985	93%	6.480	75%	30%
Μάρτιος	8.052	62%	9.061	40%	13%
Απρίλιος	10.825	34%	9.137	1%	-16%
Μάιος	13.966	29%	9.421	3%	-33%
Ιούνιος	17.949	29%	9.874	5%	-45%
Ιούλιος	23.736	32%	10.437	6%	-56%
Αύγουστος	32.485	37%	11.497	10%	-65%
Σεπτέμβριος	44.366	37%	12.289	7%	-72%
Οκτώβριος	55.173	24%	13.482	10%	-76%
Νοέμβριος	64.969	18%	14.430	7%	-78%
Δεκέμβριος	72.422	11%	14.848	3%	-80%

**Πίνακας 2.5 :** Αριθμός των προσφύγων που μεταφέρθηκαν από τα νησιά στην ενδοχώρα το έτος 2020.

ΜΗΝΑΣ/ΚΥΤ	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Ιαν-20	300	1.419	1.034	546	266	189	3.754
Φεβ-20	294	1.307	203	291	525	97	2.717
Μαρ-20	535	1.806	490	610	596	345	4.382
Απρ-20	139	755	119	215	179	180	1.587
Μάι-20	96	1.359	343	231	79	11	2.119
Ιουν-20	207	2.370	186	261	268	77	3.369
Ιουλ-20	235	2.451	673	458	452	161	4.430
Αυγ-20	202	1.811	215	284	291	225	3.028
Σεπ-20	255	1.279	515	615	353	130	3.147
Οκτ-20	183	1.841	399	472	363	141	3.399
Νοε-20	54	324	345	210	110	32	1.075
Δεκ-20	54	128	182	42	166	38	610
Άθροισμα 2020	2.554	16.850	4.704	4.235	3.648	1.626	33.617



Οι μεταφορές από τα νησιά στην ενδοχώρα το Δεκέμβριο του 2020 ανήλθαν σε 610. Από την αρχή του έτους το σύνολο των μεταφορών έφτασε τις 33.617. Επισημαίνεται ότι για το σύνολο του 2019 οι μεταφορές είχαν ανέλθει στις 21.504, γεγονός που σημαίνει αύξηση της τάξης του 56% (βλ. Πίνακα 2.5).

Στη σύγκριση Year-to-Date Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και 2020, οι μεταφορές των προσφύγων στην ενδοχώρα για το 2020 παρουσιάζονται αυξημένες κατά 56% (βλ. Πίνακα 2.6).

**Πίνακας 2.6 :** Συγκριτικοί Year-to-Date Πίνακες για τους μήνες Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2020, αντιστοίχως.

	YtD 2019	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	YtD 2020	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ % 2019-2020
Ιανουάριος	1.628		3.754		131%
Φεβρουάριος	2.407	48%	6.471	72%	169%
Μάρτιος	4.449	85%	10.853	68%	144%
Απρίλιος	5.521	24%	12.440	15%	125%
Μάιος	6.822	24%	14.559	17%	113%
Ιούνιος	7.231	6%	17.928	23%	148%
Ιούλιος	7.635	6%	22.358	25%	193%
Αύγουστος	8.532	12%	25.386	14%	198%
Σεπτέμβριος	12.380	45%	28.533	12%	130%
Οκτώβριος	15.264	23%	31.932	12%	109%
Νοέμβριος	19.347	27%	33.007	3%	71%
Δεκέμβριος	21.504	11%	33.617	2%	56%

Στις 31/12/2020 υπήρχαν 14.264 διαμένοντες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) των νησιών, έναντι 14.693 στις 30/11/2020, γεγονός που σημαίνει μια μείωση της τάξης του 3%).

Συνολικά για όλον το χρόνο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.7, η διαφορά μεταξύ 1/1/2020 και 31/12/2020 ανήλθε στο -63%.

Σε σχέση με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2019 (31/12/2019), οι διαμένοντες στα ΚΥΤ των νησιών ήταν, για το 2020, μειωμένοι κατά 63%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.8.

**Πίνακας 2.7** : Οι διαμείνοντες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) των νησιών, για το έτος 2020.

Διαμείνοντες	ΚΥΤ					
	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ*
1/1/2020	3.791	18.698	7.764	5.785	2.496	38.534
31/1/2020	3.849	19.419	7.243	5.233	2.376	38.120
29/2/2020	3.343	19.584	7.622	5.512	2.338	38.399
31/3/2020	2.838	18.966	7.154	5.313	2.116	36.387
30/4/2020	2.395	18.365	6.850	5.036	1.898	34.544
31/5/2020	2.172	17.169	6.455	4.777	1.674	32.247
30/6/2020	1.765	15.358	6.303	4.575	1.411	29.412
31/7/2020	1.603	13.903	5.193	4.236	1.197	26.132
31/8/2020	1.449	12.714	4.912	3.730	1.064	23.869
30/9/2020	1.052	8.554	4.404	3.338	971	18.319
31/10/2020	759	7.304	4.229	2.819	696	15.807
30/11/2020	558	7.257	3.760	2.481	637	14.693
31/12/2020	483	7.172	3.547	2.396	667	14.265
Διαφορά 2020	-87,3%	-61,6%	-54,3%	-58,6%	-73,3%	-63%

\* Συμπεριλαμβάνονται και τα λοιπά νησιά.

**Πίνακας 2.8** : Οι διαμείνοντες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) των νησιών, για το έτος 2019 και οι επί τοις εκατό διαφορές με το έτος 2020.

Διαμείνοντες	ΚΥΤ						ΔΙΑΦΟΡΑ με 2020**
	ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ*	
1/1/2019							
31/1/2019	773	4.871	3.675	1.391	966	11.676	226%
29/2/2019	718	5.063	3.966	1.358	945	12.050	219%
31/3/2019	629	4.969	3.805	1.261	828	11.492	217%
30/4/2019	1.327	4.832	3.172	1.454	867	11.652	196%
31/5/2019	1.554	4.520	3.339	1.753	1.024	12.190	165%
30/6/2019	1.512	5.627	3.496	1.883	1.122	13.640	116%
31/7/2019	1.873	7.188	3.498	2.333	1.150	16.042	63%
31/8/2019	2.367	10.250	4.372	2.763	1.282	21.034	13%
30/9/2019	3.217	12.565	5.802	3.457	1.719	26.760	-32%
31/10/2019	3.755	14.766	6.214	5.033	2.271	32.039	-51%
30/11/2019	3.873	16.622	7.259	5.384	2.160	35.298	-58%
31/12/2019	3.765	18.615	7.765	5.782	2.496	38.423	-63%

\* Συμπεριλαμβάνονται και τα λοιπά νησιά.

\*\* Υπολογίζεται η διαφορά του ΣΥΝΟΛΟΥ με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2020

Συνεχίστηκε περαιτέρω η μείωση όλων των διαμενόντων στα νησιά και για τον Δεκέμβριο του 2020. Συγκεκριμένα, η συνολική μείωση από 1/1/2020 ως 31/12/2020 ήταν της τάξης του -59,5% (βλ. Πίνακα 2.9).

**Πίνακας 2.9 :** Περαιτέρω μείωση όλων των διαμενόντων στα νησιά και για το έτος 2020

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ	ΚΩΣ	ΛΕΙΒΟΣ	ΣΑΜΟΣ	ΧΙΟΣ	ΛΕΡΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΝΗΣΙΩΝ*
1/1/2020	4.146	20.868	8.063	6.081	2.754	42.007
31/1/2020	4.317	21.622	7.572	5.553	2.654	41.816
29/2/2020	3.987	21.894	7.943	5.811	2.592	42.414
31/3/2020	3.472	21.147	7.505	5.593	2.330	40.139
30/4/2020	3.033	20.532	7.195	5.333	2.095	38.284
31/5/2020	2.813	19.298	6.794	5.080	1.874	35.962
30/6/2020	2.422	17.425	6.641	4.871	1.589	33.066
31/7/2020	2.227	15.855	5.513	4.529	1.354	29.579
31/8/2020	2.069	14.802	5.218	4.025	1.241	27.576
30/9/2020	1.664	10.422	4.693	3.572	1.072	21.564
31/10/2020	1.351	9.058	4.495	3.088	803	18.872
30/11/2020	1.093	8.904	3.892	2.759	696	17.424
31/12/2020	863	9.189	3.556	2.693	667	17.005
<b>Διαφορά 2020</b>	<b>-79,2%</b>	<b>-56,0%</b>	<b>-55,9%</b>	<b>-55,7%</b>	<b>-75,8%</b>	<b>-59,5%</b>

\* Συμπεριλαμβάνονται και τα λοιπά νησιά.

**Πίνακας 2.10 :** Οι συνολικά διαμένοντες στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) των νησιών, για το έτος 2019 και οι επί τοις εκατό διαφορές με το έτος 2020.

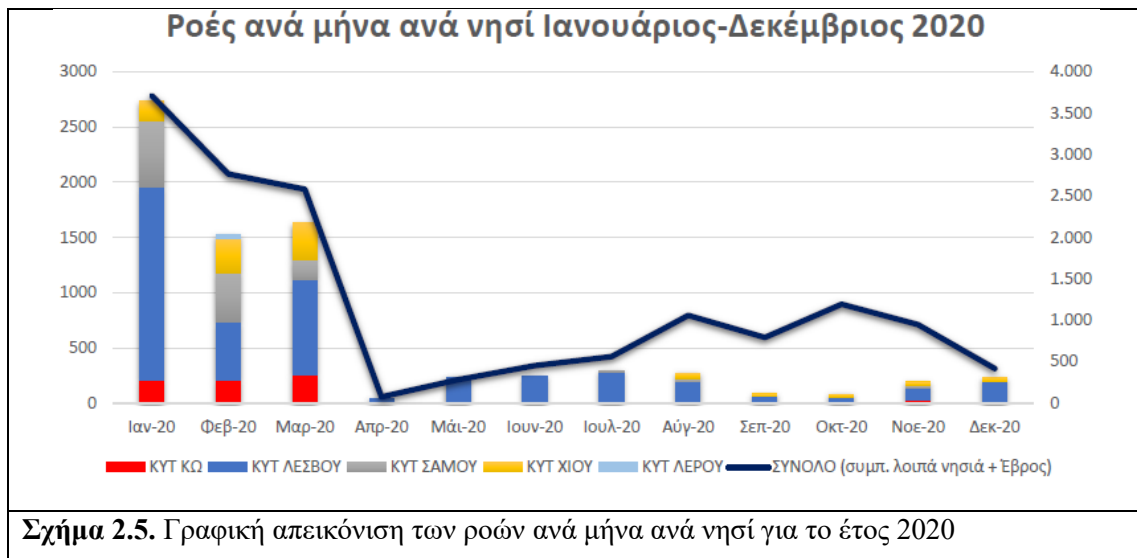
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ	ΚΩΣ	ΛΕΙΒΟΣ	ΣΑΜΟΣ	ΧΙΟΣ	ΛΕΡΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ*	ΔΙΑΦΟΡΑ με 2020**
31/1/2019	991	6.860	3.935	1.642	1.187	14.673	185%
29/2/2019	944	7.068	4.238	1.640	1.148	15.104	181%
31/3/2019	807	7.105	4.040	1.548	1.048	14.619	175%
30/4/2019	1.650	7.012	3.377	1.735	1.098	14.929	156%
31/5/2019	1.979	6.736	3.585	2.034	1.259	15.640	130%
30/6/2019	1.970	7.909	3.729	2.149	1.350	17.198	92%
31/7/2019	2.409	9.469	3.754	2.609	1.390	19.746	50%
31/8/2019	2.930	12.494	4.642	3.054	1.503	24.735	11%
30/9/2019	3.763	14.765	6.040	3.765	1.948	30.381	-29%
31/10/2019	4.264	17.010	6.411	5.331	2.514	35.787	-47%
30/11/2019	4.280	18.875	7.536	5.670	2.401	38.918	-55%
31/12/2019	4.119	20.785	8.064	6.078	2.757	41.899	-59%

\* Συμπεριλαμβάνονται και τα λοιπά νησιά.

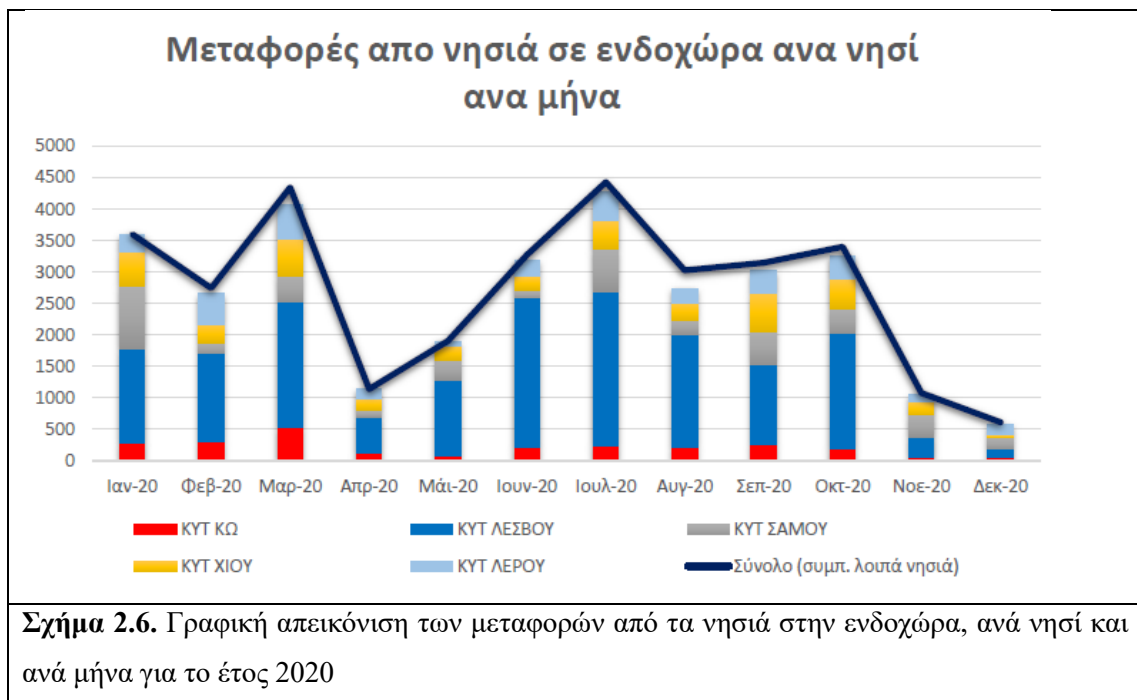
\*\* Υπολογίζεται η διαφορά του ΣΥΝΟΛΟΥ με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2020

Σε σχέση με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2019 (31/12/2019), οι διαμένοντες στα νησιά ήταν, για το 2020, μειωμένοι κατά 59%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.10.

Μια γραφική απεικόνιση των ροών ανά μήνα σε κάθε νησί για το έτος 2020 φαίνεται στο Σχ. 2.5, ενώ στο Σχ. 2.6 φαίνεται μια απεικόνιση του αριθμού των μεταφορών μεταναστών και προσφύγων από τα νησιά στην ενδοχώρα, ανά νησί και ανά μήνα. Τέλος, ένα γράφημα που δείχνει τον συνολικό αριθμό των διαμενόντων στα νησιά για το έτος 2020 παρουσιάζεται στο Σχ. 2.7.

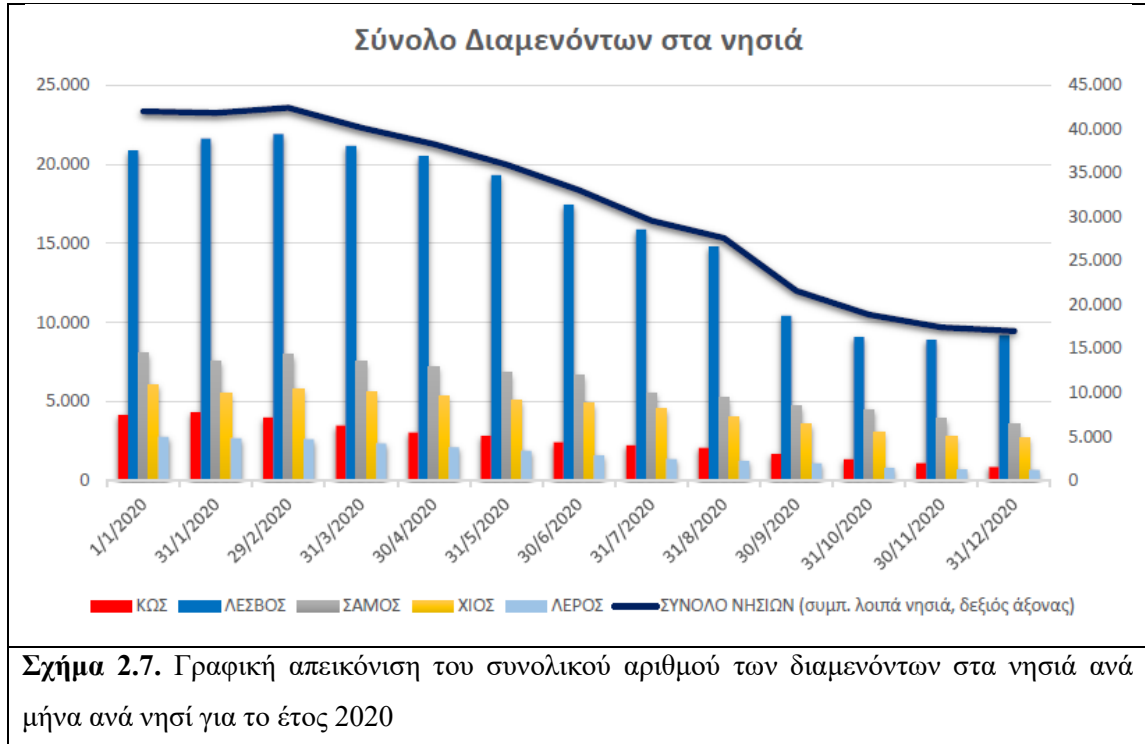


---



--





Σχετικά με τις επιστροφές – αποχωρήσεις, τον Δεκέμβριο του 2020 οι αποχωρήσεις από την Ελλάδα προς τρίτες χώρες εκτός της Ε.Ε., καθώς και προς χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής:

- 258 αναγκαστικές απελάσεις και επιστροφές υπηκόων τρίτων χωρών, βάσει συμφωνιών της Ευρωπαϊκής ένωσης, αλλά και διμερών συμφωνιών της χώρας μας.
- Επιστροφές στο πλαίσιο της κοινής δήλωσης ΕΕ - Τουρκίας δεν έχουν πραγματοποιηθεί από τον Μάρτιο λόγω του Covid -19. Να σημειωθεί ότι παρά την άρση των μέτρων για την πανδημία, από 01/06 δεν έχουν απαντηθεί τα αιτήματα αποστολών-επιστροφών των ελληνικών αρχών.
- 321 εθελούσιες αναχωρήσεις μέσω ΔΟΜ.
- 141 οικειοθελείς αναχωρήσεις μεταναστών από τη χώρα μας προς τις χώρες καταγωγής τους.
- 217 μεταφορές προς κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου

- 175 ανήλικοι με σοβαρή ιατρική πάθηση ή άλλη ευαλωτότητα , έχουν μεταφερθεί, υπό την συνοδεία της οικογένειάς τους στην Γερμανία.
- 98 ανήλικα αναχώρησαν με το πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων από την Ελλάδα για τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Βουλγαρία.
- 106 άτομα αιτούντες διεθνούς προστασίας αναχώρησαν στις 23/12 για τη Γαλλία στο πλαίσιο εθελοντικού προγράμματος μετεγκατάστασης.
- 191 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες μετακινήθηκαν σε κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απτή έκφραση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης.

Συνολικά, τον Δεκέμβριο αποχώρησαν από την χώρα 1.507 άτομα, ενώ έφτασαν 418 άτομα.

Από την αρχή του έτους, 11.304 άτομα, συνολικά, έχουν αποχωρήσει από την χώρα, ποσοστό που δεδομένων των συνθηκών θα μπορούσε να θεωρηθεί ικανοποιητικό (Πίνακας 2.11).

**Πίνακας 2.11** : Αναλυτική καταγραφή των ατόμων που αποχώρησαν από την Ελλάδα, ανά μήνα του 2020.

	Αναγκαστικές*	Οικειοθελείς	ΔΟΜ	ΑΑ	Ευάλωτα Ανήλικα	Δουβλίνο	Προς Χώρες ΕΕ (μετεγκατάσταση)	ΣΥΝΟΛΟ
Ιαν-20	349	81	348			154		932
Φεβ-20	431	118	286			165		1.000
Μαρ-20	264	71	227			188		750
Απρ-20	10	25	7	59		0		101
Μαι-20	88	56	13			73		230
Ιουν-20	361	69	37	14		37		518
Ιουλ-20	334	106	129	49	173	411		1.202
Αυγ-20	430	20	284	115	121	80		1.050
Σεπ-20	376	86	352	53	314	181	169	1.530
Οκτ-20	468	79	288	70	168	207	149	1.427
Νοε-20	291	74	273	115	73	228		1.054
Δεκ-20	258	141	321	98	175	217	297	1.503
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>3.660</b>	<b>926</b>	<b>2.565</b>	<b>573</b>	<b>1.024</b>	<b>1.941</b>	<b>615</b>	<b>11.304</b>

\* Περιλαμβάνονται και οι αποχωρήσεις βάσει της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας (53 τον Ιανουάριο, 63 τον Φεβρουάριο και 23 τον Μάρτιο του 2020)

---

**Πίνακας 2.12 :** Ο λόγος του αριθμού των εισροών ανά μήνα, στην Ελλάδα, προς τον αριθμό των ατόμων που αποχώρησαν από την Ελλάδα.

	ΡΟΕΣ	ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ	ΛΟΓΟΣ
	YtD 2020	YtD 2020	ΡΟΕΣ/ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ (YtD)
Ιανουάριος	3.713	932	3,98
Φεβρουάριος	6.480	1.932	3,35
Μάρτιος	9.061	2.682	3,38
Απρίλιος	9.137	2.783	3,28
Μάιος	9.421	3.013	3,13
Ιούνιος	9.874	3.531	2,80
Ιούλιος	10.437	4.733	2,21
Αύγουστος	11.497	5.783	1,99
Σεπτέμβριος	12.289	7.313	1,68
Οκτώβριος	13.482	8.740	1,54
Νοέμβριος	14.430	9.794	1,47
Δεκέμβριος	14.848	11.304	1,31

Στον Πίνακα 2.12 φαίνεται ακόμη και ο λόγος του αριθμού των εισροών ανά μήνα, στην Ελλάδα, προς τον αριθμό των ατόμων που αποχώρησαν από την Ελλάδα. Μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί ότι υπήρξε μια εξισορρόπηση μεταξύ των εισροών και αποχωρήσεων προς το τέλος του έτους (Δεκέμβριος), καθώς η τιμή του λόγου πλησίασε την μονάδα.

Ακόμη, ο στόχος της Κυβέρνησης ήταν/είναι η ίση και δίκαιη κατανομή (1%) των αιτούντων άσυλο σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με εξαίρεση τα σημεία πρώτης υποδοχής.

Υπήρξε γενική μείωση στις περισσότερες περιφέρειες. Επισημαίνεται ότι η μείωση σε ολόκληρη τη χώρα σε σχέση με την 31/12/2019 (σύνολο 92.838) ήταν 28.082 άτομα, συνολικά, δηλαδή μια μείωση της τάξης του 30%). Στον Πίνακα 2.13 φαίνεται η καταγραφή της κατανομής στις 31/12/2020.

Πιο αναλυτικά, η κατανομή μεταναστών εντός των περιφερειών στις 31/12 είχε την εικόνα που φαίνεται στον Πίνακα 2.14.

Επιπρόσθετα, μια γραφική απεικόνιση όλων αυτών των δεδομένων σχετικά με τους διαμένοντες μετανάστες ανά περιφερειακή ενότητα για το έτος 2020 φαίνεται στο Σχ. 2.8.

**Πίνακας 2.13:** Ο αριθμός και η κατανομή των διαμενόντων ανά Περιφέρεια της Ελληνικής Επικράτειας για το έτος 2020.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΣ	Διαμένοντες	Ποσοστό επί του Πληθυσμού
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	15.277	7,7%
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1.304	0,5%
ΗΠΕΙΡΟΥ	3.220	0,9%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	5.055	1,0%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.655	0,7%
ΑΤΤΙΚΗΣ	20.897	0,6%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	730	0,3%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2.538	0,4%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1.045	0,3%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	1.690	0,3%
ΚΡΗΤΗΣ	950	0,2%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	395	0,1%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0,0%
<b>ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ</b>	<b>64.756</b>	<b>0,6%</b>

--

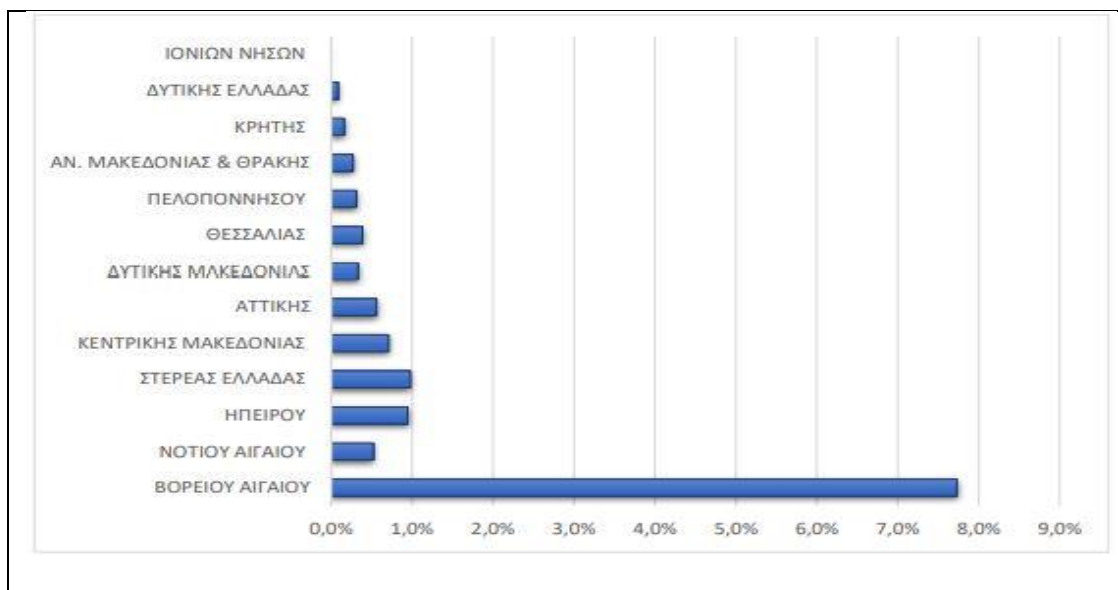
**Πίνακας 2.14:** Η κατανομή μεταναστών εντός των περιφερειακών ενοτήτων της Ελλάδας, όπως αυτή καταγράφηκε στις 31/12/2020.

	ΔΟΜΕΣ	ΕΣΤΙΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΚΥΤ*	ΣΥΝΟΛΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1.112	1.050	0	13.115	15.277
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0	25	0	1.279	1.304
ΗΠΕΙΡΟΥ	2.112	1.108	0	0	3.220
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	4.709	346	0	0	5.055
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	7.841	3.814	0	0	11.655
ΑΤΤΙΚΗΣ	9.202	11.695	0	0	20.897
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	730	0	0	0	730
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1.501	1.037	0	0	2.538
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	714	331	0	0	1.045
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	1.431	0	0	259	1.690
ΚΡΗΤΗΣ	0	950	0	0	950
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	395	0	0	0	395
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0	0	0	0
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>29.747</b>	<b>20.356</b>	<b>0</b>	<b>14.653</b>	<b>64.756</b>

\*Συμπεριλαμβάνονται νησιά και Έβρος

---





**Σχήμα 2.8.** Γραφική αναπαράσταση της κατανομής των μεταναστών που διαμένουν εντός των περιφερειακών ενότητων της Ελλάδας, για το έτος 2020.

Σχετικά με τις εκκρεμότητες και τη ροή αιτήσεων Ασύλου των προσφυγών, οι εκκρεμείς α΄ και β΄ βαθμού αποφάσεις ασύλου μειώθηκαν κατά 4% τον Δεκέμβριο σε σχέση με τον Νοέμβριο.

**Πίνακας 2.15:** Αριθμός εκκρεμοτήτων και εκδόσεων α΄ και β΄ βαθμού αποφάσεων ασύλου για τον Δεκέμβριο 2019 και το έτος 2020, συνολικά.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ: ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ						
ΜΗΝΑΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ
Δεκ-19	123.515	15.635	139.150			
Ιαν-20	126.181	14.376	140.557	1,0%	3.783	1.862
Φεβ-20	126.083	12.334	138.417	-1,5%	5.273	3.619
Μαρ-20	120.165	11.599	131.764	-4,8%	6.904	1.443
Απρ-20	105.501	9.061	114.562	-13,1%	15.853	2.541
Μαϊ-20	99.936	8.485	108.421	-5,4%	6.026	1.926
Ιουν-20	94.829	7.900	102.729	-5,2%	8.715	2.018
Ιουλ-20	91.383	7.637	99.020	-3,6%	7.071	1.935
Αυγ-20	88.286	7.664	95.950	-3,1%	5.551	1.517
Σεπ-20	84.212	6.373	90.585	-5,6%	7.045	2.552
Οκτ-20	82.646	5.182	87.828	-3,0%	4.198	2.247
Νοε-20	79.353	3.851	83.204	-5,3%	5.835	2.179
Δεκ-20	76.335	3.553	79.888	-4,0%	4.798	1.174

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.15, η διαφορά στις συνολικές εκκρεμείς αποφάσεις τον Δεκέμβριο του 2020, σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2019 είναι της τάξης του -43%.

Στη σύγκριση Year-to-Date Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 και 2020, οι αποφάσεις ασύλου α' βαθμού για το 2020 παρουσιάζονται αυξημένες κατά 62% (βλ. Πίνακα 2.16).

**Πίνακας 2.16** : Σύγκριση του αριθμού αποφάσεων ασύλου α' βαθμού, των ετών 2019 και 2020.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ Α' ΒΑΘΜΟΥ					
	YtD 2019	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	YtD 2020	ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΗΝΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ 2019-2020 %
Ιανουάριος	3.807		3.783		-1%
Φεβρουάριος	8.393	120%	9.056	139%	8%
Μάρτιος	13.184	57%	15.960	76%	21%
Απρίλιος	18.033	37%	31.813	99%	76%
Μάιος	21.730	21%	37.839	19%	74%
Ιούνιος	24.701	14%	46.554	23%	88%
Ιούλιος	28.646	16%	53.625	15%	87%
Αύγουστος	31.924	11%	59.176	10%	85%
Σεπτέμβριος	36.306	14%	66.221	12%	82%
Οκτώβριος	40.844	12%	70.419	6%	72%
Νοέμβριος	45.303	11%	76.254	8%	68%
Δεκέμβριος	49.974	10%	81.052	6%	62%

Οι συνολικές ανεπίδοτες αποφάσεις ασύλου (α' και β' βαθμού) ως και το τέλος Δεκεμβρίου 2020 ανήλθαν σε 10.313. Εξ αυτών, οι 4.965 αφορούν σε αποφάσεις που εκδόθηκαν από 1.1.2020 έως 31.12.2020 και οι 5.348 σε παλαιότερες αποφάσεις. Επισημαίνεται ότι ο μέσος όρος αποφάσεων ασύλου (α' και β' βαθμού) για το 2020 ανέρχεται στις 10.920 αποφάσεις. Ως εκ τούτου, παρά την πανδημία, οι Υπηρεσίες παραδίδουν σχεδόν όσες αποφάσεις εκδίδουν.

### 2.3. Νόμιμη Μετανάστευση

Οι άδειες διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, σε εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 862/2007 για παροχή στατιστικών, χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

I. Απασχόληση,

II. Λοιποί τύποι αδειών διαμονής,

III. Οικογενειακή επανένωση,

IV. Σπουδές.

Αναλυτικότερα:

I. Στην κατηγορία «Απασχόληση» περιλαμβάνονται οι άδειες διαμονής για μισθωτή/εξαρτημένη εργασία, ενδοεταιρική μετάθεση, εξειδικευμένη απασχόληση («Μπλε Κάρτα της ΕΕ), επενδυτική δραστηριότητα (άρθρο 16), καθώς και άδειες διαμονής ειδικού σκοπού για στελέχη που απασχολούνται σε εταιρείες που διέπονται από ειδική νομοθεσία, πνευματικούς δημιουργούς, ανταποκριτές ξένου τύπου, κá.

II. Στην κατηγορία «Λοιποί» τύποι αδειών διαμονής περιλαμβάνονται διάφοροι τύποι αδειών μεταξύ των οποίων η μόνιμη άδεια διαμονής επενδυτή (golden visa), σύμφωνα με το αρ. 20B του Ν. 4251/2014, καθώς και τα οικονομικά ανεξάρτητα άτομα (άρθρο 20 Α). Επίσης, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται, τα μακρόχρονα καθεστώτα διαμονής, όπως είναι οι άδειες διαμονής για τη δεύτερη γενιά και τους επί μακρόν διαμένοντες, καθώς και οι άδειες διαμονής που αφορούν ευάλωτες ομάδες πολιτών τρίτων χωρών (ανθρωπιστικοί λόγοι), καθώς και οι εξαιρετικοί λόγοι.

III. Στην κατηγορία «Οικογενειακή Επανένωση» εντάσσονται οι άδειες διαμονής των μελών οικογένειας του βασικού κατόχου του εκάστοτε τύπου άδειας, για τον οποίο επιτρέπεται η οικογενειακή επανένωση . Σε αυτήν την κατηγορία, εντάσσονται και οι άδειες διαμονής που αφορούν τα μέλη οικογένειας των επενδυτών (άρθρα 16 και 20 Β του ν.4251/14), καθώς και τα μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη ΕΕ.

IV. Τέλος, στην κατηγορία «Σπουδές» εντάσσονται οι άδειες διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών που έρχονται στη χώρα για λόγους σπουδών σε δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης, υπότροφοι, κá.

Ο Πίνακας 2.17 παρουσιάζει τις άδειες διαμονής που ισχύουν σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (απόθεμα/stock) σωρευτικά για τα έτη από το 2016-2020 (2020 ανάλυση ανά μήνα) για τις 4 βασικές κατηγορίες.

**Πίνακας 2.17:** Αριθμός αδειών διαμονής για τις 4 βασικές κατηγορίες της απασχόλησης, λοιπών τύπων αδειών διαμονής, οικογενειακής επανένωσης και σπουδών.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ/ ΕΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικογενειακή Επανένωση	Σπουδές	ΣΥΝΟΛΟ
31/12/16	65.671	267.894	244.077	2.094	579.736
31/12/17	49.687	267.215	207.241	1.376	525.519
31/12/18	65.458	279.003	205.914	1.493	551.868
31/12/19	70.944	277.548	196.824	1.615	546.931
31/1/20	70.625	275.792	194.725	1.671	542.813
29/2/20	70.382	274.984	193.921	1.801	541.088
31/3/20	70.123	273.448	192.220	1.807	537.598
30/4/20	71.320	272.522	192.230	1.820	537.892
31/5/20	71.049	270.874	190.811	1.737	534.471
30/6/20	69.902	269.131	188.222	1.790	529.045
31/7/20	68.703	265.275	183.922	1.802	519.702
31/8/20	69.367	264.585	183.235	1.806	518.993
30/9/20	69.840	262.934	182.190	1.788	516.752
31/10/20	70.407	261.588	181.050	1.689	514.734
30/11/20	70.423	261.406	178.819	1.387	513.035
31/12/20	70.033	260.180	177.069	1.170	508.452

Ο Πίνακας 2.18 παρουσιάζει τις κορυφαίες δέκα (10) εθνικότητες των πολιτών τρίτων χωρών με ισχύουσες άδειες διαμονής, όπως αποτυπώνονται με στοιχεία Δεκεμβρίου 2020.

Στο τέλος Δεκεμβρίου του 2020 οι άδειες διαμονής σε ισχύ ανήλθαν στις 508.452. Όσον αφορά τον συνολικό αριθμό αδειών σε ισχύ στο τέλος κάθε μήνα, παρατηρείται μια σταθερά πτωτική τάση από την αρχή του έτους της τάξης του 6,3% που οφείλεται κυρίως στα μέτρα για τον περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας COVID-19.

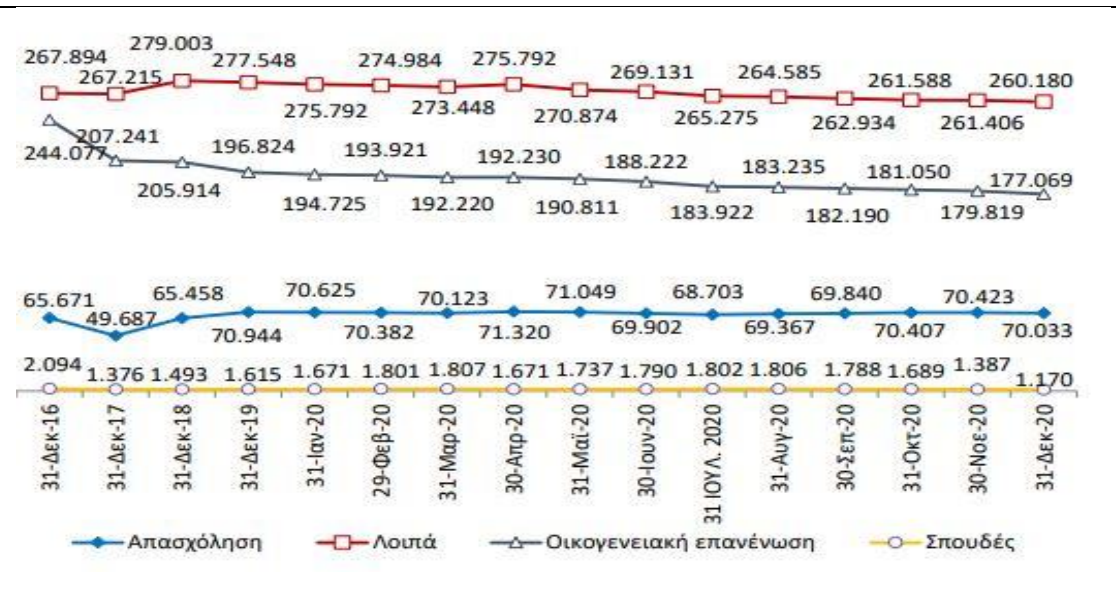
Βασική χώρα προέλευσης των μεταναστών που διαμένουν με οποιονδήποτε τύπο άδειας στη χώρα μας (Πίνακας 2.18) είναι η Αλβανία και ακολουθούν με σαφώς μικρότερο ποσοστό οι μετανάστες από Κίνα.

Ακόμη, σύμφωνα δε με το Σχήμα 2.9, πρώτη σε πλήθος αδειών είναι η κατηγορία "Λοιποί τύποι αδειών διαμονής". Δεύτερη είναι η κατηγορία αδειών που αφορούν στην "οικογενειακή επανένωση" με σταθερά όμως μειούμενο αριθμό αδειών και ποσοστό, ενώ μια σχετική ποσοστιαία αύξηση παρουσιάζουν μόνο οι άδειες που αφορούν στην κατηγορία "απασχόληση" από την αρχή του έτους 2020 (αν και κατά το τελευταίο διάστημα παρατηρείται μια μικρή πτώση και σε αυτήν την κατηγορία).



**Πίνακας 2.18:** Δέκα (10) κορυφαίες εθνικότητες πολιτών τρίτων χωρών με ισχύουσες άδειες διαμονής

	ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΙΣΧΥΡΕΣ ΑΔΕΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	Αλβανία	316.964	62,3%
2	Κίνα	23.770	4,7%
3	Γεωργία	22.103	4,3%
4	Πακιστάν	19.568	3,8%
5	Ουκρανία	16.913	3,3%
6	Ρωσία	14.063	2,8%
7	Ινδία	12.317	2,4%
8	Αίγυπτος	11.164	2,2%
9	Φιλιππίνες	9.452	1,9%
10	Μπαγκλαντές	8.765	1,7%



**Σχήμα 2.9.** Πλήθος αδειών διαμονής ανά κατηγορία, απασχόλησης, λοιπών τύπων αδειών διαμονής, οικογενειακής επανένωσης και σπουδών.

Επιπλέον, σε σχέση με το 2019, κατά το έτος 2020, παρουσιάζεται μια σημαντική μείωση των νέων χορηγήσεων (61,7%) καθώς και των ανανεώσεων ( 40,7%) ως απόρροια κυρίως της πανδημίας του COVID-19.

Τέλος, υπάρχει και ακόμη ένας τύπος μόνιμης άδειας διαμονής επενδυτή, με βάση το Αρ. 20, Ν. 4251/2014.

Τα βασικά σημεία που διέπουν αυτόν τον ιδιαίτερου ενδιαφέροντος τύπο άδειας διαμονής είναι:

1. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, χορηγείται άδεια διαμονής για πέντε έτη, με δυνατότητα ανανέωσης, σε πολίτη τρίτης χώρας, που:

(α) Έχει εισέλθει νομίμως στη χώρα με οποιαδήποτε θεώρηση εισόδου ή διαμένει νομίμως στη χώρα ακόμη και αν ο τίτλος διαμονής που κατέχει δεν επιτρέπει αλλαγή σκοπού,

(β) Διαθέτει προσωπικά κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή, ακίνητη περιουσία στην Ελλάδα,

(γ) Διαθέτει κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή ακίνητη περιουσία στην Ελλάδα,

(δ) Έχει συνάψει τουλάχιστον δεκαετούς διάρκειας μίσθωση ξενοδοχειακών καταλυμάτων ή τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών σε σύνθετα τουριστικά καταλύματα ή σύμβαση χρονομεριστικής μίσθωσης,

(ε) Απέκτησε κατά πλήρη κυριότητα και νομή ως εξ αδιαθέτου ή από διαθήκη κληρονόμος ή συνεπεία γονικής παροχής, ακίνητη περιουσία αντικειμενικής αξίας διακόσιες πενήντα χιλιάδες (250.000) ευρώ, και είναι ενήλικος.

2. Το ελάχιστο ύψος της ακίνητης περιουσίας, καθώς και το συμβατικό τίμημα των μισθώσεων ξενοδοχειακών καταλυμάτων ή τουριστικών κατοικιών του παρόντος άρθρου, καθορίζεται σε διακόσιες πενήντα χιλιάδες (250.000) ευρώ και πρέπει να έχει καταβληθεί ολοσχερώς κατά την υπογραφή του συμβολαίου.

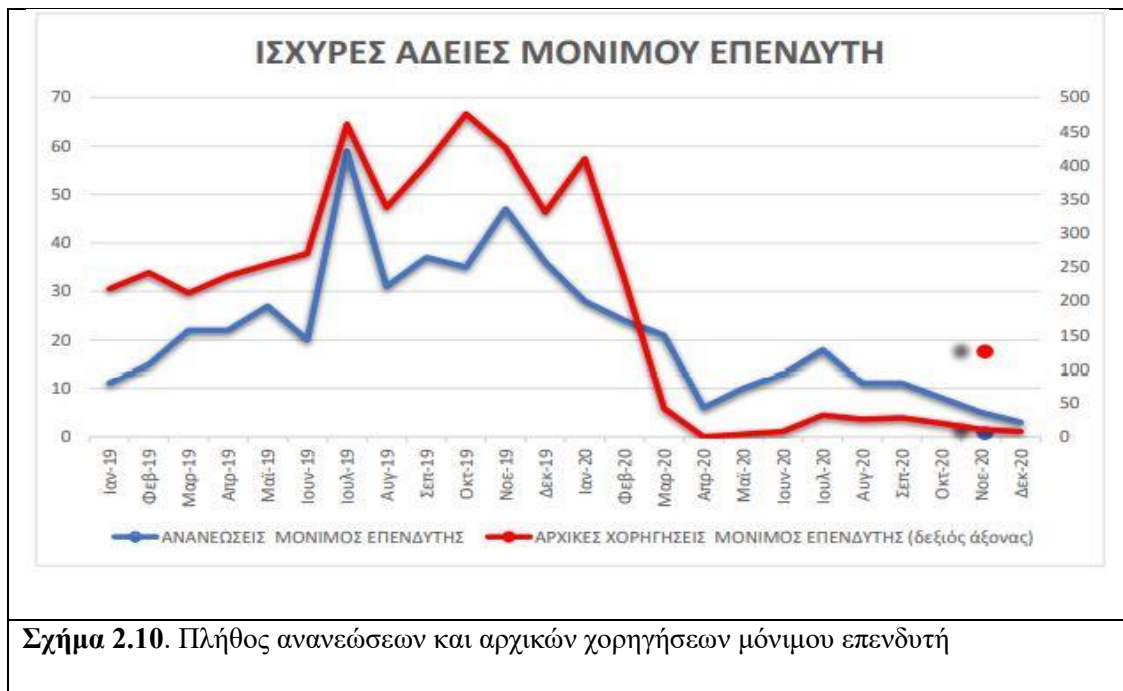
3. Στους πολίτες τρίτων χωρών, κατόχους ακινήτων παρέχεται δυνατότητα εκμίσθωσης αυτών.

4. Ο επενδυτής μπορεί να συνοδεύεται και από τα μέλη της οικογένειας του στα οποία χορηγείται, ύστερα από αίτηση τους, ατομική άδεια διαμονής που λήγει ταυτόχρονα με την άδεια διαμονής του συντηρούντος.

5. Η ως άνω άδεια μπορεί να ανανεώνεται για ισόχρονη διάρκεια, κάθε φορά, εφόσον η ακίνητη περιουσία παραμένει στην κυριότητα και νομή του πολίτη τρίτης χώρας ή παραμένουν σε ισχύ οι συμβάσεις της παραγράφου 1 της παρούσας και πληρούνται οι λοιπές, προβλεπόμενες από το νόμο προϋποθέσεις. Διαστήματα απουσίας από τη χώρα δεν αποτελούν παρακωλυτικό λόγο για την ανανέωση της άδειας διαμονής.

Στο Σχήμα 2.10 φαίνονται τις άδειες διαμονής που ισχύουν σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (απόθεμα/stock) για τους επενδυτές και τα μέλη οικογένειάς τους, για τα έτη 2019 και 2020.

Ακόμη, από το γράφημα του Σχήμα 2.10 διακρίνουμε ότι το 2020 αν και υπήρξε μια πολύ έντονη αύξηση σε νέες χορηγήσεις επενδυτών στην αρχή του έτους, με την έξαρση της πανδημίας του COVID-19, επήλθε απότομη πτώση και η τάση αυτή παραμένει μέχρι και σήμερα, τόσο στις αρχικές χορηγήσεις, όσο και στις ανανεώσεις αδειών διαμονής.



Ενδιαφέρον, αποτελεί το γεγονός ότι ενώ το 2019 οι μετανάστες με Golden Visa στην Ελλάδα προέρχονταν κατά πλειοψηφία από την Κίνα (βλ. Πιν. 2.19) και ακολουθούσαν οι επενδυτές από Αλβανία, η εικόνα αυτή το 2020 αντιστράφηκε και έρχονται πρώτοι οι Αλβανοί υπήκοοι, με τους Κινέζους επενδυτές να έπονται.

**Πίνακας 2.19:** 10 κορυφαίες υπηκοότητες επενδυτών στην Ελλάδα τα έτη 2019 και 2020


ΤΟΡ 10- ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ			
	ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΑΡΧΙΚΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ
2019	ΚΙΝΑ	10.787	49,9%
	ΑΛΒΑΝΙΑ	6.746	31,2%
	ΙΡΑΝ	460	2,1%
	ΤΟΥΡΚΙΑ	409	1,9%
	ΡΩΣΙΑ	377	1,7%
	ΙΝΔΙΑ	362	1,7%
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	342	1,6%
	ΛΙΒΑΝΟΣ	237	1,1%
	ΓΕΩΡΓΙΑ	221	1,0%
	ΗΠΑ	174	0,8%
2020	ΑΛΒΑΝΙΑ	2.555	42,2%
	ΚΙΝΑ	2.027	33,4%
	ΙΡΑΝ	249	4,1%
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	144	2,4%
	ΡΩΣΙΑ	130	2,1%
	ΙΝΔΙΑ	109	1,8%
	ΛΙΒΑΝΟΣ	97	1,6%
	ΤΟΥΡΚΙΑ	83	1,4%
	ΗΠΑ	59	1,0%
	ΓΕΩΡΓΙΑ	50	0,8%

#### 2.4 Μετακινήσεις πληθυσμών και αφίξεις στην Ελλάδα το έτος 2021

Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στατιστικά στοιχεία που δημοσιοποιήθηκαν από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, με δελτίο τύπου στις 15/02/2021 (<https://migration.gov.gr/enimerotiko-ianouariou-2021/>), παρατηρείται σταθεροποίηση του χαμηλού ρυθμού αφίξεων. Πιο συγκεκριμένα, είχαμε 92% μείωση στις αφίξεις στα νησιά τον Ιανουάριο του 2021 σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2020, γεγονός που ενισχύει την ολοένα και μεγαλύτερη αποσυμφόρηση των νησιών αλλά και των δομών της



ενδοχώρας. Συγκριτικά, τον Ιανουάριο του 2020 ζούσαν στα νησιά του Αιγαίου 41.816 αιτούντες άσυλο και αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, ενώ πλέον ζουν 16.231 (μείωση 61%). Αντίστοιχα, σε όλη τη χώρα, το εθνικό σύστημα υποδοχής φιλοξενούσε τον Ιανουάριο του 2020 93.237 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, ενώ πλέον ζουν 64.259 (μείωση 31%). Στο παρακάτω Σχ. 2.11 φαίνονται οι συνολικές αφίξεις και διαμένοντες ανά νήσο.

<b>ΑΦΙΞΕΙΣ</b>				<b>ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ</b>		
<u>ΛΕΣΒΟΣ</u>				<u>ΛΕΣΒΟΣ</u>		
ΙΑΝ '20	ΙΑΝ '21	Δ%	ΙΑΝ '20	ΙΑΝ '21	Δ%	
1.751	140	-92%	20.868	8.764	-58%	
<u>ΧΙΟΣ</u>			<u>ΧΙΟΣ</u>			
176	26	-85%	6.081	2.669	-56%	
<u>ΣΑΜΟΣ</u>			<u>ΣΑΜΟΣ</u>			
596	0		8.063	3.347	-58%	
<u>ΛΕΡΟΣ</u>			<u>ΛΕΡΟΣ</u>			
0	0		2.754	630	-76%	
<u>ΚΩΣ</u>			<u>ΚΩΣ</u>			
209	22	-89%	4.146	788	-81%	

**Σχήμα 2.11.** Οι συνολικές αφίξεις και διαμένοντες ανά νήσο, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά για τον μήνα του Ιανουαρίου 2021.

Επιπλέον, για ακόμα ένα μήνα συνεχίστηκε το θετικό ισοζύγιο αφίξεων-αποχωρήσεων καθώς έφτασαν στη χώρα 292 άτομα ενώ αναχώρησαν 513 (<https://migration.gov.gr/enimerotiko-ianouariou-2021/>). Πιο συγκεκριμένα είχαμε 234 αναγκαστικές απελάσεις και επιστροφές υπηκόων τρίτων χωρών, βάσει συμφωνιών της

Ευρωπαϊκής ένωσης, αλλά και διμερών συμφωνιών της χώρας μας. Επιστροφές στο πλαίσιο της κοινής δήλωσης ΕΕ - Τουρκίας δεν έχουν πραγματοποιηθεί από τον Μάρτιο του 2020 λόγω του Covid -19. Να σημειωθεί ότι οι Ελληνικές αρχές ζήτησαν από τις Τουρκικές να επαναλάβουν τις επιστροφές βάσει της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Επιπλέον, είχαμε 185 εθελούσιες αναχωρήσεις μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ, <https://greece.iom.int/el/>). Ακόμη, είχαμε 55 οικειοθελείς αναχωρήσεις μεταναστών από τη χώρα μας προς τις χώρες καταγωγής τους, 26 μεταφορές προς κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου, ενώ 13 ανήλικα αναχώρησαν με το πρόγραμμα μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων από την Ελλάδα για Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Βέλγιο και Ολλανδία.

## **2.5 Μετακινήσεις πληθυσμών και χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και επικοινωνιών**

### **2.5.1 Εισαγωγικά στοιχεία**

Υπάρχει μια σημαντική αλλαγή που λαμβάνει χώρα στον ανθρωπιστικό τομέα, η οποία αντικατοπτρίζεται στον τρόπο με τον οποίο ο κόσμος ανταποκρίνεται/αντιδρά σε μαζικούς εκτοπισμούς ανθρώπων.

Τα κινητά τηλέφωνα υπάρχουν εδώ και δεκαετίες, αλλά η πανταχού παρούσα χρήση τους, συμπεριλαμβανομένου και από πλευράς των εκτοπισμένων ατόμων, έχει αυξηθεί εκθετικά. Έχουν λοιπόν τις δυνατότητες των ίδιων των τηλεφώνων. Τώρα πλέον βλέπουμε λιγότερο τα απλά βασικά τηλέφωνα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για την αποστολή μηνυμάτων κειμένου και προφορικής επικοινωνίας. Βλέπουμε περισσότερα τηλέφωνα με δυνατότητα λειτουργίας που επιτρέπουν όχι μόνο κείμενα και λεκτική επικοινωνία, αλλά διαθέτουν και κάμερες, μπορούν να εγγράψουν και να στείλουν εικόνες και βίντεο και έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν στο Διαδίκτυο και να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα του Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (Geographical Information System, ή απλώς GIS) (<https://www.esri.com/en-us/what-is-gis/overview>). Επιπρόσθετα, βλέπουμε ολοένα και μεγαλύτερη χρήση έξυπνων τηλεφώνων, τα οποία είναι επίσης ικανά να κατεβάζουν και να αποθηκεύουν διάφορες εφαρμογές (applications,

ή απλώς ‘apps’) και έχουν τη δυνατότητα να κάνουν πιο περίπλοκες λειτουργίες (όπως επεξεργασία ενός εγγράφου/κειμένου).

Οι άνθρωποι πρέπει να είναι σε θέση να αγοράσουν ένα τηλέφωνο, έτσι το επίπεδο εισοδήματος είναι ένας παράγοντας για την ιδιοκτησία τους. Περαιτέρω, η κατοχή και η χρήση κινητών τηλεφώνων τείνει να αυξάνεται μεταξύ των ανθρώπων που περιβάλλονται από βίαιες συγκρούσεις. Η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ (Central Intelligence Agency, ή απλώς CIA) εκτιμά ότι το 80% των ανθρώπων στη Συρία, για παράδειγμα, έχουν κινητά τηλέφωνα, ήδη από το 2014. Μεταξύ των κατοίκων στο Αφγανιστάν, περίπου το 60% διαθέτουν κινητό τηλέφωνο, ήδη από το 2015 (Tilbe *et al.* 2017,

[https://www.researchgate.net/publication/340926324\\_The\\_Migration\\_Conference\\_2017\\_Proceedings](https://www.researchgate.net/publication/340926324_The_Migration_Conference_2017_Proceedings))

Το μέγεθος και η «θέα» της τρέχουσας προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης απέδωσε μια πλούσια συλλογή νέων «πλατφορμών», στις οποίες περιλαμβάνονται και κινητά τηλέφωνα, εφαρμογές (“εφαρμογές”), οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε τηλέφωνα, και συνδεσιμότητα υπολογιστών ή ιστοτόπων που βασίζονται στο Διαδίκτυο, οι οποίοι λαμβάνουν δεδομένα από τηλέφωνα ή τα στέλνουν σε τηλέφωνα.

Παρόμοια με το ακρωνύμιο ICT4D, που χρησιμοποιείται συνήθως για να δηλώσει τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών για ανάπτυξη (Information and Communication Technologies for Development ή απλώς ICT4D), σε αυτήν την εργασία θα αναφερόμαστε συλλογικά στις πλατφόρμες των ‘τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών για πρόσφυγες και μετανάστες’ ως ICT4RM (*Information and Communication Technologies for Refugees and Migrants*). Και ενώ η ανάπτυξη πλατφορμών είχε ως αποτέλεσμα ένα συνονθύλευμα πρωτοβουλιών (μια ηλεκτρονική εκδοχή της φράσης “letting a thousand flowers bloom” ή απλώς «αφήνοντας χίλια λουλούδια να ανθίσουν»), υπάρχουν προσπάθειες και μοτίβα που αναδύονται και γίνονται «λουλούδια» που μεγαλώνουν και έχουν «δύναμη παραμονής» σε σύγκριση με αυτά που «μαραίνονται» και «πεθαίνουν». Έχοντας την ελπίδα για παροχή καθοδήγησης σε μελλοντικούς προγραμματιστές, πάντοτε προσφέρονται εξηγήσεις για το τι οδηγεί σε μια επιτυχημένη πλατφόρμα ICT4RM (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02681102.2020.1727827>).

Η χρήση αυτών των πλατφορμών αντιμετωπίζεται από ορισμένους επαγγελματίες στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας ως ένα κβαντικό άλμα στις δυνατότητες τόσο της ανθρωπιστικής αποδοτικότητας όσο και της αποτελεσματικότητας, επεκτείνοντας το τι μπορούν να κάνουν οι «εκτός κύκλου» στην παγκόσμια αλληλεγγύη, επιτρέποντας ταυτόχρονα στους «εντός κύκλου» ενισχυμένα ικανότητα να αλληλοβοηθούνται (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02681102.2020.1727827>).

Παρομοίως, επινοήθηκε ένας νέος όρος που περιγράφει καλά αυτό το φαινόμενο και είναι η «τεχνολογία απελευθέρωσης» ('liberation technology'), που σκιαγραφεί τις τεχνολογίες που ενδυναμώνουν τα άτομα, διευκολύνουν την ανεξάρτητη επικοινωνία και κινητοποίηση και ενισχύουν μια αναδυόμενη κοινωνία των πολιτών (Diamond 2010, <https://www.journalofdemocracy.org/articles/liberation-technology/>).

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έχουν περιγράψει τις δυνατότητες του κινητού τηλεφώνου και τις τοποθεσίες για να τα επαναφορτίσουν ως «*ακόμη πιο σημαντικά από το φαγητό*» ('*even more important than food*') (Benton & Glennie, 2016, <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-Benton-FINAL.pdf>).

Σε μια έκθεση της Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UN High Commissioner for Refugees, ή απλώς UNHCR) περιγράφονται πολλές απόπειρες χρήσης κινητών τηλεφώνων και πλατφορμών που βασίζονται στο Διαδίκτυο, ενώ η αποτελεσματικότητα των εφαρμογών ICT4RM γνώρισε ποικίλους βαθμούς επιτυχίας (UNHCR 2017, <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-Benton-FINAL.pdf>).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών μπορούν, φυσικά, να χρησιμοποιηθούν για διάφορους σκοπούς και μπορούν να έχουν ευρείες επιρροές. Για πολλούς ανθρώπους στο νότιο ημισφαίριο, ο κόσμος τους έχει συρρικνωθεί λόγω αυτού που έχουν δει και αλληλεπιδράσει στο Διαδίκτυο και στις οθόνες του τηλεφώνου τους. Αυτό έχει γίνει η κινητήρια δύναμη της μετανάστευσης. Όπως επισημαίνει ο Collier, '*for a society that has long been stagnant and impoverished, life, in the sense of opportunity, really is elsewhere, and its young people are fully aware of it...technology and a globalized youth culture expose them to an inviting world just beyond*

*their reach'* («για μια κοινωνία που ήταν από καιρό στάσιμη και φτωχή, η ζωή, με την έννοια της ευκαιρίας, είναι πραγματικά αλλού και οι νέοι της το γνωρίζουν πλήρως ... η τεχνολογία και μια παγκοσμιοποιημένη κουλτούρα νέων τους εκθέτουν σε έναν φιλόξενο κόσμο, πέραν των δυνατοτήτων τους») (Collier, 2014, ). Οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών χρησιμοποιούνται επίσης για άθλιους σκοπούς, όπως ο συντονισμός των λεηλασιών από όχλους θυμωμένων νέων στο Μάντσεστερ της Αγγλίας το 2012 (Collier, 2014, <https://www.pdfdrive.com/exodus-how-migration-is-changing-our-world-e158751790.html>).

Υπάρχουν πολλές μελέτες (βλ για παράδειγμα Tilbe *et al.* 2017, [https://www.researchgate.net/publication/340926324\\_The\\_Migration\\_Conference\\_2017\\_Proceedings](https://www.researchgate.net/publication/340926324_The_Migration_Conference_2017_Proceedings)) όπου έγιναν για τη διερεύνηση αυτών των πλατφορμών και, κυρίως, για την αξιολόγηση του επιπέδου λειτουργικότητάς τους. Μερικές από αυτές λειτουργούν μόνο με μονόδρομη επικοινωνία. Συνήθως είναι ένας τυπικός ιστοτόπος που στοχεύει στην μονοκατευθυνόμενη (unidirectional) διάδοση πληροφοριών. Όμως υπάρχουν και άλλες που διευκολύνουν την αμφίδρομη επικοινωνία, όπως μεταξύ επιμελητών (tutors) και προσφύγων και μεταναστών, ή/και μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της υγείας και των ιατρικών εμπειρογνομόνων σε άλλες χώρες. Άλλες πρωτοβουλίες ICT4RM προχωρούν αυτήν την αμφίδρομη επικοινωνία ένα βήμα παραπέρα δημιουργώντας ένα συλλογικό αγαθό (με την έννοια που εξηγήθηκε αρχικά από τον (Olson, 1971, <https://www.jstor.org/stable/j.ctvjf3ts>), και πιο πρόσφατα από τον (Martin-Shields, 2016, <http://mars.gmu.edu/handle/1920/10582>)), με βάση πληροφορίες που προέρχονται από ένα πλήθος ανθρώπων (ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων, το «πλήθος», που συνεισφέρει ποικίλα δεδομένα), όπως ένας ψηφιακός χάρτης των διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων και προσόντων αλλά όπως και οι κίνδυνοι που πρέπει να αποφεύγουν οι εκτοπισμένοι. Αυτές οι πλατφόρμες που περιλαμβάνουν αμφίδρομη ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και επικοινωνία με μια ομάδα, απεικονίζουν και τι βοήθησε να δημιουργήσει αυτή η επικοινωνία. Ακόμη, έχουν αναπτυχθεί ICT4RM που προχωρούν ακόμη ένα βήμα περαιτέρω, το οποίο περιλαμβάνει αμφίδρομη επικοινωνία, πλήθος πηγών και μηχανική μάθηση (χρησιμοποιώντας τεχνητή νοημοσύνη) για ένα συλλογικό αγαθό προκειμένου να ωφεληθεί μια ομάδα που βασίζεται στην επικοινωνία με αυτήν την ομάδα και στα μαθηματικώς διακριτά πρότυπα/μοτίβα.

Όμως, θα πρέπει να γίνει και αξιολόγηση της κάθε ανάπτυξης/πρωτοβουλίας των ICT4RM σε σχέση με το βαθμό τον οποίο η καθεμία ανάπτυξη ενέπλεξε πρόσφυγες και μετανάστες στο σχεδιασμό της πρωτοβουλίας. Στη συνέχεια, θα πρέπει να γίνει και ο εντοπισμός για το εάν αυτοί οι εκτοπισμένοι είχαν συνεχή ρόλο στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αυτή η ανάπτυξη/πρωτοβουλία εκτυλίσσεται, διευρύνεται και, φυσικά, επεκτείνεται. Όπως έχει ήδη εξηγηθεί, η συμμετοχή των «δικαιούχων» στη δημιουργία και τη διαχείριση των πρωτοβουλιών των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών είναι κρίσιμη για την επιτυχία μιας παρέμβασης (Papaioannou, 2014, [https://www.researchgate.net/publication/271673844\\_How\\_inclusive\\_can\\_innovation\\_and\\_development\\_be\\_in\\_the\\_twenty-first\\_century](https://www.researchgate.net/publication/271673844_How_inclusive_can_innovation_and_development_be_in_the_twenty-first_century)). Στην πιο ιδανική περίπτωση, αυτή η συμμετοχή περιλαμβάνει περιθωριοποιημένα άτομα που έχουν την εξουσία να αποφασίζουν ποιος θα εμπλακεί στο σχεδιασμό, την τροποποίηση και την επέκταση μιας ανάπτυξης/ πρωτοβουλίας ICT4RM, ακόμη και αν επιλέξουν να εμπλέξουν μη τυπικούς (non-traditional) ανθρώπους που βρίσκονται εκτός της τρέχουσας δομής ισχύος (Papaioannou, 2014).

### 2.5.2. Επισκόπηση των αναπτύξεων ICT4RM

Με βάση τα παραπάνω, θα πρέπει να επικεντρωθούμε κυρίως στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών που βοηθούν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να πλοηγούνται στους νέους τους κόσμους μόλις αυτοί εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής τους. Έχουν εντοπιστεί εννέα ευρείες κατηγορίες αυτών των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, αναγνωρίζοντας φυσικά το γεγονός ότι υπάρχει, συχνά, αλληλοεπικάλυψη μεταξύ τους.

Οι κατηγορίες είναι:

- 1) επεξεργασία ασύλου,
- 2) συλλογή και διάδοση πληροφοριών,
- 3) επανένωση οικογενειών,
- 4) πρόσβαση σε κυβερνητικές υπηρεσίες,
- 5) εκπαίδευση,

- 6) γλωσσική κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων,
- 7) υγεία,
- 8) βοήθεια με μετρητά και βιοπορισμός, και
- 9) ενσωμάτωση.

### *1. Επεξεργασία ασύλου*

Οι πρόσφυγες που πιστεύουν ότι έχουν νόμιμο αίτημα ασύλου μπορούν να βοηθηθούν από τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών κατά την υποβολή του. Αλλά πρέπει επίσης να γνωρίζουν πού να το κάνουν, και ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook προβλέπουν προειδοποίηση για περιορισμούς στις διαδικασίες ασύλου. Για παράδειγμα, στην Ευρώπη, υπάρχει η απαίτηση από τα άτομα που ζητούν άσυλο να υποβάλουν αυτήν αξίωση από την πρώτη στιγμή της άφιξής τους. Για τους πρόσφυγες που εισέρχονται στην Ελλάδα και φιλοδοξούν να εγκατασταθούν στη Γερμανία, για παράδειγμα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αντιτίθενται στην απαίτηση εγγραφής στο σημείο όπου αρχικά φτάνουν, λόγω του φόβου ότι θα πρέπει να παραμείνουν σε αυτήν την τοποθεσία.

Οπότε, δημιουργήθηκαν προσαρμοσμένες (tailored) πλατφόρμες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για τη διευκόλυνση της διαδικασίας αρχειοθέτησης. Το 2014, η ελληνική Υπηρεσία Ασύλου στην Αττική άρχισε να χρησιμοποιεί το Skype για να ορίσει ραντεβού για την καταχώριση των αιτήσεων ασύλου (<https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/10/UNHCR-CoA-Greece-2014-EL.pdf>). Ο στόχος ήταν να βελτιωθεί η πρόσβαση στη διαδικασία εγγραφής, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τον χρόνο που οι άνθρωποι έπρεπε να στέκονται στην ουρά. Επιπλέον, η Υπηρεσία Ασύλου άρχισε να εφαρμόζει την «ταχεία» ('fast-track') επεξεργασία των πρώτων αιτήσεων, αν και όχι μεταγενέστερων, αιτήσεων ασύλου. Σύμφωνα με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, οι αιτήσεις ασύλου καταγράφονται και υφίστανται επεξεργασία σε μία, μόλις, ημέρα. Ωστόσο, παρουσιάστηκαν προβλήματα κατά την προσπάθεια λήψης των ραντεβού μέσω του Skype, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλές διαμαρτυρίες από απογοητευμένους πρόσφυγες και μετανάστες (Asylum 2020, <http://www.asylumineurope.org/reports/country/GREece/asylumprocedure/procedures>).

Μέχρι τον Ιούνιο του 2015, η χρήση του Skype για την πραγματοποίηση ραντεβού ή για την υποβολή αίτησης άσυλου περιοριζόταν σε άτομα που γνώριζαν τα Αγγλικά, τα Γαλλικά, τα Farsi/Dari, τα Αραβικά, τα Urdu/Punjabi και τα Bangla. Άτομα που ζητούσαν άσυλο και που μιλούσαν άλλες γλώσσες έπρεπε να κλείσουν ραντεβού με το να παραμείνουν στη σειρά και να συναντηθούν αυτοπροσώπως με την Υπηρεσία Ασύλου (Asylum 2020, <http://www.asylumineurope.org/reports/country/GREece/asylumprocedure/procedures>).

Στην τουρκική πλευρά αναπτύχθηκε η Υπηρεσία Νομικών Πληροφοριών για Κινητά τηλέφωνα (Mobile Legal Info Service), που είναι «πνευματικό τέκνο» της Souktel, μιας παλαιστινιακής εταιρείας κινητών τηλεφώνων που ειδικεύεται στις υπηρεσίες μηνυμάτων SMS. Σε συνεργασία με την American Bar Association, το προσωπικό αυτής της εταιρείας, που αποτελείται από ειδικούς σε ανθρωπιστικά ζητήματα, νομικούς και ειδικούς τεχνικούς συμβούλους, παρέχει μια υπηρεσία γραπτών μηνυμάτων, η οποία προσφέρει νομικές συμβουλές στους Σύρους στην Τουρκία (<http://www.souktel.org/media/news/syrian-refugees-abasouktel-launch-mobile-legal-info-service>).

## 2. Συλλογή και διάδοση πληροφοριών

Μια κοινοπραξία (consortium) διεθνών ανθρωπιστικών οργανώσεων και η Google ανέπτυξαν έναν ιστότοπο, το Refugee.Info, προκειμένου να βοηθήσουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες για να αποκτήσουν άσυλο και για παροχή άλλων νομικών υπηρεσιών, οδηγίες για το πώς να μετακινηθούν, χάρτες, οδηγίες για το πού θα βρουν σχολεία και άλλες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, οδηγίες για το πώς θα παραμείνουν ασφαλείς, οδηγίες για το πού θα λάβουν υγειονομική περίθαλψη και που/με ποιον θα πρέπει να επικοινωνήσουν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Διαδίδει επίσης για σημαντικές ενημερώσεις (updates) (Refugee Info 2020, <http://www.souktel.org/media/news/syrianrefugees-aba-souktel-launch-mobile-legal-info-servicem>). Επίσης, «τρέχει» στο Crisis Info Hub, ένα σύστημα διαχείρισης περιεχομένου που χρησιμοποιεί το Google Doc (Crisis Info Hub 2020, <https://github.com/google/crisis-info-hub>) και παρέχονται πληροφορίες για Σερβία, Σκόπια και Ελλάδα (Αθήνα, Λέσβος και Κως). Οι χρήστες μπορούν να κάνουν ‘like’ στη σελίδα Facebook του Refugee.Info για ενημερώσεις και, επίσης, μπορούν να στείλουν και



μηνύματα στο Refugee.Info. Υπάρχουν πληροφορίες με πηγή το πλήθος (crowdsourcing information) για υπηρεσίες, ευκαιρίες, προκλήσεις και κινδύνους. Ο ιστότοπος μπορεί να χρησιμοποιηθεί από πρόσφυγες και μετανάστες που είναι γνώστες Αγγλικών, Αραβικών και Φαρσί (Farsi).

Η Google συνεργάστηκε επίσης με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και τη Mercy Corps για να δημιουργήσει στα Σκόπια μια ψηφιακή απεικόνιση (οθόνη) σε μια εφαρμογή για κινητές συσκευές για συνήθειες συχνές ερωτήσεις (Frequently Asked Questions, ή απλώς FAQ) των προσφύγων και μεταναστών που τις ονομάζουν Κάρτες Μετάφρασης (Translation Cards). Όπως εξήγησε η UNHCR, αυτές οι απλές οπτικοακουστικές κάρτες επιτρέπουν τους πρόσφυγες να ακούσουν προμεταφρασμένες απαντήσεις στη δική τους γλώσσα, σε κοινές ερωτήσεις τους (*‘these simple audio-visual flashcards allow refugees to hear pretranslated answers to their common questions spoken aloud in their own language’*) (Translation Cards 2020, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/translation-cards/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/translation-cards/)).

Η UNHCR δημιούργησε επίσης το Σύστημα Βοήθειας και Πληροφοριών για τους Πρόσφυγες (Refugee Assistance and Information System, ή απλώς RAIS), μια βάση δεδομένων για τη βοήθεια των προσφύγων. Εστιάζοντας στη βοήθεια στον Λίβανο, την Ιορδανία και την Αίγυπτο, αυτό το σύστημα διαθέτει δέκα ενότητες που περιλαμβάνουν μια έξυπνη λειτουργία αναζήτησης για εύρεση και έλεγχο προφίλ προσφύγων, ένα βελτιωμένο σύστημα παραπομπής για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των εταίρων, ένα βελτιωμένο σύστημα αναφορών για την παρακολούθηση της βοήθειας, συλλογή δεδομένων κινητής τηλεφωνίας, ώστε οι πληροφορίες που συλλέγονται κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στο σπίτι να μπορούν να μεταφορτωθούν αμέσως, και μια υπηρεσία για τη διαχείριση της έκκλησης για βοήθεια στους πρόσφυγες (*‘a smart search function to find and check refugee profiles; an improved referral system to facilitate communication between partners; an enhanced reports system for keeping track of assistance; mobile data collection so that information gathered during house visits can be uploaded immediately; and a service to manage the appeal for refugee assistance’*) (RAIS 2020, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/rais-refugee-assistance-information-system/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/rais-refugee-assistance-information-system/)). Παρόλο που υπάρχουν καταγγελίες ότι το RAIS δεν «συλλαμβάνει» πολλές άλλες απαραίτητες πληροφορίες, έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς και υπόσχεται να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος των τεχνολογικών υπηρεσιών πληροφορικής και

επικοινωνιών της Ύπατης Αρμοστείας. Σύμφωνα με την UNCHR, «το RAIS χρησιμοποιείται από περισσότερους από 200 εταίρους υλοποίησης και λειτουργίας στην Ιορδανία, την Αίγυπτο και τον Λίβανο. Ήδη το σύστημα χρησιμοποιήθηκε για να βοηθήσει περισσότερους από 1,6 εκατομμύρια εκτοπισμένους ανθρώπους στις τρεις χώρες: πάνω από 90.000 στην Αίγυπτο, 815.000 στην Ιορδανία και 600.000 στο Λίβανο (RAIS 2020b, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/raisrefugee-assistance-information-system/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/raisrefugee-assistance-information-system/)).

Μια διαφορετική εφαρμογή ICT4RM ξεκίνησε από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ στην Κόστα Ρίκα, η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες που διατίθενται σε πρόσφυγες και μετανάστες. Ακολούθως, ο ιστότοπος [help.unhcr.org](http://help.unhcr.org) επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει χώρες της Αυστραλίας, της Νέας Ζηλανδίας, του Νίγηρα και του Ειρηνικού, και να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων της επεξεργασίας ασύλου, της επανεγκατάστασης, του τι πρέπει να γίνει εάν κάποιος κρατηθεί, οδηγίες για το πώς να εντοπίζονται οι αγνοούμενοι, οδηγίες για εκπαιδευτικούς προγραμματισμούς, νομική βοήθεια, βοήθεια για άτομα με ειδικές ανάγκες, μικροπιστώσεις και οδηγίες για τα σημεία που πρέπει να απευθυνθούν προκειμένου να ληφθεί βοήθεια για εύρεση εργασίας (UNHCR–Help 2020, <http://help.unhcr.org/languages/en/>).

Εκτός από τη διάδοση πληροφοριών μέσω ιστότοπων, αυτή η πρωτοβουλία έχει επίσης τη δυνατότητα της επικοινωνίας μέσω κειμένου, χρησιμοποιώντας το FrontlineCloud και το crowdsourcing για την αξιολόγηση των αναγκών των εκτοπισμένων ατόμων, ενώ επικοινωνεί για τις διαθέσιμες υπηρεσίες για την κάλυψη αυτών των αναγκών (UNHCR-Innovation 2020, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/ascend/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/ascend/)). Ένα ελάττωμα σε αυτήν την πλατφόρμα είναι ότι, όπως αρχικά είχε διαμορφωθεί, το σύστημα δεν (προ)ειδοποιεί τους αποστολείς για ανενεργούς αριθμούς τηλεφώνων. Περίπου το 40 τοις εκατό των μηνυμάτων που αποστέλλονται δεν φτάνουν σε κάποιον χρήστη τηλεφώνου. Επιπλέον, οι άγνωστοι αριθμοί των αποστολέων θα λέγαμε ότι προκαλούσαν σύγχυση. Για να διορθώσει αυτά τα προβλήματα, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ανακοίνωσε τον τηλεφωνικό αριθμό που χρησιμοποιούσαν και δημιούργησε κουτιά όπου οι άνθρωποι μπορούσαν να ρίξουν τους αριθμούς των τηλεφώνων τους για να προστεθούν στη λίστα διάδοσης (dissemination list).

Σε μια διαφορετική χρήση υπηρεσιών γραπτών μηνυμάτων για πρόσφυγες, η εργασία της Ύπατης Αρμοστείας με το Νορβηγικό Συμβούλιο Προσφύγων στο στρατόπεδο Za'atari στην Ιορδανία, που εκτιμάται ότι είναι το δεύτερο μεγαλύτερο στρατόπεδο στον κόσμο, έδειξε ότι οι δημοσιεύσεις Facebook από πρόσφυγες που επικοινωνούσαν με άλλους πρόσφυγες είναι πιο αξιόπιστες από μηνύματα κειμένου που αποστέλλονται από ανθρωπιστικές οργανώσεις. Προσδιορίστηκε επίσης ότι οι προσωπικές συναντήσεις, ειδικά με συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες (όπως οι γυναίκες), εξακολουθούν να είναι πολύτιμες για τη διάδοση πληροφοριών και την ανατροφοδότηση. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει συνεργαστεί επίσης με την United Postal Service (UPS) για τη δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης κινητής τηλεφωνίας που λειτουργεί σε συνδυασμό με τη βάση δεδομένων εγγραφής του, καταγράφοντας έτσι ποια άτομα έχουν λάβει βοήθεια και ποια βοήθεια. Στην πιλοτική δοκιμή τους στην Ιορδανία, διαπίστωσαν ότι η ασυνέπεια της πρόσβασης στο Διαδίκτυο και ο όγκος του συγχρονισμού δεδομένων κατέστησαν αυτό το σύστημα, που ονομάζεται UPS ReliefLink, ανεφάρμοστο. Αντίθετα, η Αιθιοπία, σε μια μεταγενέστερη χρήση αυτού του συστήματος, λειτούργησε καλά για την παρακολούθηση της διανομής κουβερτών και κρεβατιών σε περίπου 700 πρόσφυγες (UPS ReliefLink 2020, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/ups-reliefink-program/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/ups-reliefink-program/)).

Παρομοίως, η Διεθνής Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, ή απλώς ICRC), σε συνεργασία με την Trilogy International Partners, μια εταιρεία ασύρματων τηλεπικοινωνιών, έχει αναπτύξει την εφαρμογή Trilogy Emergency Relief Application (ή απλώς TERA). Πρόκειται για ένα «σύστημα κειμένου SMS που έχει σχεδιαστεί για αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ των ατόμων που πλήττονται από καταστροφές και των οργανισμών βοήθειας (*'SMS text system designed for two way communication between disaster affected people and aid agencies.'*) (TERA 2020, <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/beneficiary-communications/tera/>).

Σύμφωνα με το ICRC, η TERA στέλνει μηνύματα για:

- να δώσει έγκαιρες προειδοποιήσεις για πλημμύρες, τυφώνες και άλλες φυσικές καταστροφές,
- Να παρέχει στοχευμένες πληροφορίες σχετικά με το πού μπορεί να αναζητηθεί ιατρική βοήθεια, καθαρό νερό, φαγητό και καταφύγιο,

-να ενημερώνουν τα θύματα σχετικά με προγράμματα εμβολιασμού ή τυχόν μεταβολές στις υπηρεσίες βοήθειας που προσφέρονται,

- να παρέχει λεπτομερείς συμβουλές για μια σειρά θεμάτων όπως η υγιεινή, η αποφυγή απάτης και η φροντίδα των πληγέντων ατόμων και

- να λάβετε σχόλια σχετικά με τις ανάγκες και την εμπειρία των υπηρεσιών βοήθειας των δικαιούχων.

Η TERA λαμβάνει εισερχόμενα κείμενα που με τα σχόλια για να δείξουν πού είναι απαραίτητη η βοήθεια διαφόρων μορφών χρησιμοποιώντας την «ασαφή» (fuzzy) αναγνώριση λέξεων-κλειδιών για την αυτόματη απάντηση σε διάφορες ερωτήσεις (TERA 2020b, <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/beneficiary-communications/tera/>). Αυτή η τελευταία ικανότητα είναι ένα παράδειγμα μιας πλατφόρμας που χρησιμοποιεί την μηχανική εκμάθηση στο ότι μπορεί να χειριστεί «ασαφή λογική» (fuzzy logic), όπως, για παράδειγμα, όταν ένας χρήστης εισάγει μια λέξη που είναι διαφορετική από αυτήν που είχε σχεδιαστεί αρχικά με το σύστημα, όπως στην εκμάθηση ότι το ‘James’ μπορεί επίσης να είναι και ‘Jim’.

Το Welcome to Dresden είναι μια εφαρμογή smartphone που αναπτύχθηκε από δύο εταιρείες πληροφορικής στη Δρέσδη της Γερμανίας. Παρέχει πληροφορίες στους πρόσφυγες σχετικά με την εγγραφή στον τοπικό δήμο, τη λήψη ασφάλισης υγείας και την πλοήγηση σε άλλες υπηρεσίες (Dresden 2017, <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/17/smartphone-app-launched-helpasylum-seekers-dresden-germany>).

Μια σουηδική πρωτοβουλία, η Setelin, επιδιώκει να φέρει τις υπάρχουσες εφαρμογές και υπηρεσίες κάτω από την ίδια στέγη (Setelin 2017, <https://www.setel.in/#/app/categories>). Στεγάζει τουλάχιστον είκοσι πλατφόρμες που παρέχουν εξατομικευμένες υπηρεσίες που βασίζονται σε κινητές συσκευές για γενικές πληροφορίες, κοινωνικά, απασχόληση, γλώσσα, εκπαίδευση, μέσα ενημέρωσης και επικοινωνία, στέγαση και υγεία.

Μία από τις νεότερες πλατφόρμες, που αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι μοιράζονται αυτά που έχουν χρησιμοποιώντας τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (που είναι γνωστό ως «κοινή οικονομία» ή ‘sharing economy’) είναι το Home4Refugees (<https://www.home4refugees.org/>). Συνδέει τους ιδιοκτήτες σπιτιών με τα

εφεδρικά δωμάτια με τους αιτούντες πρόσφυγες. Είναι παρόμοιο με το Airbnb, αλλά είναι πολύ πιο περιορισμένο.

### 3. Επανένωση οικογενειών

Το Trace the Face18 επιτρέπει στους πρόσφυγες να δημοσιεύουν φωτογραφίες του εαυτού τους και να δηλώνουν ποιο μέλος της οικογένειάς τους αναζητούν και τις συνθήκες της εξαφάνισης του (Race the Face 2017, <https://familylinks.icrc.org/europe/en/Pages/Home.aspx>). Η πλατφόρμα διευθύνεται από το ICRC.

Μια άλλη πρωτοβουλία επανένωσης του ICT4RM είναι το Refunite. Είναι μια εφαρμογή που βασίζεται στο Twitter και έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει στην επανένωση φίλων και οικογενειών (REFUNITE 2017, <https://twitter.com/refunite?lang=en>).

### 4. Πρόσβαση σε κυβερνητικές υπηρεσίες

Ένας από τους πιο ισχυρούς τομείς των ICT4RM που αναπτύσσεται εστιάζεται στο να βοηθά τους εκτοπισμένους να πλοηγούνται σε κυβερνητικές γραφειοκρατικές υπηρεσίες. Όπως έχει ήδη σημειωθεί και δημοσιευθεί, υπάρχει μια τεράστια προσφορά «τεχνολογίας εμπειρογνωμοσύνης» ('technology of expertise') εντός της ιδιότητας μέλους οποιασδήποτε υπηκοότητας που μπορεί συχνά να επιτευχθεί μέσω εσωτερικής πληροφόρησης (internal crowdsourcing) για άμεσες ή/και έμμεσες λύσεις (Noveck 2015, <https://www.semanticscholar.org/paper/Smart-Citizens%2C-Smarter-State%3A-The-Technologies-of-Noveck/d8f4a1a375e89ce0476b41ed49e473f8f0794e44>).

Μια σχετικά πρόσφατα αναπτυγμένη ολοκληρωμένη υπηρεσία είναι η γερμανική εφαρμογή "Bureaucrazy" (Kirchner 2016, [https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/09/syrian-refugees-createapp-to-help-navigate-german-bureaucracy/?utm\\_term=.20cf3c705c13](https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/09/syrian-refugees-createapp-to-help-navigate-german-bureaucracy/?utm_term=.20cf3c705c13)).

Αναπτύχθηκε από προγραμματιστές Συριακών μεταναστών και έχει το δευτερογενές πλεονέκτημα να βοηθά τους Γερμανούς πολίτες, ανεξαρτήτως καταγωγής, παρέχοντας τους καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο χειρισμού διοικητικών καθηκόντων και προκλήσεων.

Παρομοίως, το "Mobilearn" είναι ένα σύστημα που βοηθά την ταχεία ολοκλήρωση και εγκατάσταση στο Ηνωμένο Βασίλειο (Mobilearn 2017, <https://se.mobilearn.com/en/>), ενώ μια πλατφόρμα που λειτουργεί τώρα και είναι στοχευμένη σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το "Ankommen" (Ankommen 2017, <https://ankommenapp.de/?lang=en>).

Το "Services Advisor" είναι μια канаδική πλατφόρμα που αναπτύχθηκε από την PeaceGeeks σε συνεργασία με την UNHCR (Service Advisor 2017, <http://jordan.servicesadvisor.org/#/?language=EN>). Συγκεντρώνει όλες τις διαθέσιμες υπηρεσίες. Αυτές περιλαμβάνουν περιγραφές και τοποθεσίες για το πού να πάρετε φαγητό, υπηρεσίες υγείας καθώς και πληροφορίες για τοποθεσίες καταφυγίων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από αναγνώστες τόσο των αραβικών όσο και για αγγλικών και, επιπρόσθετα, χρησιμοποιεί ένα εργαλείο ψηφιακής χαρτογράφησης για την απεικόνιση τοποθεσιών.

Η εταιρία Nonimo Technologies με έδρα το Μόντρεαλ δημιούργησε την πλατφόρμα Botler, μια πλατφόρμα ανταλλαγής γνώσεων για μετανάστες και πρόσφυγες που εισέρχονται στο Κεμπέκ του Καναδά (<https://tracxn.com/explore/Chatbots-Startups-in-Montreal>). Αυτή η πλατφόρμα χρησιμοποιεί τεχνητή νοημοσύνη και λειτουργεί διαδραστικά. Η τεχνολογία, που είναι γνωστή ως "chatbot" (καθώς ένα ρομπότ που ανταποκρίνεται βάσει των πληροφοριών που του παρέχονται από τον χρήστη) υποβάλλει ερωτήσεις και οι χρήστες εισάγουν απαντήσεις. Το chatbot στη συνέχεια ενημερώνει τον χρήστη σχετικά με την επιλεξιμότητα και προσφέρει λίστες εγγράφων που απαιτούνται για την εγγραφή σε μια δεδομένη υπηρεσία (Lohr 2017, <http://www.sfgate.com/business/article/Canada-becomes-a-magnet-fortech-talent-11137232.php> & Chatbot 2017, <http://www.btmontreal.ca/videos/botler-ai-chatbotanswers-quebec-immigration-questions/>).

##### *5 & 6. Εκπαίδευση, γλωσσική κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων*

Οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες μπορούν να βοηθήσουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες να αναπτύξουν δεξιότητες, να αποκτήσουν γνώσεις σε μια γλώσσα, να αποκτήσουν πολιτιστική ευαισθητοποίηση, να δοκιμαστούν σε εξετάσεις ώστε να αποκτήσουν απολυτήρια και διπλώματα από πρωτοβάθμια έως και δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθώς και πτυχία και πιστοποιητικά από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε

και να αναπτύξουν δεξιότητες/ικανότητες που αναζητά η αγορά και η οικονομία. Η διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων - ακόμη και με μη νόμιμους, παράτυπους μετανάστες - είναι πολύ λιγότερο «φορτωμένη» από νομικές προκλήσεις από ό, τι όταν απασχολούν άτομα που δεν διαθέτουν άδεια εργασίας. Έτσι, τα εκπαιδευτικά προγράμματα παρέχουν εποικοδομητικές δραστηριότητες για άτομα που αναζητούν κάτι σημαντικό να κάνουν, ακόμα κι αν δεν έχουν δουλειά.

Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες χρησιμοποιούν κυρίως τις τεχνολογίες πληροφορικής για επικοινωνία. Σε μια μελέτη τριών χωρών, διαπιστώθηκε ότι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για αναζήτηση εργασίας, αναγνώριση των προσόντων τους ή/και εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής (*“refugees and migrants were not using ICTs for looking for a job, getting their qualifications recognized [or] learning the language of the host country...”*). Συνδέστε το με την έλλειψη εκπαίδευσης που λένε ότι λαμβάνουν, όπως αναφέρεται από πρόσφυγες και μετανάστες. Στις τρεις χώρες, το 92% δεν είχε λάβει κάποια γενική κατάρτιση για απασχόληση και το 84% δήλωσε ότι δεν είχε λάβει την οποιαδήποτε εκπαίδευση σχετική με την εργασία (Reichel *et al.* 2015, <https://ideas.repec.org/p/ipt/iptwpa/jrc93966.html>).

Οι συγγραφείς της μελέτης τριών χωρών καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση τόσο της απασχολησιμότητας όσο και της ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών (Reichel *et al.* 2015, <https://ideas.repec.org/p/ipt/iptwpa/jrc93966.html>). Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να παρέχουν on-line πρόσβαση σε σημαντικές πληροφορίες και on-line υπηρεσίες για τους μετανάστες μέσω φιλικών προς τον χρήστη πολύγλωσσων ιστότοπων: πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στα δικαιώματα και τις υπηρεσίες που διατίθενται για τους μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης, υπηρεσίες γραμμής, συμπεριλαμβανομένων διαδικτυακών μαθημάτων γλωσσών, ευκαιριών για εργασία και αναγνώρισης προσόντων (*“governments could provide on-line access to important information and on-line services for migrants through user friendly multi-lingual websites: information on access to rights and services available for migrants, including health and education services, on-line services including on-line language courses, opportunities for jobs and recognition of qualifications”*).

Η εταιρία AMFI International, με έδρα το Celano της Ιταλίας, αναπτύσσει διαδικτυακά εκπαιδευτικά προγράμματα που ωφελούν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες (AMFI International 2017, <https://www.amfinternational.org/> & [http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher\\_acadey/catalogue/detail.cfm?id=38743](http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher_acadey/catalogue/detail.cfm?id=38743)). Ωστόσο, μέχρι στιγμής ο προγραμματισμός τους ήταν να εκπαιδεύσει τους εκπαιδευτικούς για το πώς να συνεργάζονται αποτελεσματικά με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες. Δεν παρέχουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες απευθείας σε πρόσφυγες και μετανάστες.

Η Ύπατη Αρμοστεία, σε συνεργασία με την εταιρία BrainPOP (<https://www.brainpop.com/>), έχει αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα για πρόσφυγες στη Μαλαισία χρησιμοποιώντας tablet που έχουν προφορτωμένα βίντεο και εφαρμογές μάθησης ([http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/mlw2017\\_Monday\\_pm\\_track1\\_C\\_Description.pdf](http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/mlw2017_Monday_pm_track1_C_Description.pdf)). Ωστόσο, οι χαμηλές ταχύτητες του Διαδικτύου οδήγησαν στην απογοήτευση των μαθητών και των δασκάλων και οι τυποποιημένες δοκιμές έδειξαν μικτά αποτελέσματα. Όπως κατέληξε η Ύπατη Αρμοστεία, μερικοί μαθητές βελτιώθηκαν στις εξετάσεις τους στα μέσα του έτους, ενώ άλλοι τα πήγαν χειρότερα από πριν. Δεν υπήρχαν σαφείς ενδείξεις σχετικά με το εάν τα tablet βοήθησαν στην αύξηση της ακαδημαϊκής απόδοσης. Και ενώ τα δύο σχολεία ξόδεψαν λιγότερα για την προμήθεια υλικού ανάγνωσης, το συνολικό κόστος του έργου αντιστοιχούσε περισσότερο σε σχέση με τις αντίστοιχες εξοικονομήσεις.

Το 2013, η Ύπατη Αρμοστεία, συνεργαζόμενη στενά με το Ίδρυμα Vodafone, με τη βοήθεια των εταιριών Huawei και Safaricom, ξεκίνησε ένα πιλοτικό έργο με την Παγκόσμια Ομοσπονδία της Λουθηρανίας (Lutheran World Federation) για την παροχή σύνδεσης στο Διαδίκτυο καθώς και tablet σε μαθητές σχολείων στο Νταμπάαμπ (Dabaab), έναν οικισμό στην Κένυα που δεν απέχει πολύ από τα σύνορα με τη Σομαλία, όπου ζουν περίπου 350.000 άνθρωποι που διέφυγαν από τη φτώχεια, τη βία και την ξηρασία. Το έργο επικεντρώνεται κυρίως στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και επαγγελματική εκπαίδευση, δημιουργώντας αίθουσες διδασκαλίας Instant Network (Instant Network classrooms) που διαθέτουν μπαταρίες ηλιακής ενέργειας με εφεδρική γεννήτρια, tablet, πρόσβαση σε δορυφορικά και κινητά δίκτυα, διαδικτυακό περιεχόμενο, ειδικούς εκπαιδευτές και προσωπικό τεχνικής υποστήριξης. Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις αυτής της



πρωτοβουλίας ήταν η υπέρβαση των παραδοσιακών μοντέλων διδασκαλίας που κυριαρχούνται από διαλέξεις-παραδόσεις. Ως αποτέλεσμα, έχουν ξεκινήσει προγράμματα κατάρτισης για εκπαιδευτικούς τόσο στην παιδαγωγική όσο και στη διαχείριση τάξεων. Το πρόγραμμα έχει επεκταθεί και σε άλλες τοποθεσίες στην Κένυα, την Τανζανία, το Νότιο Σουδάν και τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (Instant Network Schools 2013, <https://www.vodafone.com/about/vodafone-foundation/focus-areas/instant-network-schools> & [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/instant-network-schools/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/instant-network-schools/)).

Στην Τανζανία, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεργάστηκε με το WorldReader (<https://www.worldreader.org/>) για να ξεπεράσει τη χρόνια έλλειψη σχολικών βιβλίων «πηγαίνοντας ψηφιακά» (“going digital”). Τα προκαταρκτικά στοιχεία δείχνουν ότι οι μαθητές έδειξαν μεγαλύτερο ενθουσιασμό με την εκμάθηση ψηφιακά από ό, τι με το χαρτί, και τα τεστ/διαγωνίσματα στην ανάγνωση και τη γραφή έδειξαν βελτίωση στην ικανότητά τους στην αγγλική γλώσσα. Όμως οι μαθητές που δεν είχαν λάβει ικανοποιητική εκπαίδευση από πριν ή δεν είχαν παρακολουθήσει οποιαδήποτε διδασκαλία στην αγγλική γλώσσα δεν τα πήγαν καλά. Δύο σημαντικοί τομείς εστίασης αυτού του έργου είναι η αναζήτηση περιεχομένου που δημιουργείται από χρήστες και η καθιέρωση τρόπων χρήσης ηλιακής ενέργειας για την τροφοδοσία των ψηφιακών αναγνωστών (Worldreader 2017, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/worldreader/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/worldreader/)).

Η Ύπατη Αρμοστεία έχει χρησιμοποιήσει επίσης τις τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών για μεταλυκειακά προγράμματα και προγράμματα επαγγελματικής πιστοποίησης. Οι εταίροι αυτής της εκπαιδευτικής κοινοπραξίας τους περιλαμβάνουν την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση Jesuit Commons στο Margins, το Αφρικανικό Εικονικό Πανεπιστήμιο, το Πρόγραμμα Ανώτερης Εκπαίδευσης χωρίς Σύνορα για Πρόσφυγες, τον Ελβετικό Ανθρωπιστικό Οργανισμό, το InZone και το Αυστραλιανό Καθολικό Πανεπιστήμιο (<https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20160318210714950>). Όπως και με άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα που περιλαμβάνουν μαθητές με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο, η καθιέρωση απαιτήσεων εισαγωγής ήταν μια πρόκληση. Από τη μία πλευρά, υπάρχει η επιθυμία για ένταξη. Από την άλλη, η υπερβολική συμπερίληψη μπορεί να διακινδυνεύσει την αξιοπιστία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος

(UNHCR

2017,

<https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-Benton-FINAL.pdf>).

Το Project Virtuous Triangle είναι μια πλατφόρμα που αναπτύσσεται από την Τουρκική Ερυθρά Ημισέληνο και το Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης (Project Virtuous Triangle 2017, <http://www.virtuoustriangle.com/>). Συνδέει φοιτητές πανεπιστημίων και παιδιά σχολείου με πρόσφυγες και μετανάστες για να ενισχύσουν τη φιλία και να παρέχουν υποστήριξη από ομότιμους για την κατάρτιση γλωσσών και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Στην προαναφερθείσα μελέτη προσφύγων και μεταναστών σε τρεις χώρες, στην Βουλγαρία, τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία, διαπιστώθηκε ότι οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών αποτελούν σημαντικό πόρο για την απασχολησιμότητα και την ένταξη των μεταναστών, οι οποίοι στην πραγματικότητα χρησιμοποιούν πόρους που βασίζονται σε τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών σε παρόμοια επίπεδα με τους υπηκόους (*“ICTs constitute an important resource for employability and integration of immigrants, who are in fact using ICT-based resources at similar levels to nationals”*) (Reichel et al. 2015, <https://ideas.repec.org/p/ipt/iptwpa/jrc93966.html>). Γενικά, διαπιστώθηκε ότι οι ηλικιωμένοι και λιγότερο μορφωμένοι πρόσφυγες και μετανάστες ήταν χαμηλότερου επιπέδου στον ψηφιακό γραμματισμό και είχαν σαφώς πιο περιορισμένη πρόσβαση στις τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Κατά συνέπεια, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι ο ψηφιακός γραμματισμός πρέπει να συνδυαστεί και με την εκμάθηση γλωσσών για πρόσφυγες και μετανάστες.

Η εταιρία Kiron είναι πάροχος διαδικτυακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για πρόσφυγες. Μόλις ολοκληρωθούν αυτά τα προγράμματα χρησιμοποιούνται μερικές φορές για πανεπιστημιακή πιστοποίηση. Η εταιρία Kiron επικεντρώνεται σε τέσσερις χώρες: Γερμανία, Γαλλία, Τουρκία και Ιορδανία και, μάλιστα, έχει αναπτύξει συνεργασία με 41 πανεπιστήμια. Η εταιρία Kiron παρέχει αυτό που αποκαλεί «προσαρμοσμένες λύσεις ακαδημαϊκής εταιρικής σχέσης» (*“tailored academic partnership solutions”*) για τα πανεπιστήμια με σκοπό τη διευκόλυνση βιώσιμων ακαδημαϊκών προοπτικών για φοιτητές προσφύγων. Οι υπηρεσίες εκτείνονται και πέρα από την προετοιμασία για το κολέγιο, ώστε να ξεπερνιούνται τα γλωσσικά εμπόδια και ακόμη να παρέχεται η απαραίτητη

βοήθεια σε περιπτώσεις που λείπουν κάποια βασικά νομικά έγγραφα (Kiron 2017, <https://kiron.ngo/support-our-mission/as-a-higher-education-institution/>).

Μια πλατφόρμα που επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι η πλατφόρμα Capital Digital (Capital Digital 2017, <http://www.unite-it.eu/profiles/blogs/capital-digitalbelgium>), η οποία δημιουργήθηκε στο Βέλγιο. Χρειάζεται μια προσέγγιση μεταξύ των ομότιμων (peer-to-peer) για τη μεταφορά τεχνικών και παιδαγωγικών δεξιοτήτων για τη διδασκαλία της κωδικοποίησης και προγραμματισμού υπολογιστών μεταξύ προσφύγων και μεταναστών. Μέσω λειτουργιών οπτικοακουστικών και παιχνιδιών, μεταφέρει βασικές δεξιότητες πληροφορικής.

## 7. Υγεία

Έχουν αναπτυχθεί ICT4RM για βελτίωση τόσο της ψυχικής όσο και της σωματικής υγείας. Από την πλευρά της ψυχικής υγείας, η πλατφόρμα ψηφιακής θεραπείας Ssyla (Ssyla Digital Therapy Platform), μια πρωτοβουλία που έχει έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, συνδέει πρόσφυγες και μετανάστες με ένα παγκόσμιο δίκτυο θεραπευτών ψυχικής υγείας (Ssyla Digital Therapy Platform 2017, <http://www.unite-it.eu/profiles/blogs/capital-digitalbelgium>). Παρέχει συνεδρίες θεραπείας σε πραγματικό χρόνο για εκτοπισμένους που πάσχουν από τραύμα και άλλες ψυχικές προκλήσεις/ασθένειες.

Το Refugee Services Toolkit είναι ένας ιστότοπος για επαγγελματίες ψυχολογίας που αναζητούν καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των ειδικών αναγκών των νέων προσφύγων και των μεταναστών. Αναπτύχθηκε από το Εθνικό Δίκτυο Τραυματικών Στρες Παιδιού (National Child Traumatic Stress Network, <https://www.nctsn.org/>).

Μια πρωτοβουλία ICT4RM για τη σωματική υγεία είναι η πλατφόρμα MedShr (MedShr 2017, <https://en.medshr.net>). Συνδέει γιατρούς σε όλη την Ευρώπη με επαγγελματίες υγείας που εργάζονται σε χώρους κατασκήνωσης.

Μια άλλη πλατφόρμα επικεντρώνεται ειδικά στην υγεία των μητέρων-παιδιών. Ονομάζεται HABABY (ένα «παίξιμο» της αραβικής λέξης Habibi που, σε πρόχειρη μετάφραση, σημαίνει “little dear one” δηλαδή, «αγαπημένο μικρό») (HABABY 2018, <https://play.google.com/store/apps/>).

### 8) βοήθεια με μετρητά και βιοπορισμός

Μερικές φορές απαιτείται η βοήθεια σε μετρητά, ειδικά βραχυπρόθεσμα, ώστε να βοηθηθούν οι εκτοπισμένοι σε περιόδους ανεργίας. Αλλά είναι μακροπρόθεσμα σημαντικό να έχουν έναν τρόπο να κερδίσουν τα προς το ζην, είτε λαμβάνοντας υποστήριξη σε είδος, είτε μετρητά για εργασία/απασχόλησή τους, είτε ξεκινώντας μια δική τους επιχείρηση. Σε αυτήν την ενότητα, θα δούμε τις πλατφόρμες ICT4RM που έχουν δημιουργηθεί/αναπτυχθεί για βοήθεια με μετρητά, δημιουργία/απόκτηση θέσεων εργασίας και δημιουργία επιχειρήσεων.

#### Βοήθεια με μετρητά

Δεδομένης της ρευστότητας του πληθυσμού των προσφύγων και μεταναστών, ένας τρόπος παρακολούθησης του ποιος είναι ποιος, και ποιος είναι επιλέξιμος να λάβει τη συγκεκριμένη βοήθεια, είναι ένα πολύτιμο εργαλείο.

Στην Ιορδανία, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεργάστηκε με την Cairo Amman Bank χρησιμοποιώντας ένα σύστημα σάρωσης της ίριδας (του οφθαλμού) που ονομάζεται IrisGuard, σε συνδυασμό με ATM, για την παροχή εκατομμυρίων δηναρίων σε πρόσφυγες και μετανάστες που δικαιούνται αυτήν την βοήθεια. Η εκτίμηση της Ύπατης Αρμοστείας είναι ότι ένα ποσοστό 91% των δικαιούχων είναι «ικανοποιημένοι» με αυτήν την προσέγγιση για τη διανομή μετρητών. Από την άλλη, η εγγραφή παραληπτών καταναλώνει πολύτιμο χρόνο. Όπως επισημαίνει η Ύπατη Αρμοστεία, χιλιάδες πρόσφυγες δεν μπορούν να σταλούν για να εγγραφούν σε ένα υποκατάστημα ταυτόχρονα ... Οι καθυστερήσεις στην εγγραφή είναι προβληματικές.» (“Thousands of refugees cannot be sent to register at one bank branch at once...delays in enrollment are problematic.”) (Tilbe et al. 2017). Μια λύση που εφαρμόζεται είναι η σύνδεση της βιομετρικής εγγραφής τόσο με την εισαγωγή των προσφύγων και μεταναστών, όσο και με την εγγραφή τους για βοήθεια με μετρητά (Biometric Cash Assistance 2018, [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/cash-assistance/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/cash-assistance/)).

Ο πληθυσμός των προσφύγων και των μεταναστών έχει ιδιαιτέρως εκτεθεί σε σκανδαλώδη τέλη εξαργύρωσης επιταγών και σε εγκληματικά δίκτυα. Το MONI είναι ένα

σύστημα που διευκολύνει τους πρόσφυγες και τους μετανάστες χωρίς επίσημους τραπεζικούς λογαριασμούς ώστε αυτοί να λαμβάνουν είτε επιταγές ή έσοδα από κρατικές επιδοτήσεις. Το Venmo (που ανήκει στην εταιρία PayPal) είναι μια πλατφόρμα που επιτρέπει την ανταλλαγή μετρητών απευθείας από το ένα άτομο στο άλλο (Venmo 2020, <https://venmo.com/>). Το Transferwise είναι μια παρόμοια υπηρεσία που εστιάζει στις διεθνείς συναλλαγές μετρητών από άτομο σε άτομο σε τρέχουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες (Transferwise 2020, <https://transferwise.com/>).

### Εύρεση/απόκτηση εργασίας

Δεδομένης της πολυπλοκότητας στη διερεύνηση των κανονισμών για την απασχόληση, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι υπήρχαν/υπάρχουν μόνο δύο πλατφόρμες ICT4RM για την βοήθεια των πρόσφυγες και των μετανάστες για να αποκτήσουν ή να βρουν δουλειές. Το Solidarity Salt (αλάτι αλληλεγγύης) ήταν μια. Ήταν μια ελληνική μη κερδοσκοπική εταιρεία που παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης σε γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες συσκευάζουν ελληνικό θαλασσινό αλάτι για πώληση στην παγκόσμια αγορά (Solidarity Salt 2020, <https://www.solidaritysalt.com/>). Ουσιαστικά, αυτή η εταιρεία τροφίμων, έδινε τη δυνατότητα στις γυναίκες να χτίσουν μια νέα ζωή.

Ένα άλλο είναι το Refugeeswork.au. Είναι μια πλατφόρμα εύρεσης εργασίας για χρήση από εκτοπισμένους στην Αυστρία. Υποστηρίζεται από εξελιγμένους αλγόριθμους. Η αποστολή του είναι να δια φωτίσει τους πρόσφυγες για όλες τις νομικές, γραφειοκρατικές και ρυθμιστικές λειτουργίες που τους εμποδίζουν να βρουν δουλειά στις χώρες υποδοχής τους. Αυτό το εργαλείο ηλεκτρονικής εκμάθησης παρέχει κρίσιμες πληροφορίες σχετικά με ζητήματα της αγοράς εργασίας και συνδέει τους εργοδότες με ειδικευμένους πρόσφυγες. Ο συνδυασμός καθοδήγησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εκτοπισμένοι μπορούν να περιηγηθούν στους κανονισμούς για την απασχόληση, καθώς και τη βοήθεια στην εύρεση εργασίας, όπως έχει και το Refugeeswork.au, προφανώς, είναι ένας πολλά υποσχόμενος συνδυασμός.

### Δημιουργία επιχειρήσεων

Το Rafiqi (μια αραβική λέξη που μεταφράζεται χαλαρά ως «σύντροφος») είναι ένας ιστότοπος καθοδήγησης που έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τους επιχειρηματίες να αναπτύξουν επιτυχημένες επιχειρήσεις (Rafaqi 2021, <http://www.rafiqi.net/>). Προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα, μια άλλη πρωτοβουλία, το Entrepreneurial Refugees, όχι μόνο παρέχει υπηρεσίες καθοδήγησης, αλλά και συνδέει επιχειρηματίες με τοπικούς επενδυτές (Entrepreneurial Refugees 2020, <https://entrepreneurialrefugees.bidx.net/>).

Η CUCULA είναι μια γερμανική πλατφόρμα «βιομηχανοποίησης» που έχει σχεδιαστεί για να αξιοποιήσει τις καινοτόμες δεξιότητες δημιουργίας/κατασκευής και χειροτεχνίας των προσφύγων μέσω του σχεδιασμού προϊόντων (CUCULA 2020, <https://www.cucula.org/>). Αυτή η πλατφόρμα χρησιμοποιεί ένα μοντέλο οικονομικής ενσωμάτωσης (integration) που εκμεταλλεύεται τη διαπολιτισμική εμπειρία των εκτοπισμένων ατόμων για καινοτόμες σχεδιαστικές ιδέες.

Δύο άλλες πλατφόρμες δημιουργίας επιχειρήσεων είναι οι Worker (Worker 2020, <https://www.edenspiekermann.com/magazine/worker-a-job-board-for-refugees/>) και Refugeework (Refugees Work 2020, Remote IT jobs for refugees. <http://www.refugeework.com/>). Και οι δύο χρησιμοποιούνται στη Γερμανία. Το Refugeework προορίζεται αποκλειστικά για την πρόσληψη προσφύγων με δεξιότητες προγραμματισμού.

Για την ακαδημαϊκή αγορά εργασίας και τον τομέα της έρευνας, η πλατφόρμα Chance-for-Success (Chance-for-Success 2017, <http://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2017/02/09/513700808/while-others-saw-refugees-this-german-professor-saw-human-potential>) αναπτύχθηκε από την Carmen Bachmann του Πανεπιστημίου της Λειψίας. Στοχεύει πρόσφυγες με προϋπάρχουσες ακαδημαϊκές δεξιότητες, διαπιστευτήρια και εκπαίδευση. Έχει πλέον περισσότερες από 500 εγγραφές.

#### 9) ενσωμάτωση.

Υπάρχουν επίσης πλατφόρμες που αντιμετωπίζουν τα θέματα/προβλήματα της ενσωμάτωσης των προσφύγων και των μεταναστών. Το Migrantour είναι μια ευρωπαϊκή, διαπολιτισμική περιήγηση στους πρόσφυγες και τους μετανάστες, που εμπλέκει 14 πόλεις (Migrantour 2017, <http://www.migrantour.org/en/>). Εκπαιδεύει τους εκτοπισμένους για

την ποικιλομορφία και τη συνοχή της κοινότητας. Προωθεί την αμοιβαία ανακάλυψη της πολιτιστικής ταυτότητας και των εθίμων τόσο των προσφύγων όσο και των κοινωνιών υποδοχής.

Αντίθετα, μια πλατφόρμα ενσωμάτωσης που ανέπτυξε η γερμανική κυβέρνηση είναι η Ankommen, που σημαίνει «άφιξη» (“arrive”) (Ankommen 2017, <https://ankommenapp.de/?lang=en>). Αναπτύχθηκε και συνεχίζει να αναπτύσσεται ως κοινή πρωτοβουλία του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Γραφείου Μετανάστευσης και Προσφύγων, της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Απασχόλησης και του Ινστιτούτου Goethe. Επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς τομείς: βασικές γνώσεις για τη γερμανική κοινωνική ζωή (social life), τις διαδικασίες ασύλου και τις πολιτιστικές πρακτικές και πρότυπα (norms).

Ακόμη δημιουργήθηκε και η πλατφόρμα Mobilearn που προορίζεται για τις νέες αφίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Παρέχει Δημοτική εκπαίδευση (municipal education) και αστικό προσανατολισμό στους πρόσφυγες και μετανάστες σχετικά με την κοινωνική ένταξη, την απασχόληση, τη στέγαση, τη γλώσσα και την εκπαίδευση (Mobilearn 2017, <https://se.mobilearn.com/en/>). Λειτουργεί σε κινητές πλατφόρμες, παρέχοντας προσαρμοσμένη μετάφραση σε πέντε γλώσσες (Αραβικά, Σουηδικά, Σομαλικά, Φαρσί και Αγγλικά).

Δημιουργήθηκε επιλέον και η πλατφόρμα Gherbtna. Η Gherbtna (μια αραβική λέξη που μεταφράζεται, πρόχειρα, ως «μοναξιά στην εξορία... το να είσαι ξένος/η») είναι μια εφαρμογή που βασίζεται σε smartphone που βοηθά τους Σύρους να γνωρίσουν/περιηγηθούν στην κοινωνική ζωή στην Τουρκία (Gherbtna 2017, <http://8rbtna.com/>). Περιλαμβάνει υπηρεσίες infographic και animation για να εξηγήσει τις τουρκικές διαδικασίες ασύλου, παρέχει πληροφορίες για θέσεις εργασίας και σπίτια και διατηρεί ένα διαδραστικό γραφείο βοήθειας μέσω του οποίου οι πρόσφυγες μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με την υγεία, την εκπαίδευση και τις νομικές υπηρεσίες.

### **2.5.3. Συστατικά για μια επιτυχή ανάπτυξη πλατφόρμας**

Υπάρχουν τρεις κύριοι τομείς που είναι κρίσιμοι για την επιτυχία μιας δεδομένης πλατφόρμας. Το ένα αφορά τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Ένα άλλο είναι ότι η

λειτουργικότητα, η οποία πρέπει να ταιριάζει με αυτό που χρειάζονται οι χρήστες, με κλίση προς την απλότητα και όχι την πολυπλοκότητα. Το άλλο πρέπει να είναι η προσέλκυση των τελικών χρηστών (end users) στην αρχή αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της εξέλιξης/ανάπτυξης της πλατφόρμας.

### *Βιώσιμη χρηματοδότηση*

Ενώ οι πλατφόρμες που αναπτύσσονται και λειτουργούν εθελοντικά μπορούν αναμφισβήτητα να διατηρήσουν τη βιωσιμότητα, η κοινή εκτίμηση είναι ότι απαιτείται κάποια πηγή συνεχούς χρηματοδότησης για μια επιτυχημένη εξέλιξη/ανάπτυξη της πλατφόρμας. Υπήρξαν πολλές καλά σχεδιασμένες πλατφόρμες που ικανοποίησαν και ικανοποιούν με επιτυχία μια κατάσταση, με αποτέλεσμα να υπάρχει το ενδεχόμενο να κλείσει μόνο λόγω προβλημάτων/προκλήσεων χρηματοδότησης.

Η Migreat ([http://mi-great.eu/en\\_GB/](http://mi-great.eu/en_GB/)), για παράδειγμα, είναι μια πλατφόρμα που παρέχει νομικές συμβουλές και πληροφορίες για τις διαδικασίες που απαιτούνται από τους αιτούντες άσυλο, και εστιάζεται ιδιαίτερα στην απόκτηση επικυρώσεων εργασίας (work visas). Έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα δημοφιλής, με δύο εκατομμύρια, περίπου, επισκέπτες το μήνα. Αλλά αγωνίζεται για να επιβιώσει οικονομικά.

Ομοίως, το The City at a Time of Crisis ήταν μια προσπάθεια ψηφιακής χαρτογράφησης που κατέγραψε και απικόνισε περιστατικά βίας στην Αθήνα εναντίον των προσφύγων και των μεταναστών (Dalakoglou 2013, [https://www.researchgate.net/publication/259555977\\_%27From\\_the\\_Bottom\\_of\\_the\\_Aegean\\_Sea%27\\_to\\_Golden\\_Dawn\\_Security\\_Xenophobia\\_and\\_the\\_Politics\\_of\\_Hate\\_in\\_Greece](https://www.researchgate.net/publication/259555977_%27From_the_Bottom_of_the_Aegean_Sea%27_to_Golden_Dawn_Security_Xenophobia_and_the_Politics_of_Hate_in_Greece)). Ο χάρτης και η λίστα των γεγονότων/επισοδίων ανά κατηγορία είναι χρήσιμες για τον εντοπισμό των «καυτών σημείων» που πρέπει να αποφεύγουν οι εκτοπισμένοι αλλά και να δίνει πληροφορίες για το ποιες περιοχές πρέπει να παρακολουθεί η αστυνομία. Δυστυχώς, οι προγραμματιστές ξέμειναν από χρηματοδότηση.

Μελέτες έδειξαν (για παράδειγμα βλ. Lapeska 2016, <https://wilsonquarterly.com/quarterly/looking-back-movingforward/refugees-and-the-technology-of-exile/>) ότι οι πλατφόρμες πρέπει να βελτιώνονται και να ενημερώνονται συνεχώς, ώστε να αντικατοπτρίζουν τις επιτόπιες αλλαγές, και μερικές φορές αυτό απαιτεί είτε να βρεθεί ένας τρόπος προκειμένου να αποκομιστεί κέρδος είτε να βρεθεί ένας ένα



μέσο ώστε να λαμβάνονται σταθερές δωρεές, για να είναι οι πλατφόρμες οικονομικά βιώσιμες.

Για να αποφευχθούν τόσο σύντομοι κύκλοι ζωής τέτοιων πρωτοβουλιών, εμφανίζονται καινούρια «φυτώρια». Παρόμοια με τα «φυτώρια» για την έναρξη, τη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη μιας νέας επιχείρησης, η Techfugees παρέχει υποστήριξη για την ανάπτυξη νέων πλατφορμών χρήσιμων για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες (Techfugees 2017, <https://techfugees.com/about/> & <https://www.facebook.com/Techfugees/?fref=nf>).

Εκτός από τη ανάπτυξη νέων ιδεών και την εξασφάλιση χρηματοδότησης, η Techfugees διοχετεύει παγκόσμια τεχνολογικά ταλέντα. Το Techfugees έχει κεφάλαια σε μεγάλες πόλεις σε όλο τον κόσμο και έχει χρηματοδοτήσει πολλά «hack-athons» - συνεδρίες στις οποίες προγραμματιστές υπολογιστών και άνθρωποι που γνωρίζουν την τεχνολογία μοιράζονται τις ιδέες τους και συνεργάζονται. Η Techfugees έχει επικεντρωθεί στην προσέγγιση των προσφύγων και των μεταναστών, υποστηρίζοντας μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και κυβερνήσεις, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν πιο σταθερές ροές εσόδων.

#### *Επίπεδα λειτουργικότητας και συμμετοχής*

Στον Πίνακα 2.20, αναφέρονται κάποια ευρήματα σχετικά με τα επίπεδα λειτουργικότητας (Tilbe *et al.* 2017, [https://www.researchgate.net/publication/340926324\\_The\\_Migration\\_Conference\\_2017\\_Proceedings](https://www.researchgate.net/publication/340926324_The_Migration_Conference_2017_Proceedings)). Γίνεται αναφορά σε αυτά ως επίπεδα λόγω του ότι υπάρχουν διακριτές διαφορές στα είδη επικοινωνίας που πραγματοποιούνται με μια συγκεκριμένη εφαρμογή ICT4RM. Τα επίπεδα μετακινούνται από την απλή μονόδρομη επικοινωνία σε περισσότερο πολύπλοκες, που περιλαμβάνουν μηχανική μάθηση machine (learning).

**Πίνακας 2.20.** Επίπεδα λειτουργικότητας και βαθμός συμμετοχής εκτοπισμένων ατόμων (από την αναφορά Tilbe *et al.* 2017).

Platform	One way communication	Two way communication	Two way communication and crowdsourcing	Two way communication, crowdsourcing, and machine learning	Displaced people involved in the design	Displaced people engaged in decisions regarding modifications

ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Mobile Legal Info Service	X				NO	NO
Asylum Service in Attica, Greece	X				NO	NO
Refugee.info		X	X		NO	YES
Crisis Info Hub		X	X	X	NO	NO
Refugee Assistance and Information System		X	X		NO	NO
help.unhcr.org		X	X	X	YES	YES
UPS ReliefLink		X	X	X	NO	YES
Trilogy Emergency Relief Application (TERA)		X	X	X	NO	NO
Welcome to Dresden	X				NO	YES
Setel.in	X	X	X	X	YES	YES
Home4Refugees			X	X	NO	YES
Trace the Face			X	X	NO	YES
Refunite		X	X	X	YES	YES
Bureaucrazy			X		YES	YES
Mobilearn		X	X	X	YES	YES
Ankommen	X		X		NO	YES
Services Advisor		X	X	X	YES	YES
Botler (chatbot)		X	X	X	YES	YES
AMFI International	X				NO	NO
BrainPOP		X	X	X	NO	YES

ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΝΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Instant Network Classrooms		X	X		NO	YES
WorldReader		X	X		NO	YES
Project Virtuous Triangle		X	X	X	NO	YES
Kiron		X	X	X	NO	YES
Capital Digital		X	X		NO	YES
Syla Digital Therapy Platform		X	X		NO	YES
Refugee Services Toolkit		X	X		NO	YES
MedShr		X	X		NO	YES
HABABY		X	X	X	NO	YES
IrisGuard	X			X	NO	YES
MONI		X	X	X	NO	YES
Venmo				X	NO	YES
Solidarity Salt	X				NO	YES
Refugeeswork.au		X	X	X	NO	YES
Rafiqi		X	X	X	NO	YES
CUCULA	X				NO	YES
Worker		X			NO	YES
Refugeeswork		X	X		NO	YES
Chance for Success		X	X		NO	YES
Migrantour		X	X		NO	YES
Gherbtna		X	X		YES	YES
Migreat		X		X	NO	YES
The City at a Time of Crisis		X	X		NO	YES

Techfugees		X	X	X	NO	YES
------------	--	---	---	---	----	-----

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.20, βρήκαμε μόνο εννέα από τις 44 εφαρμογές, ή αλλιώς το 20%, που περιλαμβάνουν μονόδρομη επικοινωνία. Αντίθετα, 32, ή αλλιώς το 73%, παρέχουν αμφίδρομη επικοινωνία. Αλλά ακόμη περισσότερες εφαρμογές περιλαμβάνουν επίσης πλήθος πηγών (crowdsourcing), δηλαδή 34 από τις 44 πλατφόρμες, ή αλλιώς 77%. Παραδόξως, 22 πλατφόρμες, ή αλλιώς το 50%, χρησιμοποιούν κάποια μορφή μηχανικής μάθησης. Προφανώς δεν γίνεται κριτική ως προς το επίπεδο πολυπλοκότητας μιας εφαρμογής ICT4RM. Όπως έχει ήδη επισημανθεί (Tilbe *et al.* 2017, Schumacher 1973, <https://www.amazon.com/Small-Beautiful-Economics-Schumacher-1973-06-30/dp/B01HC9GXVQ> & [https://www.academia.edu/38344599/\\_Book\\_Review\\_Small\\_is\\_Beautiful\\_A\\_Study\\_of\\_Economics\\_As\\_If\\_People\\_Mattered\\_and\\_Urban\\_Loop\\_holes\\_Creative\\_Alliances\\_of\\_Spatial\\_Production\\_in\\_Shanghai\\_s\\_City\\_Centre](https://www.academia.edu/38344599/_Book_Review_Small_is_Beautiful_A_Study_of_Economics_As_If_People_Mattered_and_Urban_Loop_holes_Creative_Alliances_of_Spatial_Production_in_Shanghai_s_City_Centre)), τίθεται το ερώτημα αν το απλό είναι και όμορφο. Προφανώς, δεν μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι η περισσότερη πολυπλοκότητα είναι αναγκαστικά καλύτερη. Ίσως είναι πολύ πιο σημαντικό να συμμετέχουν οι εκτοπισμένοι στο σχεδιασμό και στις συνεχιζόμενες λήψεις αποφάσεων σχετικά με την εξέλιξη/ανάπτυξη μια εφαρμογής ICT4RM και αυτοί να καθορίζουν το επίπεδο και το είδος της λειτουργικότητας. Στην πραγματικότητα, πρέπει να υπάρξει προειδοποίηση ότι η πολύπλοκη τεχνολογία μπορεί να αποσπάσει την προσοχή από την πιο μακροπρόθεσμη, τη πιο σκληρή δουλειά στο «έδαφος της οικοδόμησης» ανθρώπινων σχέσεων και στις σχέσεις ανθρώπων που αφιερώνονται σε έναν κοινό σκοπό.

Γενικά, μπορεί να ειπωθεί ότι υπάρχουν πολύ λίγα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των προσφύγων και των μεταναστών στη δημιουργία και το σχεδιασμό αυτών των εφαρμογών ICT4RM. Μόνο 8 από τις 44 πλατφόρμες, ή αλλιώς το 18%, ενέπλεκαν εκτοπισμένους στο στάδιο της σύλληψης και του σχεδιασμού του. Αντίθετα, 38, ή αλλιώς το 86% από αυτές, προσέλκυσε εκτοπισμένους ανθρώπους στην τροποποίηση της πλατφόρμας μόλις αυτή δημιουργήθηκε. Φυσικά, η συμμετοχή των εκτοπισμένων υπάρχει με τη μορφή σχολίων σχετικά με το πώς λειτουργεί μια συγκεκριμένη εφαρμογή. Κατά συνέπεια, τίθεται το ερώτημα εάν θα μπορούσε να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα με πιο σκόπιμες προσπάθειες που έχουν ως σκοπό τη συμμετοχή των εκτοπισμένων για να βοηθήσουν στο αρχικό στάδιο της σύλληψης και του σχεδιασμού μιας εφαρμογής ICT4RM.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

### Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΝΟΜΑΔΩΝ: ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΟΜΕΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ, ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΕ

#### 3.1. Εισαγωγικά Στοιχεία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια επισκόπηση πολλών βασικών εννοιών που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής των ψηφιακών νομάδων, και πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την εξισορρόπηση που επιτυγχάνουν μεταξύ απομεμακρυσμένης εργασίας και αναψυχής.

Η θεωρία του «σοβαρού ελεύθερου χρόνου» ('serious leisure') του Robert Stebbins (Stebbins 2001, 2007, και 2018 <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12115-001-1023-8.pdf>, [https://www.researchgate.net/publication/279449202\\_Serious\\_Leisure\\_A\\_Perspective\\_for\\_Our\\_Time\\_paperback\\_edition](https://www.researchgate.net/publication/279449202_Serious_Leisure_A_Perspective_for_Our_Time_paperback_edition) & <https://doi.org/10.1007/s41978-017-0003-5>) είναι χρήσιμη, καθώς οι ψηφιακοί νομάδες έχουν λάβει υπόψη τους τον ελεύθερο χρόνο τους και αντιστρέφουν τη σημασία τους στη ζωή, δίνοντάς έτσι προτεραιότητα στον ελεύθερο χρόνο τους, σε σχέση, βέβαια, και με την τοποθεσία που βασίζεται στην απασχόληση (employment-based location). Συνήθως, το «Προνόμιο και Ανισότητα» ('Privilege and Inequality') θα προσφέρει έναν κρίσιμο φακό για την ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων των ψηφιακών νομάδων, όπως και για το σχετικό παγκόσμιο προνόμιο καθώς και τις επιπτώσεις του στις διαπροσωπικές σχέσεις. Η «Κοινότητα» ('Community') θα παρέχει μια άλλη γωνία παρατήρησης για την κατανόηση της κοινωνικής θέσης των ψηφιακών νομάδων σε αντιπαραβολή με την οικογένεια, τους φίλους, τους συναδέλφους, τους συνομηλίκους αλλά και με τους ντόπιους.

#### 3.2. Ο ψηφιακός νομαδισμός ως σοβαρή αναψυχή

Ο Robert Stebbins (Stebbins 2001, 2007 και 2018, (Stebbins 2001, 2007, και 2018, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12115-001-1023-8.pdf>, [https://www.researchgate.net/publication/279449202\\_Serious\\_Leisure\\_A\\_Perspective\\_for\\_Our\\_Time\\_paperback\\_edition](https://www.researchgate.net/publication/279449202_Serious_Leisure_A_Perspective_for_Our_Time_paperback_edition) & <https://doi.org/10.1007/s41978-017-0003-5>) εισάγει την

έννοια του «σοβαρού ελεύθερου χρόνου» για τη διάκριση μεταξύ εκείνων των δραστηριοτήτων αναψυχής που αποτελούν μέρος μιας γενικής, ίσως και φυσιολογικής, καθημερινής ζωής (δηλαδή, βλέποντας τηλεόραση, αθλήματα, ευχαρίστηση στο μαγείρεμα ή πλέξιμο), και δραστηριότητες που ανεβαίνουν σε υψηλότερο επίπεδο έντασης, όπως αυτό καταδεικνύεται από τις πιο ακραίες επενδύσεις χρόνου, χρήματος και σοβαρότητας. Η έννοια του «σοβαρού ελεύθερου χρόνου» του Stebbins (Stebbins 2001 & 2007) βασίζεται σε έξι καθοριστικά χαρακτηριστικά: επιμονή, σταδιοδρομία στην αναψυχή, προσωπική προσπάθεια, απτή ανταμοιβή, ταυτότητα και μοναδικό ήθος. Αυτό το πλαίσιο μπορεί να συμβάλει και στην κατανόηση του ψηφιακού νομαδισμού, καθώς αυτά τα άτομα έχουν αποδείξει ότι δίνουν προτεραιότητα στον ελεύθερο χρόνο και ότι ο ψηφιακός νομαδισμός παρέχει ένα μοναδικό παράδειγμα εμπειρικών στοιχείων για εξέταση στην κοινωνιολογία των μελετών αναψυχής (Reichenberger 2017, <https://doi.org/10.1080/11745398.2017.1358098>).

Άλλοι θεωρητικοί συνεισφέρουν στην κατανόησή μας για τις άλλες έννοιες της αναψυχής, καθώς και τις πρακτικές του τρόπου ζωής που βασίζονται στη ψυχαγωγική δραστηριότητα ή στην αντιστροφή του ελεύθερου χρόνου και της εργασίας. Η έννοια του «λατρευτικού ελεύθερου χρόνου» ('devotional leisure') του Blackshaw (Blackshaw 2018, σελ. 79, [https://www.researchgate.net/publication/321806572\\_The\\_Two\\_Rival\\_Concepts\\_of\\_Devotional\\_Leisure\\_Towards\\_an\\_Understanding\\_of\\_Twenty-First\\_Century\\_Human\\_Creativity\\_and\\_the\\_Possibility\\_of\\_Freedom](https://www.researchgate.net/publication/321806572_The_Two_Rival_Concepts_of_Devotional_Leisure_Towards_an_Understanding_of_Twenty-First_Century_Human_Creativity_and_the_Possibility_of_Freedom)) φτάνει μέχρι και να το περιγράψει ως «κινητήρα που στηρίζει τη σύγχρονη ζωή». Συνεχίζει, αναφέροντας ότι «σε αυτές τις χρήσεις της ψυχαγωγίας αντιλαμβανόμαστε ότι γινόμαστε οι εαυτοί μας με έναν ριζοσπαστικό τρόπο» (Blackshaw 2018, σελ. 80). Έτσι, ο Blackshaw προτείνει μια αλλαγή από μια ταυτότητα που βασίζεται στην απασχόληση κάποιου, σε μια άλλη με βάση τις συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής κάποιου. Οι ψηφιακοί νομάδες συχνά ορίζουν τον εαυτό τους με βάση τα συγκεκριμένα ενδιαφέροντα αναψυχής και τον προσανατολισμό τους (για παράδειγμα, παραλία και σέρφινγκ, ορειβάσια ή σνόουμπορντ κλπ) αντί να επικεντρωθούν σε μια ταυτοποίηση βάσει του συγκεκριμένου τύπου της απομακρυσμένης εργασίας τους που, φυσικά, υποστηρίζει/στηρίζει τον τρόπο ζωής τους.

Οι ψηφιακοί νομάδες μιλούν συχνά για τα ταξίδια τους ως τα πιο αυθεντικά σε σχέση με αυτά του παραδοσιακού τουρισμού, ωστόσο, η εξέταση των πραγματικών τους συνηθειών δείχνει μικρή διάκριση μεταξύ των δύο. Ο Kaplan εστιάζει την προσοχή μας στις ανισότητες και τα αποτελέσματα του τουρισμού με βάση τους «δυτικούς» νομάδες και τουρίστες που ταξιδεύουν σε αναπτυσσόμενες χώρες (Kaplan 1996, [https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions\\_of\\_Travel](https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions_of_Travel)). Παρόλο που αυτές οι χώρες εξαρτώνται πιο σημαντικά από την τουριστική οικονομία, το εισόδημα αυτό παραμένει συχνά στο επίπεδο των πολυεθνικών εταιρειών, αντί να πέφτει στους τοπικούς πληθυσμούς. Πράγματι, οι τουρίστες, συχνά, είναι αρκετά αποσυνδεδεμένοι, ίσως και αδαείς, ως προς τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες των χωρών τις οποίες επισκέπτονται, και συνήθως μένουν σε κοινωνική απόσταση από τους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι θα μπορούσαν ενδεχομένως να παρέχουν πληροφορίες και σύνδεση με αυτές τις περιοχές. Ο Kaplan (Kaplan 1996, σελ. 46, [https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions\\_of\\_Travel](https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions_of_Travel)) προτείνει μια σχεδόν «μηδενική απόσταση» ('nihilistic distancing') από τους ντόπιους προκειμένου να βιώσουν την «ετερότητά» τους, την «αλλοτριότητα», η οποία δίνει «χρώμα» και ενθουσιασμό στις κατά τα άλλα ήπιες καταναλωτικές εμπειρίες των τουριστών.

Οι ψηφιακοί νομάδες προσπαθούν να αποστασιοποιηθούν από τους «τουρίστες», ισχυριζόμενοι ότι τέτοια ταξίδια δεν «αφαιρούνται» από την «κανονική» ζωή τους, ότι οι ίδιοι «επιβραδύνουν τα ταξίδια» ή ότι είναι πιο αφοσιωμένοι στον τρόπο ζωής του ταξιδιού από έναν τουρίστα (Putra and Agirachman 2016, [https://www.researchgate.net/publication/316472768\\_Urban\\_Coworking\\_Space\\_Creative\\_Tourism\\_in\\_Digital\\_Nomads\\_Perspective](https://www.researchgate.net/publication/316472768_Urban_Coworking_Space_Creative_Tourism_in_Digital_Nomads_Perspective)). Ωστόσο, από την επιλογή της τοποθεσίας τους, χωριστά από τον τοπικό πληθυσμό, έως την επαγγελματική δικτύωση που περιορίζεται από παρόμοια δημογραφικά στοιχεία, οι νομάδες είναι δύσκολο να διακριθούν/διαχωριστούν από τους παραδοσιακούς τουρίστες.

### 3.3. Ψηφιακός νομαδισμός και το οικονομικό γενικό πλαίσιο της 'Gig Economy'

Η δημοφιλής επιχειρηματική βιβλιογραφία εξυμνεί τη 'Gig Economy' (βλ. παράρτημα) ως κερδοφόρο και για τις επιχειρήσεις και για τους εργαζομένους, ενώ παρέχει ελευθερία και ευελιξία. Οι εργαζόμενοι ρυθμίζουν τα δικά τους προγράμματα. Οι

εργοδότες δεν υποχρεούνται πλέον να παρέχουν τα υπεράνω γενικά έξοδα (overhead), όπως χώροι γραφείου ή υγειονομική περίθαλψη.

Πολλοί φιλόδοξοι ή αρχάριοι ψηφιακοί νομάδες ξεκινούν την απομεμακρυσμένη εργασία τους στην online ‘Gig Economy’, παρέχοντας αποσπασματική ή/και εφάπαξ εργασία που παρέχεται από έναν εταιρικό ιστότοπο που συνδέει τους ανεξάρτητους εργαζόμενους (freelance workers) με τους εργοδότες σε μια «πάνω στην ώρα» (just-in-time) οικονομία ακριβώς στο χρόνο.

Οι διαδικτυακές «πλατφόρμες» επιτρέπουν στους εργοδότες να τοιχοκολλούν τα αιτήματα εργασίας τους για δουλειές όπως μεταγραφείς/αντιγραφείς ήχου (audio transcribers), μεταφραστές (translators), συγγραφείς αντιγράφων (copy writers) ή σχεδιαστές ιστοσελίδων (web designers), σε ελεύθερους επαγγελματίες (freelancers) που είναι αξιόλογοι στη δουλειά τους, ολοκληρώνουν την εργασία εγκαίρως και στο τέλος λαμβάνουν κριτική αξιολόγηση σχετικά με την απόδοσή τους, επηρεάζοντας έτσι και τις μελλοντικές ευκαιρίες εργασίας (Freelancers Union 2016, [https://fu-web-storage-prod.s3.amazonaws.com/content/filer\\_public/c2/06/c2065a8a-7f00-46db-915a-2122965df7d9/fu\\_freelancinginamericareport\\_v3-rgb.pdf](https://fu-web-storage-prod.s3.amazonaws.com/content/filer_public/c2/06/c2065a8a-7f00-46db-915a-2122965df7d9/fu_freelancinginamericareport_v3-rgb.pdf)). Αυτό ενθαρρύνει τους ελεύθερους επαγγελματίες να εργάζονται κάτω από την τιμή της αγοράς, ή ακόμα και δωρεάν, προκειμένου να έχουν περισσότερα ‘gigs’ και αξιολογήσεις - στο επαγγελματικό προφίλ κάποιου/κάποιας εταιρίας (De Stefano 2016: [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed\\_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms\\_443267.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_443267.pdf), Luce 2017: [https://www.academia.edu/37160265/Luce\\_The\\_Retreat\\_of\\_Western\\_Liberalism](https://www.academia.edu/37160265/Luce_The_Retreat_of_Western_Liberalism), Gandini 2016a: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-56107-7> & <https://eprints.mdx.ac.uk/17961/>, Gandini 2016b: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1470593115607942>, Gandini *et al.* 2016, <https://www.jstor.org/stable/pdf/10.13169/workorglaboglob.10.1.0027.pdf>). Και δεδομένου ότι η αποσπασματική εργασία δεν συνοδεύεται από παροχές - οι ελεύθεροι επαγγελματίες πρέπει να καλύπτουν τη συνταξιοδότησή τους, την υγειονομική τους περίθαλψη και τα λειτουργικά έξοδα τους από αυτό το εισόδημα.

Η καθηγήτρια του Boston College, Juliet Schor, είναι ένας από τους λίγους (επί)κριτικούς κοινωνιολόγους που εξετάζουν τις επιρροές της ‘Gig Economy’ στους εργαζόμενους. Σύμφωνα με μια έρευνα οι Schor και Attwood-Charles αναφέρουν: ‘gig



*workers disproportionately earn less than \$30,000 annually, however, because many are in school, part timers, or not in the labor force; this is not surprising*’, δηλαδή, οι εργαζόμενοι στην ‘Gig Economy’ κερδίζουν δυσανάλογα λιγότερα από 30.000 \$ ετησίως, καθώς όμως πολλοί είναι φοιτητές, με μερική ή όχι απασχόληση στο εργατικό δυναμικό, αυτό δεν προκαλεί έκπληξη (Schor & Attwood-Charles 2017, <https://doi.org/10.1111/soc4.12493>). Το εργατικό δυναμικό διαιρείται επίσης μεταξύ εκείνων που έχουν πλήρη απασχόληση και εργάζονται, παράλληλα, στην ‘Gig Economy’, και εκείνων που δεν έχουν πλήρη απασχόληση και προσπαθούν να ζήσουν από την εργασία τους στην ‘Gig Economy’.

Στην ίδια έρευνα, το 29% των εργαζομένων δήλωσε ότι εξαρτάται από αυτό το εισόδημα για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, ενώ το 42% δήλωσε ότι η εργασία τους στην ‘Gig Economy’ αποτελεί ένα πρόσθετο εισόδημα (Schor & Attwood-Charles 2017, <https://doi.org/10.1111/soc4.12493>). Περαιτέρω, η τεχνολογία βοήθησε στον αποπληθωρισμό (αποσταθεροποίηση) της εργασίας στην ‘Gig Economy’ μέσω των εφαρμογών σε διαδικτυακές πλατφόρμες, εξαιτίας της σχέσης που έχει με άτομα υψηλού μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου, με βάση την επωνυμία (branding) και την έγκαιρη υιοθέτηση από συγκεκριμένες κοινότητες.

Ενώ οι ψηφιακοί νομάδες και οι τηλε-εργαζόμενοι (τηλε-εργασία, δηλαδή εξ αποστάσεως εργασία μέσω του διαδικτύου) διαφέρουν στον τρόπο ζωής (οι τηλε-εργαζόμενοι συχνά εξισορροπούν τα οικογενειακά τους καθήκοντα, ενώ οι νομάδες εξισορροπούν την ψυχαγωγία και την εργασία – και, επιπλέον, σπάνια ασχολούνται ανατροφή παιδιών), αμφότεροι δυσκολεύονται να θέσουν και να έχουν διάκριτα όρια μεταξύ εργασίας, αναψυχής και οικογενειακής ζωής.

Η έρευνα σχετικά με την ισορροπία εργασίας-οικογένειας προσπαθεί να μετρήσει το βαθμό στον οποίο οι πολιτικές ευέλικτων προγραμμάτων εργασίας βοηθούν τους εργαζομένους να είναι τόσο παραγωγικοί εργαζόμενοι όσο και επιμελή μέλη της οικογένειας (Anderson & Vinnicombe 2015: [https://www.researchgate.net/publication/298519563\\_Senior\\_women\\_work-life\\_balance\\_and\\_the\\_decision\\_to\\_quit\\_A\\_generational\\_perspective](https://www.researchgate.net/publication/298519563_Senior_women_work-life_balance_and_the_decision_to_quit_A_generational_perspective) & <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781782547686/9781782547686.00037.xml>, Vinnicombe *et al.* 2013: [https://www.researchgate.net/publication/291165540\\_Women%27s\\_Leadership\\_Programs](https://www.researchgate.net/publication/291165540_Women%27s_Leadership_Programs)

\_are\_Still\_Important &  
<https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9780857938954/9780857938954.00030.xml>,  
 Sealy *et al.* 2017:  
[https://www.researchgate.net/publication/312555282\\_Expanding\\_the\\_Notion\\_of\\_Dialogic\\_Trading\\_Zones\\_for\\_Impactful\\_Research\\_The\\_Case\\_of\\_Women\\_on\\_Boards\\_Research\\_Dialogic\\_Trading\\_Zones\\_Women\\_on\\_Boards\\_Research](https://www.researchgate.net/publication/312555282_Expanding_the_Notion_of_Dialogic_Trading_Zones_for_Impactful_Research_The_Case_of_Women_on_Boards_Research_Dialogic_Trading_Zones_Women_on_Boards_Research), & Stavrou-Costea *et al.* 2015:  
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585192.2014.992456>). Σε αντίθεση με τους παραδοσιακούς τηλε-εργαζόμενους που ενδιαφέρονται κυρίως για την εξισορρόπηση των οικογενειακών υποχρεώσεων με την απασχόληση, οι ψηφιακοί νομάδες σπάνια έχουν παιδιά και προσπαθούν ισορροπούν την επαγγελματική τους ζωή σχεδόν αποκλειστικά με τον ελεύθερο χρόνο τους και με περιστασιακές επισκέψεις στις οικογένειες και τους φίλους τους.

### 3.4. Προνόμια και ανισότητες μεταξύ των ψηφιακών νομάδων

Ο ψηφιακός νομαδικός τρόπος ζωής είναι ένα σημαντικό θέμα για κοινωνιολογική εξέταση, κυρίως γιατί σηματοδοτεί μια αλλαγή στις πρακτικές απασχόλησης για τις επόμενες γενιές της τρέχουσας Χιλιετίας (Cohen *et al.* 2014, [https://www.researchgate.net/publication/280193220\\_Consumer\\_behaviour\\_in\\_tourism\\_Concepts\\_influences\\_and\\_opportunities](https://www.researchgate.net/publication/280193220_Consumer_behaviour_in_tourism_Concepts_influences_and_opportunities)). Η προσοχή των μέσων ενημέρωσης για αυτό το φαινόμενο του τρόπου ζωής έχει δημοσιευτεί κυρίως σε εφημερίδες και επιχειρηματικά περιοδικά, τα οποία προωθούν τις έννοιες της ελευθερίας και της ευελιξίας στην απασχόληση και αποφεύγουν την ιδέα των μετακινούμενων εργαζομένων σε μια νεοφιλελεύθερη οικονομία. Οι τεχνολογικές εξελίξεις δημιουργούν νέους τρόπους διαχείρισης των εργαζομένων αλλά και έμμεσης πίεσης των εργαζομένων.

Όμως, ορισμένοι συγγραφείς αμφισβητούν αυτόν τον «νέο νομαδικό» τρόπο ζωής, επειδή είναι τεχνολογικός και φαλλοκεντρικός, και υποστηρίζουν ότι ο συγκεκριμένος τρόπος ζωής αγνοεί τη σημασία της πραγματικής σύνδεσης με τους προορισμούς και τους ανθρώπους τους (βλ. Aydogdu, F. 2016, <http://neonomadproject.com/nomadology-read.html>):

*‘The digital nomad thesis often fails to distinguish between different mobilities enabled and constrained by power-geometries. As a last remark, the nomad can be criticized from a*

*critical feminist perspective for its perpetuation of a 'phallogentric' and technologically-driven notion of progress. This nomad fully embraces the dominant capitalist logic of speeding up the desire for ever-new products and services. Notwithstanding assertions that permanent connectivity, not gadgetry and hyper-mobility, are what counts, the digital nomad strongly retains a male-biased flavor. Toys for the boys. The nomad also reaffirms Enlightenment ideals of hyper-individuality. It re-boxes old identity notions of total personal freedom and autonomy in a trendy term. Rather than perpetually questioning fixed identity categories, as the nomadologists have it, this technologically-driven utilitarian nomad is happy to maximize his own freedom of movement and to optimize personal choices by exerting control.'*

Μετάφραση:

«Η θέση ενός ψηφιακού νομά συχνά αποτυγχάνει να διακρίνει μεταξύ διαφορετικών δυνατοτήτων κινητικότητας που ενεργοποιούνται και περιορίζονται από γεωμετρικές ισχύος. Ως τελευταία παρατήρηση, ο νομάς μπορεί να κριθεί από μια επικριτική φεμινιστική άποψη για τη διαιώνιση μιας «φαλοκεντρικής» και τεχνολογικά καθοδηγούμενης έννοιας προόδου. Αυτός ο νομάς αγκαλιάζει πλήρως την κυρίαρχη καπιταλιστική λογική της επιτάχυνσης της επιθυμίας για ολοκαίνουργια προϊόντα και υπηρεσίες. Ανεξάρτητα από τους ισχυρισμούς ότι η μόνιμη συνδεσιμότητα, όχι η μικροεφαρμογή και η υπερκινητικότητα, είναι αυτό που μετράει, ο ψηφιακός νομάδας διατηρεί έντονα μια αρσενική προκατειλημμένη γεύση. Παιχνίδια για τα αγόρια. Ο νομάς επαναβεβαιώνει επίσης τα ιδανικά του Διαφωτισμού σχετικά με την υπερατομικότητα. Επανεισάγει παλιές έννοιες ταυτότητας για απόλυτη προσωπική ελευθερία και αυτονομία, με έναν μοντέρνο όρο. Αντί να αμφισβητεί διαρκώς τις κατηγορίες καθορισμένης ταυτότητας, όπως το έχουν οι «νομαδολόγοι», αυτός ο τεχνολογικά καθοδηγούμενος χρηστικός νομάς είναι ευτυχής που μεγιστοποιεί τη δική του ελευθερία κινήσεων και βελτιστοποιεί τις προσωπικές του επιλογές ασκώντας τον έλεγχο.»

Πράγματι, τα μανιφέστα των ψηφιακών νομάδων επαινούν την επιχειρηματικότητα και τον καπιταλισμό, και αναζητούν τρόπους για να μεγιστοποιήσουν τα οικονομικά / επιχειρηματικά τους συμφέροντα, καθώς και τον προσωπικό τους τρόπο ζωής, υπεράνω των λόγων συνεισφοράς σε μια κοινότητα βάσει τοποθεσίας.

Οι θεωρητικοί του φεμινισμού υποστηρίζουν ότι όσοι έχουν προνόμιο, αναπαράγουν συναισθήματα και, επομένως, πράξεις ανωτερότητας. Για παράδειγμα, η

Alexander (Alexander 2005, [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG\\_\\_QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG__QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)) δηλώνει:

*‘One of the habits of privilege is that it spawns superiority, beckoning its owners to don a veil of false protection so that they never see themselves, the devastation they wreck or their accountability to it. Privilege and superiority blunt the loss that issues from enforced alienation and segregations of different kinds’.*

Μετάφραση:

«Μία από τις συνήθειες των προνομίων είναι ότι δημιουργεί υπεροχή, καλεί τους ιδιοκτήτες του να φορέσουν ένα πέπλο ψεύτικης προστασίας, ώστε να μην βλέπουν ποτέ τον εαυτό τους, την καταστροφή που δημιουργούν ή την ευθύνη τους σε αυτό. Τα προνόμια και η ανωτερότητα αμβλύνουν την απώλεια που προκύπτει από την αναγκαστική αποξένωση και διαχωρισμούς διαφορετικών κατηγοριών».

Οι θεωρητικοί του φεμινισμού μας υπενθυμίζουν ακόμη ότι δεν είναι μόνο αυτές οι προσωπικές επιλογές του τρόπου ζωής, αλλά και οι θεσμοθετημένες (καθιερωμένες στην πράξη) συμπεριφορές που έχουν τέτοιες συνέπειες (Alexander 2005, [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG\\_\\_QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG__QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)). Οι νομάδες επιλέγουν προορισμούς όπου οι τοπικές οικονομίες έχουν καταστραφεί και, συνεπώς, στηρίζουν το δικό τους νόμισμα. Οι ντόπιοι προσαρμόζονται στην τουριστική οικονομία προωθώντας τη φιλοξενία, ακόμη και εις βάρος της ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Μπαχάμες, όπου το υπουργείο ξεκίνησε μια «εκστρατεία χαμόγελου» (‘smile campaign’), έτσι ώστε οι ντόπιοι να ενθαρρυνθούν να υποδεχτούν φυσικώς τους τουρίστες (Alexander 2005, [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG\\_\\_QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG__QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)). Τέτοια παραδείγματα

παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις αποστάσεις μεταξύ ντόπιων και των τουριστών, τις οποίες οι ψηφιακοί νομάδες γρήγορα παραβλέπουν.

### 3.5. Δημιουργία Νομαδικής Κοινότητας

Αν και οι νομάδες επέλεξαν να αφήσουν τις ανέσεις της πατρίδας τους, της οικογένειας και των φίλων τους, για ατελείωτα ταξίδια, τα ιστολόγιά τους και οι διαδικτυακές δημοσιεύσεις τους υπογραμμίζουν τα συναισθήματα της απομόνωσης και μοναξιάς τους. Η οικογένεια και οι φίλοι τους στο σπίτι συχνά εκφράζουν σοκ και απογοήτευση στην επιλογή του τρόπου ζωής τους και σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να σχετίζεται με τις εμπειρίες. Οι νομάδες δεν έχουν μάθει τις γλώσσες ή τα έθιμα των χωρών υποδοχής τους, ιδίως στη Νοτιοανατολική Ασία και τη Νότια Αμερική. Επομένως, αναζητούν άλλους ψηφιακούς νομάδες μέσω των διαδικτυακών πλατφορμών τους. Όσοι είναι πιο αφοσιωμένοι στην ετικέτα της ταυτότητας μπορεί να παρευρεθούν σε ψηφιακά συνέδρια νομάδων, όπου μπορούν να συναντηθούν με άλλους με παρόμοιο τρόπο ζωής και να βρουν νέους φίλους με τους οποίους να μπορούν ταξιδέψουν. Συνήθως, αναζητούν μια κοινότητα που ταιριάζει με το δικό τους δημογραφικό υπόβαθρο και την επιλογή του τρόπου ζωής τους. Η εύρεση άλλων ατόμων σε χώρους συν-διαβίωσης/συν-εργασίας, μερικοί από τους οποίους παρέχουν εμπειρίες όλων συμπεριλαμβανομένων (all-inclusive), όπου οι νομάδες ταξιδεύουν στον κόσμο σε ομάδες τριάντα ή και πενήντα άλλων ανθρώπων. (Gandini 2015: <http://www.ephemerajournal.org/contribution/rise-coworking-spaces-literature-review>, Garrett *et al.* 2017: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0170840616685354>, O'Brien 2012: [http://www.michelleobrien.net/wp-content/uploads/2011/10/OBRIEN\\_Home\\_digital\\_nomad.pdf](http://www.michelleobrien.net/wp-content/uploads/2011/10/OBRIEN_Home_digital_nomad.pdf), Putra and Agirachman 2016: [https://www.researchgate.net/publication/316472768\\_Urban\\_Coworking\\_Space\\_Creative\\_Tourism\\_in\\_Digital\\_Nomads\\_Perspective](https://www.researchgate.net/publication/316472768_Urban_Coworking_Space_Creative_Tourism_in_Digital_Nomads_Perspective)).

### 3.6. Ο τρόπος ζωής των ψηφιακών νομάδων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα σχετικά με τον τρόπο ζωής των ψηφιακών νομάδων (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>), όπου

τα κυρίαρχα θέματα βασίστηκαν στα προνόμια των νομάδων, στο υπόβαθρο της απασχόλησης τους, στις διαδρομές που ακολουθούν για την απομακρυσμένη εργασία, τις δραστηριότητες αναψυχής τους, στην ανάπτυξη της κοινότητας και, φυσικά, στις προσωπικές φιλίες και σχέσεις.

Όπως προαναφέρθηκε, η έννοια του σοβαρού ελεύθερου χρόνου, όπως αυτή διατυπώθηκε από τον Stebbins (Stebbins 2001, Stebbins 2007), είναι χρήσιμη για την κατανόηση του ψηφιακού νομαδικού τρόπου ζωής, ως εφαρμογή αυτής της έννοιας, λόγω της αντιστροφής του ελεύθερου χρόνου και της εργασίας, ως προς την σημαντικότητα.

Τα έξι καθοριστικά χαρακτηριστικά του «σοβαρού ελεύθερου χρόνου» που ισχύουν για τον ψηφιακό νομαδικό τρόπο ζωής είναι: η επιμονή/εμμονή, η σταδιοδρομία αναψυχής (leisure career), η προσωπική προσπάθεια, η απτή ανταμοιβή, η ταυτότητα και το μοναδικό ήθος (unique ethos).

Οι νομάδες πρέπει αρχικά να επιμείνουν στην επιδίωξη ενός τρόπου ζωής που οι συνάδελφοί τους, οι φίλοι και η οικογένειά τους θεωρούν συχνά αδιανόητο, αδύνατο ή/και ανεύθυνο. Η εύρεση πληροφοριών για άλλους που επιδιώκουν έναν τέτοιο τρόπο ζωής παρέχει την αρχική ροπή/έφεση, που υποδεικνύει ότι είναι πράγματι δυνατή. Ωστόσο, πολλοί συμμετέχοντες αναφέρουν συγκρούσεις/αντιθέσεις μεταξύ των αγαπημένων τους και του τρόπου ζωής που επέλεξαν. Ο τρόπος ζωής γίνεται μια ισχυρή αναγνωριστική πτυχή της αυτοαντίληψης, ειδικά όταν συναντηθούν συλλογικά, ως μια μεγαλύτερη ομάδα, για να ενισχύσουν τη νομιμότητα, την γνησιότητα, την ταυτότητα και την κοινότητά τους.

#### *- Προνόμια και ανισότητα*

Οι ψηφιακοί νομάδες επιλέγουν τοποθεσίες στις οποίες μεγιστοποιούνται τα δημογραφικά τους προνόμια, μαζί με τις απολαύσεις τους. Το Τσιάνγκ Μάι στην Ταϊλάνδη είναι σήμερα ο πιο δημοφιλής προορισμός για τους ψηφιακούς νομάδες, όπου συναντιούνται σε συνεργατικούς χώρους, απολαμβάνουν τον ήρεμο/όμορφο καιρό, τις παραλίες και τον συμμορφούμενο (δουλοπρεπή) πληθυσμό. Τέτοιες τοποθεσίες αποτελούν σημαντικά σημεία πρόσβασης (hotspots) και αναγράφονται από τους νομάδες σε ψηφιακά ιστολόγια (blogs) σχετικά του τρόπου ζωής τους, σε δημοσιεύσεις στο Instagram, σε ομάδες στο Facebook και σε ιστοσελίδες οργανισμών.

Άλλες δημοφιλείς τοποθεσίες περιλαμβάνουν το Βιετνάμ, το Μπαλί, την Καμπότζη, το Μεντεγίν, την Κολομβία, τη Λισαβόνα και ούτω καθεξής.

Η συμπεριφορά των ψηφιακών νομάδων σε αυτούς τους σαφώς τουριστικούς προορισμούς δεν διακρίνεται από αυτήν των τουριστών (ή των ομογενών που έχουν επιλέξει να ζουν με άλλους Δυτικούς). Επιπρόσθετα, δεν γνωρίζουν, και γενικά δεν κάνουν κάποια προσπάθεια να γνωρίσουν, τον τοπικό πολιτισμό, τις παραδόσεις και τη γλώσσα και, τέλος, συναναστρέφονται κυρίως με άλλους ξένους και εργαζόμενους στις διάφορες υπηρεσίες ή/και εταιρίες. Μια τέτοια διαφορά στα προνόμια και το καθεστώς είναι ένα μεγάλο κενό και είναι δύσκολο να γεφυρωθεί μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και ντόπιων. Ένα τέτοιο προνόμιο μπορεί να οδηγήσει σε αυτό που ο περιγράφεται ως «αίσθηση του ότι κάποιος ακολουθεί έναν προνομιακό τρόπο ζωής» (Alexander (2005), γεγονός όμως που επηρεάζει συμπεριφορές και δημιουργεί τυφλά σημεία, όπου οι προνομιούχοι δεν βλέπουν τη ζημιά που δημιουργεί ο τρόπος ζωής τους σε όλους. Αυτή η «μηδενική απόσταση» απεικονίζεται ως ‘κάτι’ που κρατά τους ντόπιους ως «άλλους... σε πολιτιστικές περιφέρειες που παρέχουν ‘χρώμα’ και ενθουσιασμό» (Kaplan 1996, [https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions\\_of\\_Travel](https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions_of_Travel)). Χωρίς αυτήν την κοινωνική απόσταση, οι ντόπιοι θα χάσουν το εξωτικό τους ενδιαφέρον για τον τουρίστα, καθώς και την ελκυστικότητά τους ως κάτι χρήσιμο.

Οι ψηφιακοί νομάδες συγκρίνουν τους εαυτούς τους με τους συναδέλφους τους (γενιά και απασχόληση) στις χώρες καταγωγής τους και, επιπλέον, μπορεί να θεωρούν τους εαυτούς τους λιγότερο ευκίνητους σε σχέση με τις προσδοκίες σε σχέση με την κοινωνική τους θέση. Ωστόσο, σε αντίθεση με τους πληθυσμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες, η διαφορά ισχύος τους είναι υπερμεγέθης.

Συνεντεύξεις με ψηφιακούς νομάδες επιβεβαιώνουν τα παραπάνω, καθώς οι ερωτώμενοι συμφώνησαν ότι δεν απομακρύνονται από το τουριστικό μονοπάτι και σπάνια αλληλεπιδρούν με τους ντόπιους με ουσιαστικό τρόπο (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>). Επίσης, δηλώσεις νομάδων δείχνουν την διαμάχη τους με τα προνόμια και τις ανισότητες, όπως επίσης και από το γεγονός ότι έχουν επίγνωση της ανισορροπίας και ανισότητας μεταξύ τουριστών και ντόπιων. Ωστόσο, οι αναλύσεις και οι ενέργειές τους δεν φαίνεται να κατανοούν κριτικά τη δική τους κοινωνική θέση (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>).



Όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι οι έγχρωμοι ψηφιακοί νομάδες χρώματος έχουν περισσότερες δυνατότητες ευαισθητοποίησης για κοινωνικές ανισότητες και πολιτιστικές ανταλλαγές/αλληλεπιδράσεις κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους. Οι έγχρωμοι προσφέρουν περισσότερη κατανόηση και προσοχή, ωστόσο η συμπεριφορά τους δεν είναι πολύ διαφορετική σε σύγκριση με τους λευκούς αντιστοίχους τους (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>).

Παρόλα αυτά, λαμβάνουν χώρα διάφορα συνέδρια (π.χ. 7in7 conferences, <https://7in7.co>), τα οποία προωθούν τις φιλανθρωπικές συνεισφορές από πλευράς ψηφιακών νομάδων, ώστε να υπάρξει ένας τρόπος για να δώσουν πίσω στις τοπικές κοινότητες, αντί να κριτικάρουν απλώς την ανισότητα, και να προωθήσουν την ευρύτερη κοινωνική αλλαγή.

Ακόμη, οι νομάδες σπάνια μαθαίνουν άλλη γλώσσα εκτός των μητρικών τους γλωσσών (και της αγγλικής), επομένως, όσοι μιλούν περισσότερες γλώσσες συνήθως προέρχονται από εθνικές μειονότητες που διαμένουν στην επικράτεια των βιομηχανικά ανεπτυγμένων δυτικών χωρών.

#### *- Εργασία*

Οι περισσότεροι ψηφιακοί νομάδες ξεκίνησαν, σε μεγάλο βαθμό, την επαγγελματική τους ζωή ως έφηβοι με θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης, τις περισσότερες φορές στον κλάδο των υπηρεσιών, όπου σιγά-σιγά ανέπτυξαν δεξιότητες στην εργασία και, ταυτόχρονα, κέρδισαν χρήματα για την επιδότηση των σπουδών τους (δίδακτρα, φοιτητικά έξοδα διαβίωσης κλπ) (Thompson 2018b, <https://doi.org/10.12893/gjcpi.2018.1.11>). Ενώ οι περισσότεροι έχουν πολιτιστικό κεφάλαιο ριζωμένο στην οικογένειά τους και την ιθαγένεια, πολλοί αγωνίστηκαν να αποκτήσουν θέση στο πεδίο τους, εκτός από εκείνους που εργάζονται, κυρίως, στους «άυλους οικονομικούς τομείς», που βασίζονται σε υψηλή ικανότητα και απαιτήσεις, όπως ο προγραμματισμός υπολογιστών, οι μηχανικοί λογισμικού, οι τεχνικοί υπολογιστών και το εξειδικευμένο ψηφιακό μάρκετινγκ.

Όμως, οι εμπειρίες των νομάδων σχετικά με την εύρεση μικρών και τυχαίων εργασιών στην Gig Economy, τόσο στη Νέα Υόρκη όσο και στο εξωτερικό, αντιπροσωπεύουν την έλλειψη ευκαιριών που αντιμετωπίζουν οι Millennials στις



Ηνωμένες Πολιτείες, ακόμη και όταν έχουν σημαντική εκπαίδευση σε ελίτ σχολεία, γλωσσικές ικανότητες και είναι άτομα με σημαντικό πολιτιστικό κεφάλαιο.

Οι περισσότεροι ψηφιακοί νομάδες, όχι πολύ καιρό μετά την αποφοίτησή τους, συνήθως απασχολήθηκαν σε μια σειρά βραχύτερων εργασιών πλήρους απασχόλησης, καθώς και σε θέσεις εργασίας ελεύθεροι επαγγελματίες (freelance jobs), και αυτή η προϋπηρεσία σύντομα τους οδήγησε σε θέσεις πλήρους απασχόλησης με υψηλούς μισθούς και εκτεταμένες παροχές (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>). Οι περισσότεροι διατήρησαν αυτές τις θέσεις για αρκετά χρόνια. Ωστόσο, όταν για διάφορους λόγους έχαναν την δουλειά τους, εκμεταλλεύτηκαν τότε την ευκαιρία για να ξεκινήσουν τον ψηφιακό νομαδικό τρόπο ζωής τους. Και από εκείνο το σημείο και έπειτα, οι περισσότεροι εργάζονται ως σύμβουλοι και ως ελεύθεροι επαγγελματίες (στον ίδιο κλάδο που εργαζόταν και πριν), αλλά συνήθως με το μισό των προηγούμενων μισθών τους (Thompson 2018, <https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>).

Όπως προαναφέρθηκε, οι νομάδες με υψηλής τεχνολογίας και προηγμένες δεξιότητες σε επαγγέλματα υπολογιστών όπως μηχανικοί λογισμικού, σχεδιασμός ιστοσελίδων και τεχνική υποστήριξη είχαν την ευκολότερη μετάβαση στην απομεμακρυσμένη εργασία. Αλλά για πολλούς άλλους, η επιθυμία τους να είναι νομάδες και να ταξιδεύουν ήταν η πρώτη τους απόφαση, ενώ το πεδίο της απασχόλησής τους ήταν σε δευτερεύουσα μοίρα. Κατά συνέπεια, οι περισσότεροι από αυτούς έχουν τυχαία ιστορικά εργασίας χωρίς ιδιαίτερη εξειδίκευση. Συχνά, διαβάζουν τα ψηφιακά νομαδικά ιστολόγια για να βρουν τις πιο προσιτές απομεμακρυσμένες εργασίες με αμοιβές, τις περισσότερες φορές, σε επίπεδο διαβίωσης.

Τέλος, η «πώληση» του τρόπου ζωής και των πρακτικών συμβουλών για την επέκταση μιας δυναμικής επιχείρησης σε απομεμακρυσμένη εργασία και στρατηγικά ταξίδια γίνεται σχεδόν σαν ένα σχέδιο πυραμίδας για την πώληση του ονείρου στην επόμενη ομάδα των υποψηφίων προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ο τρόπος ζωής ενός άλλου. Οι υποψήφιοι και φιλόδοξοι ψηφιακοί νομάδες παρέχουν μια ατελείωτη προσφορά ανυπόμονων πελατών, που είναι πρόθυμοι να επενδύσουν στις δυνατότητες εκμάθησης της τακτικής που ακολουθείται για την εξ αποστάσεως εργασία και την δικτύωση (networking) με άλλους μικροεπιχειρηματίες.

- *Επιμελημένες εμπειρίες συν-διαβίωσης*

Συνήθως, η εμπειρία των ψηφιακών νομάδων είναι μια μοναχική εμπειρία. Οι ψηφιακοί νομάδες αντιμετωπίζουν την πρόκληση να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον εργασίας στο οποίο να μπορούν να συνεργαστούν με άλλους, εάν προτιμούν αυτή την εμπειρία, ή να παρακολουθούν εκδηλώσεις δικτύωσης για να βρουν πιθανούς πελάτες ή/και συνεργάτες. Οι μεμονωμένοι νομάδες χρησιμοποιούν ιστότοπους γνωριμιών για εφαρμογές τηλεφώνου, αλλά οι μακροχρόνιες σχέσεις είναι σχεδόν αδύνατες να διατηρηθούν ενώ αυτοί ταξιδεύουν (Thompson 2019, [https://www.academia.edu/41194919/5\\_I\\_get\\_my\\_lovin\\_on\\_the\\_run\\_Digital\\_Nomads\\_Constant\\_Travel\\_and\\_Nurturing\\_Romantic\\_Relationships](https://www.academia.edu/41194919/5_I_get_my_lovin_on_the_run_Digital_Nomads_Constant_Travel_and_Nurturing_Romantic_Relationships)). Οι κύκλοι φιλίας διακόπτονται. Ως εκ τούτου, η επιλογή όλων των χώρων συν-διαβίωσης (co-living) καθώς και αυτή των συν-εργατικών (co-working) χώρων απευθύνεται σε ορισμένους νομάδες που ενδιαφέρονται να συνδεθούν με άλλους που ακολουθούν τον ίδιο τρόπο ζωής.

Σε αυτήν την ατμόσφαιρα του σπρτουνισμού, ο τρόπος ζωής των ψηφιακών νομάδων παρέχει μια ροή δυνητικών πελατών που είναι πρόθυμοι να «αγοράσουν» την επιμελημένη εμπειρία. Πολλοί συγγραφείς περιγράφουν την κεντρική θέση του δημιουργικού τουρισμού στην καρδιά των συνεργατικών και συλλογικών χώρων (Putra & Agirachman 2016, [https://www.researchgate.net/publication/316472768\\_Urban\\_Coworking\\_Space\\_Creative\\_Tourism\\_in\\_Digital\\_Nomads\\_Perspective](https://www.researchgate.net/publication/316472768_Urban_Coworking_Space_Creative_Tourism_in_Digital_Nomads_Perspective)). Στη δημοσιευμένη μελέτη των Garrett *et al.*, (<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0170840616685354>) οι συγγραφείς επισημαίνουν τη σημασία της δημιουργίας μιας κοινότητας για τους συμμετέχοντες, παρόλο που αυτή βασίζεται σε, τίποτα περισσότερο από, μια ομάδα ατόμων που κυνηγούν την ίδια εμπειρία (Garrett *et al.* 2017, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0170840616685354>). Ορισμένες δημογραφικές ομοιότητες φέρνουν κοντά άτομα με δυνητικά παρόμοια ενδιαφέροντα. Τις περισσότερες φορές είναι άτομα γύρω στα 30 τους, λευκά, ενεργά, μεμονωμένα, κοινωνικά, εξωστρεφή και καταναλώνουν αρκετό αλκοόλ. Τέλος, ο «εαυτός» ως αναπτυξιακό έργο (ή σχεδόν ως αναζήτηση διαφωτισμού μέσω της καταναλωτικής εμπειρίας) είναι μια διαδικασία για τον δυτικό καταναλωτή, στην οποία συμμετέχουν πολλοί νομάδες, συνδυάζοντας μια ψευδο-πνευματικότητα με τον επιχειρηματισμό.

### 3.7. Συζήτηση και συμπεράσματα για τον τρόπο ζωής των ψηφιακών νομάδων

Μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας για τον ψηφιακό νομαδικό τρόπο ζωής επικεντρώνεται αισιόδοξα στη δυναμική της ελευθερίας τόσο των εργαζομένων όσο και των εργοδοτών. Ωστόσο, υπό κριτική και εμπειρική ανάλυση, είναι προφανές ότι οι εργοδότες βρίσκουν μεγάλη ελευθερία καθώς αποβάλλουν την ευθύνη τους για την παροχή πλήρους απασχόλησης, παροχών, γραφείων και άδειας μετ' αποδοχών. Εν τω μεταξύ, οι εργαζόμενοι έχουν την ελευθερία να εργάζονται συνεχώς, καθώς ο επισφαλής και ανταγωνιστικός μισθός τους μειώνεται συχνά και είναι στο έλεος ενός αλγορίθμου. Ο νεοφιλελευθερισμός οδηγεί αυτό το οικονομικό πλαίσιο, το οποίο δεν περιορίζεται μόνο στους νομάδες, αλλά είναι, πλέον, ένα διαδεδομένο φαινόμενο που επηρεάζει πολλούς εργαζόμενους. Ένας τέτοιος τρόπος ζωής είναι περισσότερο μια προσαρμογή στις νεοφιλελεύθερες επιρροές παρά μια πρόκληση για το σύστημα. Μπορεί να ειπωθεί ότι, πράγματι, οι νομάδες ο είναι αποφασιστικός καπιταλισμός στους μικρο-επιχειρηματικούς τους στόχους.

Ακόμη, μια κριτική της ανισότητας στον επιχειρηματικό κόσμο και ο τρόπος ζωής των ψηφιακών νομάδων μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε την πτωτική κινητικότητα και τις οικονομικές προοπτικές για το εργατικό δυναμικό που γεννήθηκε από 2000 και μετά. Δεδομένου ότι η απασχόληση έχει αποτύχει ως προς τις προσδοκίες της γενιάς της νέας χιλιετίας, αυτοί οι, σπανίως, λίγοι που γίνονται ψηφιακοί νομάδες ακολουθούν μια δημιουργική προσέγγιση αναστρέφοντας τη σημασία του ελεύθερου χρόνου και ακολουθώντας το πάθος τους για ταξίδια, καθώς βρίσκουν απομακρυσμένη εργασία μόνο και μόνο για να κερδίσουν χρήματα προκειμένου να τροφοδοτήσουν τα ταξίδια τους. Ένας μικρός αριθμός νομάδων είχε πλήρη απασχόληση, παροχές ή συνταξιοδοτικό ταμείο. Το «συνάλλαγμα» τους έγινε ο αριθμός των χωρών που έχουν επισκεφτεί.

Λόγω αυτής της σημαντικής αναβάθμισης των ταξιδιών αναψυχής στον τρόπο ζωής, η έννοια του σοβαρού ελεύθερου χρόνου όπως διατυπώθηκε από τον Robert Stebbins (Stebbins 2001, Stebbins 2007), μπορεί να παρέχει ένα πλαίσιο για την κατανόηση της έκτασης του καταναλωτικού πάθους τους μέσω των έξι καθοριστικών χαρακτηριστικών του: την επιμονή, την σταδιοδρομία αναψυχής, την προσωπική προσπάθεια, την απτή ανταμοιβή, ταυτότητα και το μοναδικό ήθος (ethos). Οι ψηφιακοί νομάδες εμφανίζουν αυτά τα χαρακτηριστικά επικεντρώνοντας στον ελεύθερο χρόνο για

να επιλέξουν πού θα ζουν, αντί η επιλογή τους να βασίζεται στην επαγγελματική τους απασχόληση. Έχουν επίσης μια ταυτότητα που βασίζεται σε αυτόν τον τρόπο ζωής για τον οποίο μπορούν να συμμετέχουν, συλλογικά, σε συνέδρια για να γνωρίσουν άλλους και, φυσικά, να ενισχύσουν αυτήν την ταυτότητα, να καθορίσουν τις παραμέτρους της υποκοουλτούρας προκειμένου να δημιουργηθεί μια ομαδική συνοχή.

### **3.8. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ**

#### **3.8.1. Αιτιολόγηση έρευνας**

Η παρουσία των μεταναστών και προσφύγων στον Ελλαδικό χώρο είναι πλέον παραδεκτή ως ένα διαρκές φαινόμενο που δεν αποτελεί πλέον κάτι ασυνήθιστο. Οι μαθητές αυτοί θεωρούνται όλο και περισσότερο αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας, ενώ οι αναζητούμενες λύσεις εντάσσονται όλο και περισσότερο στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής εκσυγχρονισμού του κοινωνικού μας συστήματος.

#### **3.8.2. Ερευνητικά ερωτήματα**

Στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των τελειόφοιτων φοιτητών των Σχολών Επιστήμης και Τεχνολογίας, Πτυχιούχων καθώς και Μεταπτυχιακών Φοιτητών σχετικά με την εξοικείωσή τους με το φαινόμενο του ψηφιακού νομαδισμού, αλλά και σχετικά με την προσφυγική κρίση, τις μετακινήσεις πληθυσμών και την αντιμετώπιση των μεταναστών, κυρίως στην Ελλάδα. Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα που θα εξεταστούν στην συγκεκριμένη έρευνα είναι:

- Υπάρχουν εμπόδια στη παρεχόμενη βοήθεια από κράτος και τους ντόπιους πολίτες στους μετανάστες/προσφύγες; Υπάρχουν αρκετά προνόμια για τους μετανάστες και γίνεται εκτενής χρήση από μέρους τους των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών;
- Ποια είναι τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα στην εξ αποστάσεως εργασία που επιδιώκουν οι ψηφιακοί νομάδες; Ποια είναι η συμπεριφορά των εταιριών/εργοδοτών;

### 3.8.3. Μέθοδος προσέγγισης – Ανάλυση.

Για την υλοποίηση της συγκεκριμένης Πτυχιακής Εργασίας χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια με ερωτήσεις κλειστού τύπου, η κωδικοποίηση των οποίων συνήθως εμπεριέχεται στην απάντηση (Βεργίδης, Κόκκος, Λιοναράκης, Λυκουργιώτης, Μακράκης & Ματραλής, 1998) καθώς και ερωτήσεις σύντομης ανάπτυξης

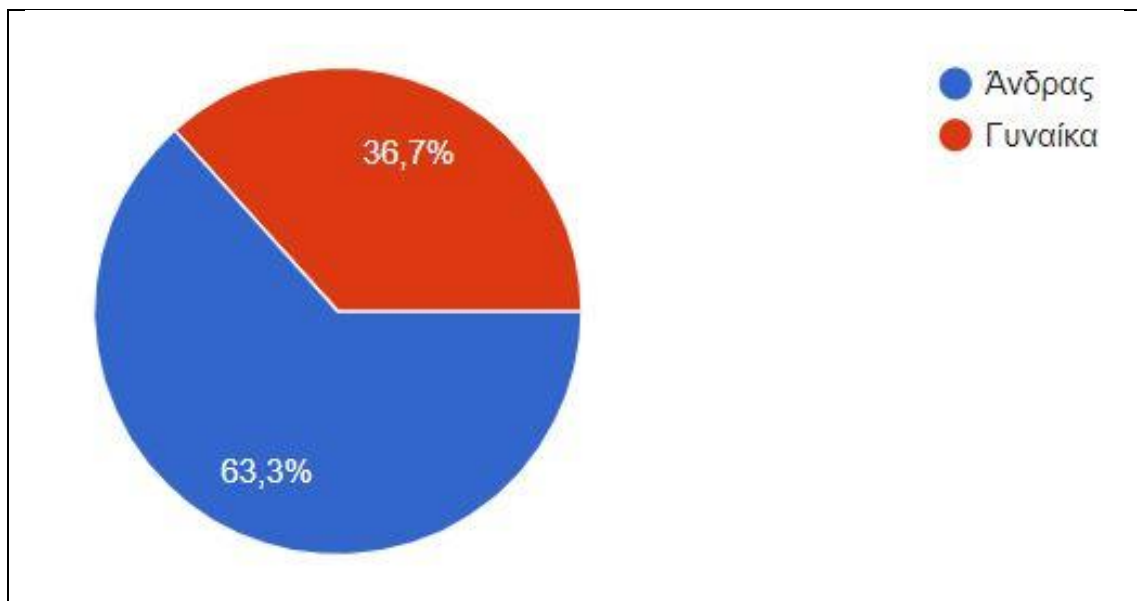
Η ερευνητική διαδικασία οδήγησε σε κωδικοποίηση στοιχείων και στατιστική ανάλυση, τα οποία με τη σειρά τους οδήγησαν σε περαιτέρω συμπεράσματα.

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το λογισμικό της Microsoft office. Ακόμη, εξακριβώθηκε ότι το ερωτηματολόγιο είναι κατανοητό, δεν κουράζει και δεν περιέχει ερωτήσεις που φέρουν τον ερωτώμενο σε δύσκολη θέση.

Στην συνέχεια έγινε ένα ερωτηματολόγιο (βλ. Παράρτημα) όπου διατυπώθηκαν ερωτήματα τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Στο ερωτηματολόγιο συμμετείχαν και απάντησαν τριάντα ένα (31) άτομα, συνολικά.

#### Ποσοτικά ερωτήματα

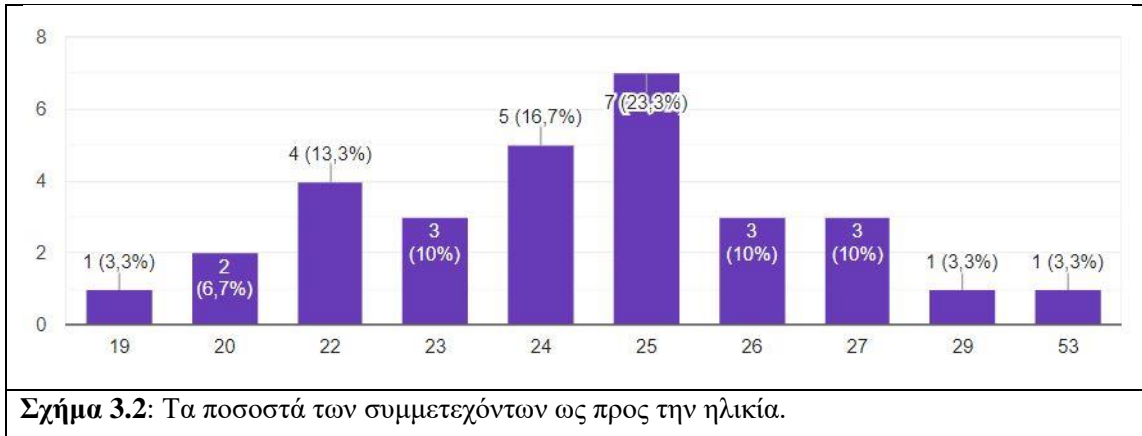
##### 1η ερώτηση: Φύλο



**Σχήμα 3.1:** Τα ποσοστά των συμμετεχόντων ως προς το φύλο.

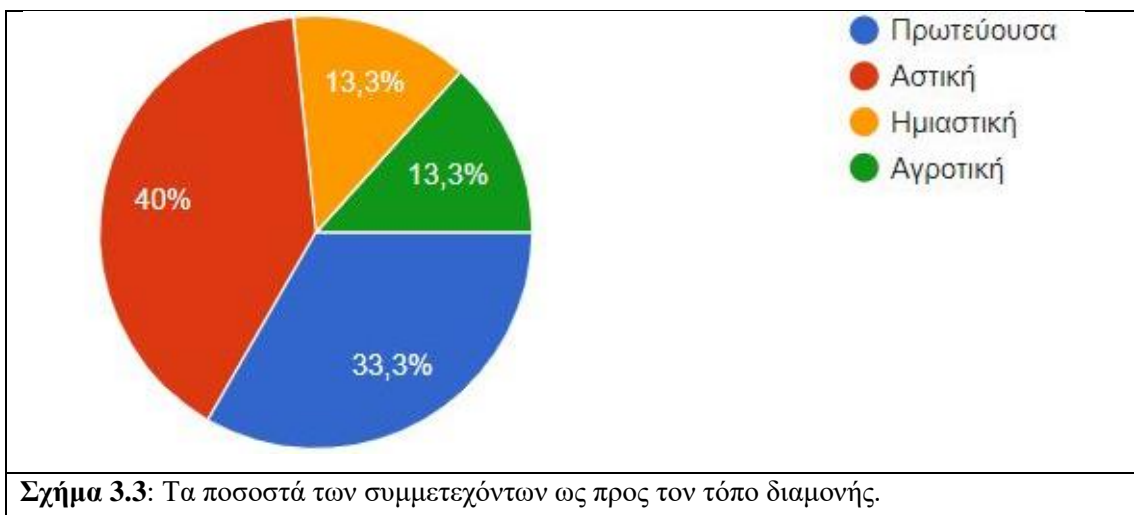
Είναι εύκολο να παρατηρηθεί στο Σχ. 3.1 ότι το ποσοστό των ανδρών (67.3%) που έδειξε ενδιαφέρον για τον ψηφιακό νομαδισμό και, κατά συνέπεια, στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν σχεδόν διπλάσιο από αυτό των γυναικών (36.7%).

### 2η ερώτηση: Ηλικία



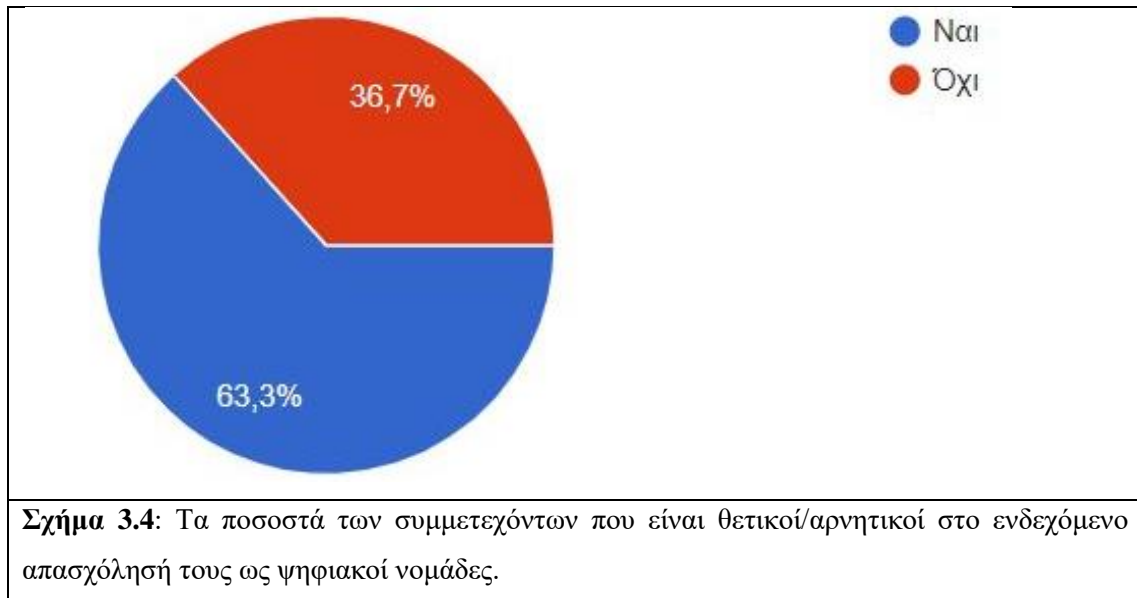
Σχετικά με την ηλικία φαίνεται ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά (Σχ. 3.2) είναι για τις ηλικίες των 24-25 ετών (16.7-23.3%), δηλαδή, στην ηλικία της αποφοίτησης από το πανεπιστήμιο, γεγονός που ίσως να συνδέεται με την αναζήτηση εργασίας, οπότε, ίσως, και με τον ψηφιακό νομαδισμό, που είναι μια μορφή εργασίας που δίνει μεγάλη βάση στην διασκέδαση και στην ψυχαγωγία.

### 3η ερώτηση: Τόπος διαμονής



Όπως ήταν αναμενόμενο, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, όπως φαίνεται στο Σχ. 3.3, προέρχεται από την πρωτεύουσα και τις αστικές περιοχές (λαμβάνοντας υπόψη και την κατανομή του πληθυσμού στην Ελλάδα).

4η ερώτηση: Θα σκεφτόσασταν ποτέ να εργαστείτε ως ψηφιακός νομάς?

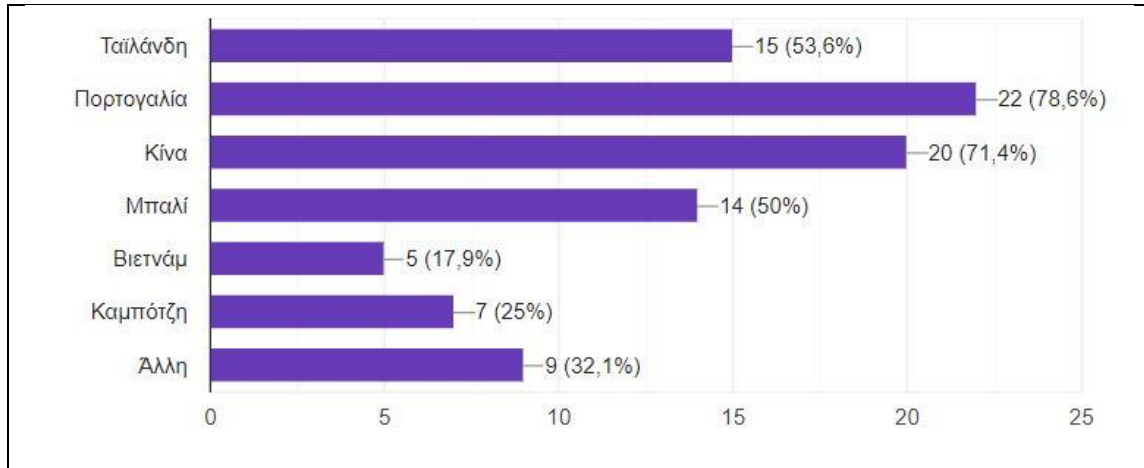


Είναι εύκολο να παρατηρηθεί στο Σχ. 3.4 ότι, σχεδόν, τα 2/3 των ερωτώμενων δεν θα είχαν πρόβλημα να εργαστούν ως ψηφιακοί νομάδες. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το ποσοστό αυτό συμβαδίζει με το ποσοστό των ερωτώμενων που βρίσκονται στην ηλικία της αποφοίτησης (βλ. Σχ. 3.2).

5η ερώτηση: Ποιες χώρες θα προτιμούσατε?

Το ενδιαφέρον αποτέλεσμα στην ερώτηση ως προς ποιες χώρες θα προτιμούσαν ως τόπο διαμονής οι συμμετέχοντες για να εργαστούν ως ψηφιακοί νομάδες είναι μια Ευρωπαϊκή χώρα, η Πορτογαλία (Σχ. 3.5). Βέβαια, η Πορτογαλία είναι μια χώρα με σχεδόν παρόμοιο κλίμα με την Ελλάδα και ίσως για αυτό να προτιμήθηκε από τους Έλληνες συμμετέχοντες σε αυτό το ερωτηματολόγιο. Φυσικά, οι υπόλοιπες χώρες προτίμησης είναι οι ασιατικές, όπως η Κίνα, που παρουσίασε/παρουσιάζει τεράστια

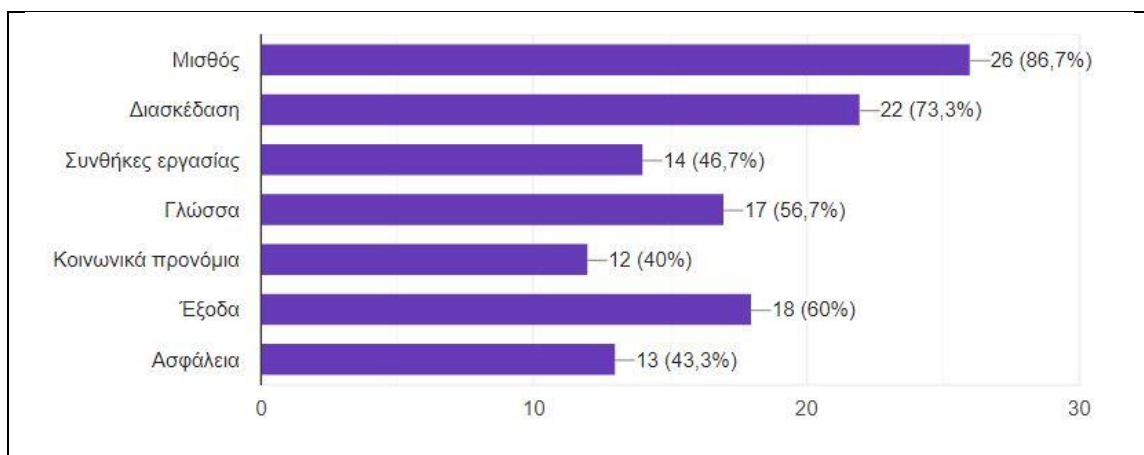
ανάπτυξη τις τελευταίες δυο δεκαετίες, και η Ταϊλάνδη, που όπως προαναφέρθηκε και σε αυτήν την εργασία είναι η «πρωτεύουσα» των ψηφιακών νομάδων.



**Σχήμα 3.5:** Τα ποσοστά προτίμησης των χωρών ως τόπο διαμονής των συμμετεχόντων σε περίπτωση απασχόλησής τους ως ψηφιακοί νομάδες.

6η ερώτηση: Ποια πιστεύετε ότι είναι τα κριτήρια με τα οποία κινούνται οι ψηφιακοί νομάδες?

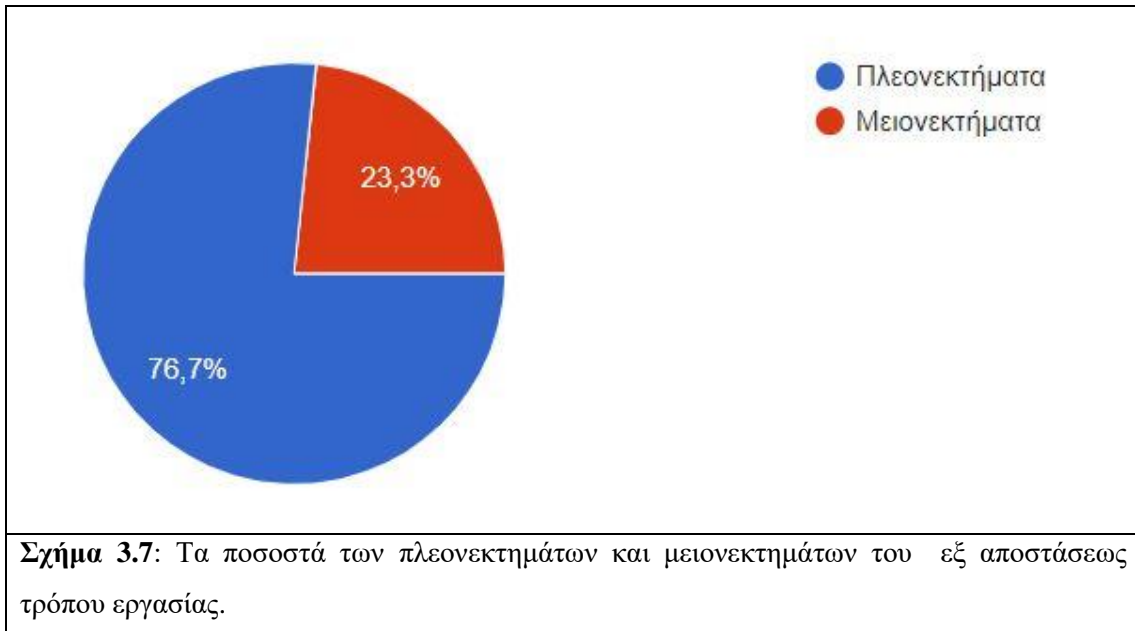
Το ερωτηματολόγιο (Σχ. 3.6) έδειξε ότι τα χρήματα και η διασκέδαση αποτελούν τα κύρια κριτήρια με τα οποία κινούνται οι ψηφιακοί νομάδες, ενώ είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι ασφαλιστικές εισφορές έχουν πολύ χαμηλό ποσοστό, γεγονός που ίσως να συνδέεται και με το νεαρό της ηλικίας των ερωτώμενων.



**Σχήμα 3.6:** Τα κριτήρια με τα οποία πιστεύεται ότι κινούνται οι ψηφιακοί νομάδες και τα αντίστοιχα ποσοστά τους.



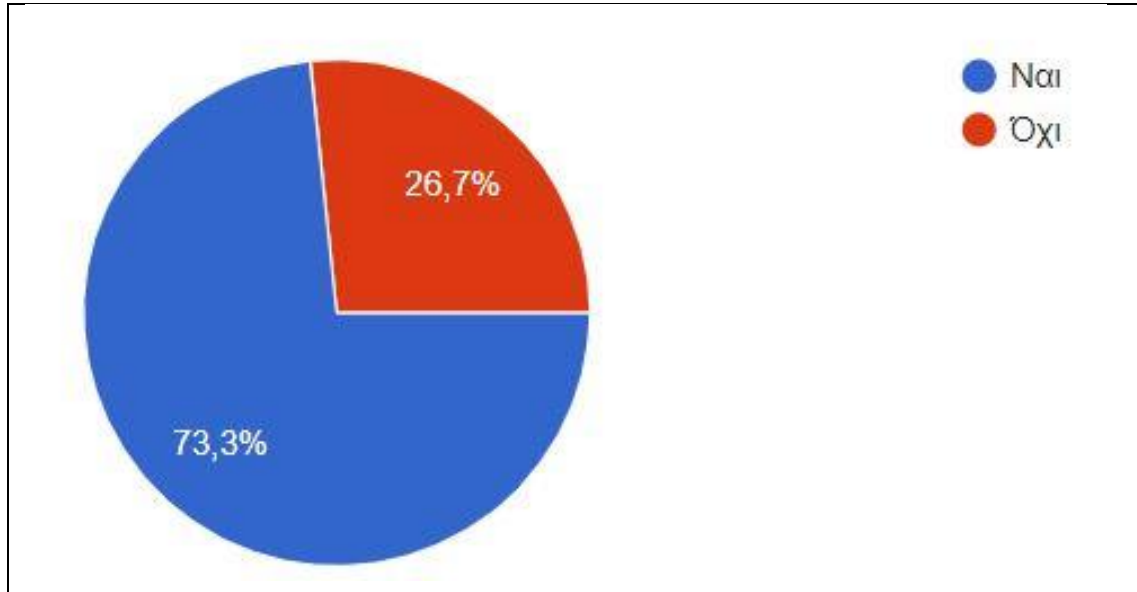
7η ερώτηση: Θεωρείτε ότι ο εξ αποστάσεως τρόπος εργασίας έχει περισσότερα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα?



Όπως φαίνεται στο Σχ. 3.7, τα 3/4, σχεδόν, των ερωτώμενων θεωρούν ότι ο εξ αποστάσεως τρόπος εργασίας έχει σαφώς περισσότερα πλεονεκτήματα. Όπως προαναφέρθηκε σε αυτήν την εργασία, το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να θεωρηθεί αναμενόμενο, καθώς στην εξ αποστάσεως εργασία το ωράριο είναι πιο ελεύθερο, δεν χάνεται χρόνος στις μετακινήσεις προς/από το γραφείο και, κυρίως, αυτή η εργασία μπορεί να γίνει από οποιαδήποτε σημείο του πλανήτη, φτάνει να υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο.

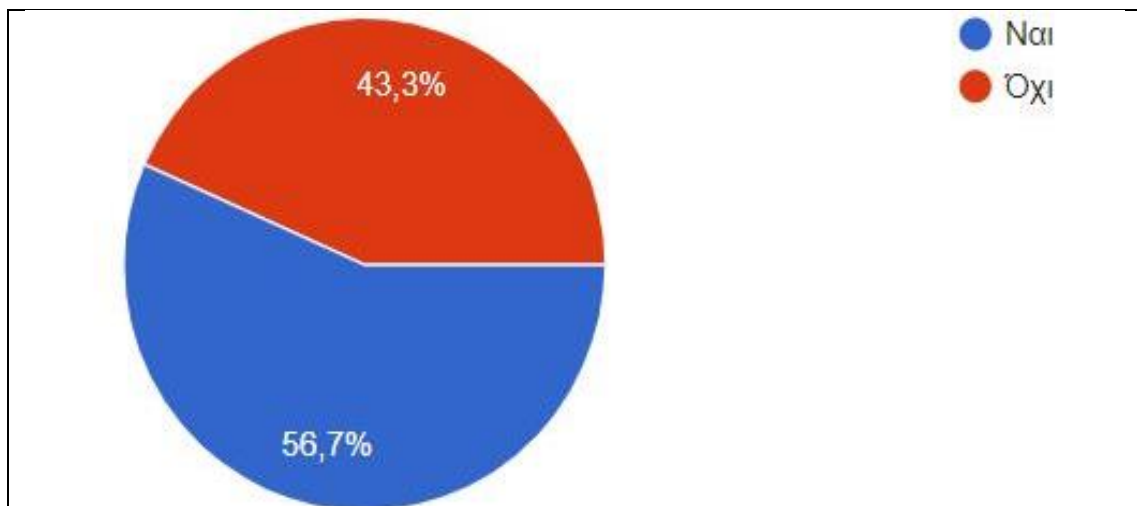
8η ερώτηση: Κρίνετε τον εξ αποστάσεως τρόπο πιο αποδοτικό σε σχέση με το διά ζώσης?

Καθώς αυτή η ερώτηση μπορεί να θεωρηθεί συνέχεια της προηγούμενης, και εδώ τα 3/4, σχεδόν, των ερωτώμενων θεωρούν ότι ο εξ αποστάσεως τρόπος εργασίας είναι αποδοτικότερος σε σχέση με τον δια ζώσης (Σχ. 3.8). Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι ερωτηθέντες θεώρησαν την πνευματική-δημιουργική εργασία (και όχι κάποια χειρωνακτική), οπότε το αποτέλεσμα μπορεί να θεωρηθεί αναμενόμενο, καθώς στην εξ αποστάσεως εργασία δεν υπάρχει ο το άγχος του ωραρίου σε ένα γραφείο, δεν χάνεται χρόνος στις μετακινήσεις και ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα επιλογής/διαμόρφωσης του προσωπικού τόπου/χώρου εργασίας.



**Σχήμα 3.8:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων για την αποδοτικότητα της εξ αποστάσεως εργασίας.

9η ερώτηση: Θεωρείτε ότι οι μετανάστες έχουν αρκετά προνόμια?

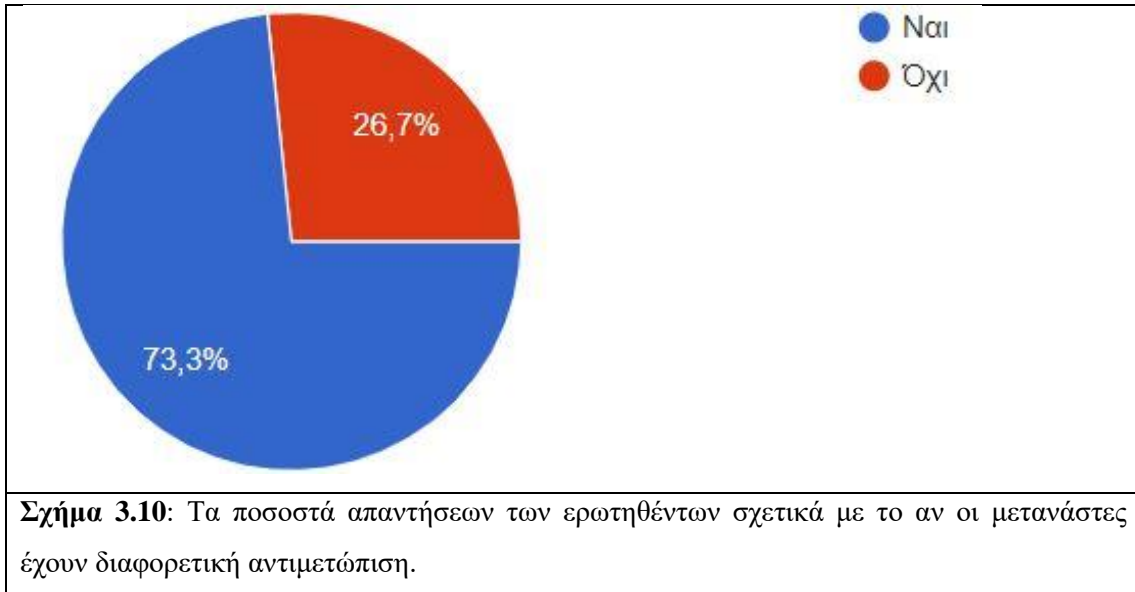


**Σχήμα 3.9:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το αν έχουν αρκετά προνόμια οι μετανάστες.

Τα αποτελέσματα σε αυτήν την ερώτηση δείχνει ότι πάνω από το 50% των συμμετεχόντων στο ερωτηματολόγιο θεωρούν ότι οι μετανάστες έχουν ήδη αρκετά

προνόμια (Σχ. 3.9). Όμως, ένα σημαντικό ποσοστό (43.3%) θεωρεί ότι δεν έχουν. Ίσως θα έπρεπε να δοθούν περαιτέρω διευκολύνσεις στους μετανάστες.

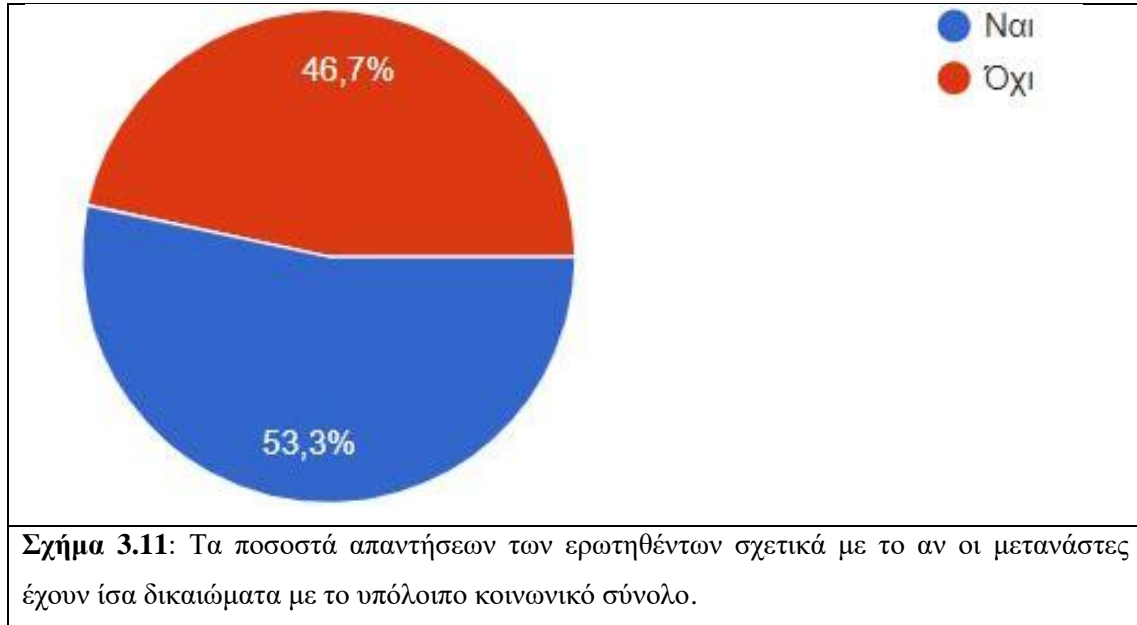
10η ερώτηση: Οι μετανάστες στη χώρα μας έχουν διαφορετική αντιμετώπιση? Υπάρχουν διακρίσεις?



Τα αποτελέσματα σε αυτήν την ερώτηση δείχνει ότι πάνω από τα 2/3 των ερωτηθέντων θεωρούν ότι οι μετανάστες έχουν διαφορετική αντιμετώπιση και, κατά συνέπεια, θεωρούν ότι υπάρχουν διακρίσεις (Σχ. 3.10). Καθώς οι ερωτηθέντες ήταν Έλληνες, το μεγάλο αυτό ποσοστό ίσως να σχετίζεται με τον συγκριτικά μεγάλο αριθμό μεταναστών που ήρθαν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

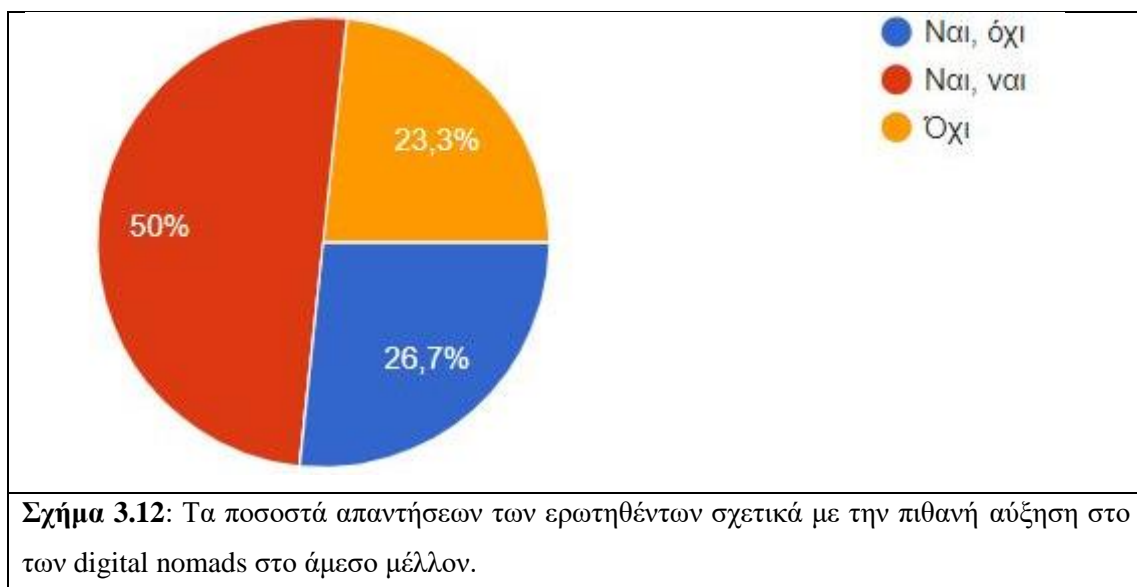
11η ερώτηση: Πιστεύετε οι πρόσφυγες έχουν ίσα δικαιώματα με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο?

Τα αποτελέσματα σε αυτήν την ερώτηση δείχνει ότι πάνω από το 50% των συμμετεχόντων στο ερωτηματολόγιο θεωρούν ότι οι μετανάστες έχουν ίσα δικαιώματα, ενώ σημαντικό ποσοστό (46.7%) θεωρεί ότι δεν έχουν (Σχ. 3.11). Τα ποσοστά αυτά είναι ουσιαστικά παρόμοια με αυτά της 9ης ερώτησης.

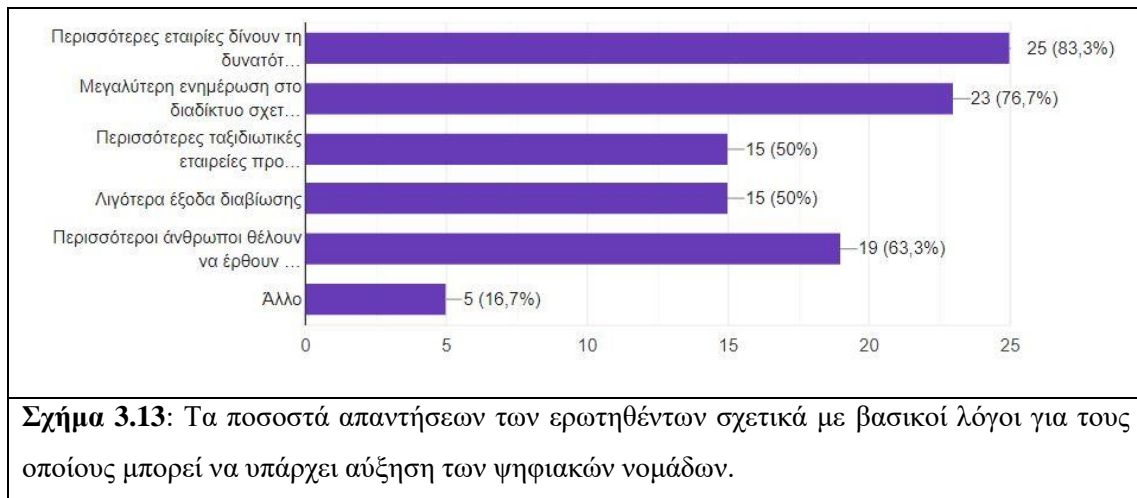


12η ερώτηση: Πιστεύετε ότι στο άμεσο μέλλον θα υπάρξει αύξηση των digital nomads? Αν ναι, θεωρείτε ότι συνδέεται με τη μετακίνηση πληθυσμών με την προσφυγική κρίση?

Όπως ήταν αναμενόμενο, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (50%) απάντησαν θετικά στις παραπάνω ερωτήσεις (Σχ. 3.12). Το ενδιαφέρον αποτέλεσμα είναι ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων (23%) δεν πιστεύει ότι θα υπάρξει αύξηση των νομάδων, καθώς εκτός από την προσφυγική κρίση έχουμε και τις μεγάλες εξελίξεις στην τεχνολογία και το διαδίκτυο. Ίσως, το ποσοστό αυτό να εκφράζει τους εργαζόμενους που επιθυμούν μια σταθερή εργασία και έναν σταθερό τόπο διαμονής.



13η ερώτηση: Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους μπορεί να υπάρχει αύξηση των digital nomads?

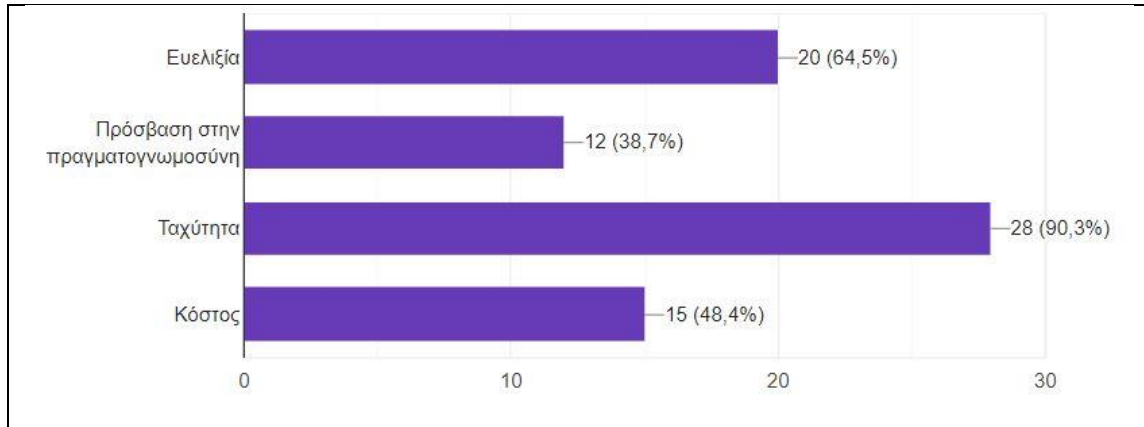


Όπως φαίνεται στο Σχ. 3.13, το 83.3% των ερωτώμενων θεωρούν ότι η βασική αιτία αύξησης των ψηφιακών νομάδων είναι το γεγονός ότι περισσότερες εταιρίες δίνουν τη δυνατότητα εργασίας εξ αποστάσεως, αποτέλεσμα που συμφωνεί και με τα προαναφερθέντα σε αυτό το κεφάλαιο, καθώς οι εταιρίες περιορίζουν τα έξοδα γραφείου και τις ασφαλιστικές εισφορές. Φυσικά, και μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (76.7%) θεωρεί ως βασικό λόγο την σχετική ενημέρωση και τις δυνατότητες που προσφέρει το διαδίκτυο για εξ αποστάσεως εργασία. Επίσης, σημαντικό ποσοστό (63.3%) θεωρεί ως βασική αιτία και την ανάγκη για ταξίδια και για επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, γεγονός αναμενόμενο αν αναλογιστεί κάποιος ότι οι ψηφιακοί νομάδες είναι κυρίως νεαρά άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

14η ερώτηση: Ποιες είναι οι κορυφαίες αρχές για τις επιχειρήσεις για την προσέλκυση Gig εργαζομένων?

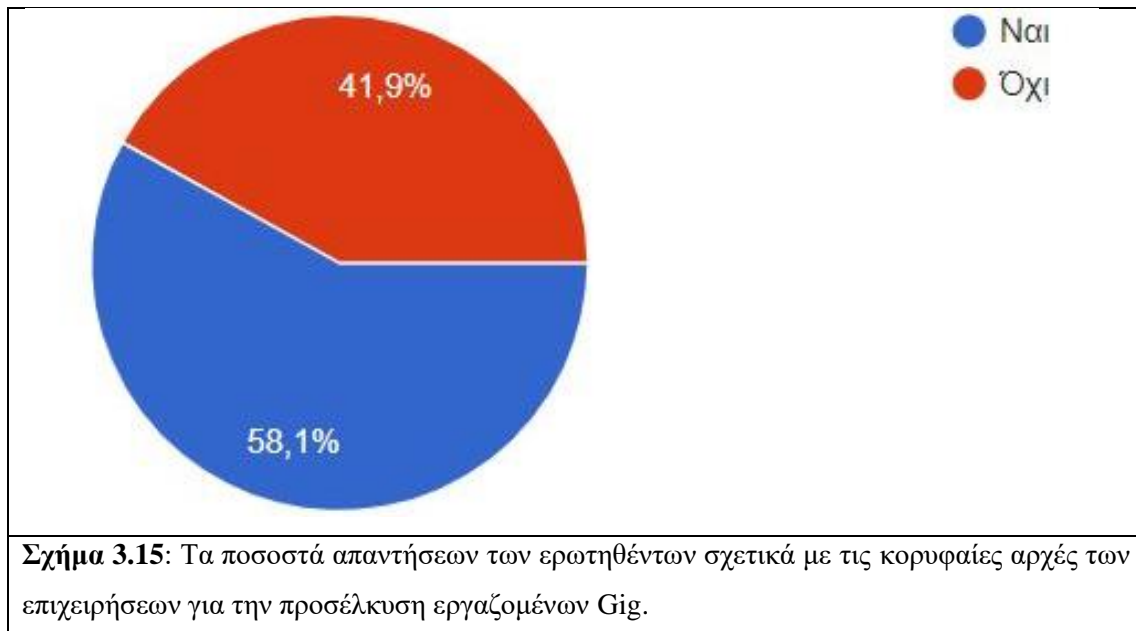
Το ερωτηματολόγιο έδειξε σε ποσοστό 90.3% ότι η ταχύτητα αποτελεί την κορυφαία αρχή για τις επιχειρήσεις για την προσέλκυση Gig εργαζομένων (Σχ. 3.14). Αν και θα περιμέναμε το κόστος ως κορυφαία αρχή, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι για μια σοβαρή επιχείρηση η ταχύτητα και η συνέπεια στην παράδοση των προϊόντων της είναι οι πλέον βασικές αρχές και ακριβώς αυτές μπορούν να τις εξασφαλίσουν οι υψηλού

μορφωτικού επιπέδου εργαζόμενοι στην οικονομία Gig (ειδικότερα μάλιστα αν πρόκειται για εταιρίες τεχνολογίας, πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών).



**Σχήμα 3.14:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με τις κορυφαίες αρχές των επιχειρήσεων για την προσέλκυση εργαζομένων Gig.

15η ερώτηση: Πιστεύετε ότι έχουν αναπτυχθεί αρκετές εφαρμογές (apps) για την παροχή βοήθειας σε μετανάστες και πρόσφυγες?



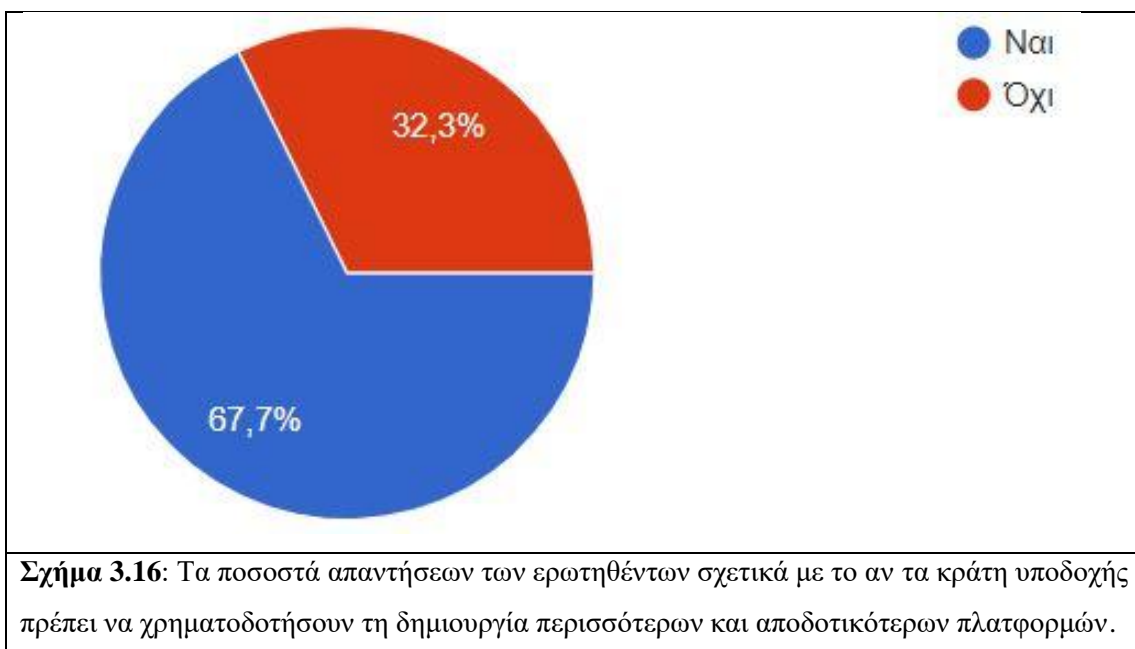
**Σχήμα 3.15:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με τις κορυφαίες αρχές των επιχειρήσεων για την προσέλκυση εργαζομένων Gig.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ποσοστό άνω του 50% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι έχουν αναπτυχθεί αρκετές εφαρμογές (apps) για την

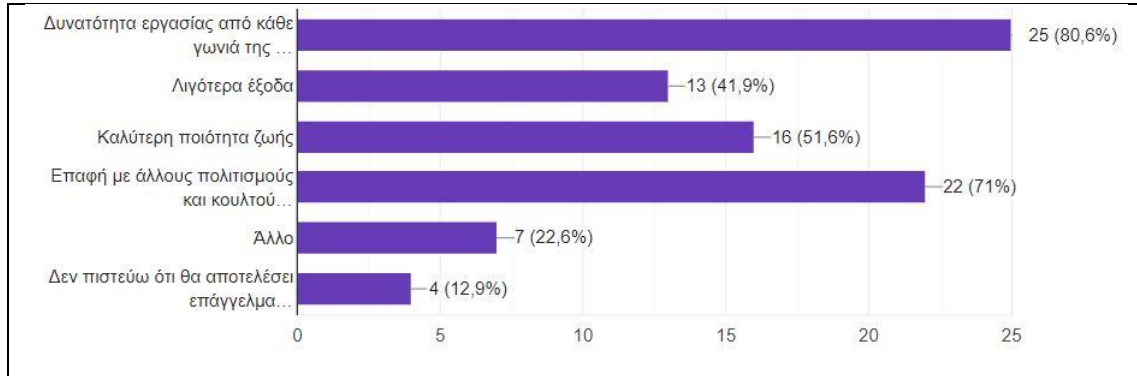
παροχή βοήθειας σε μετανάστες και πρόσφυγες (Σχ. 3.15). Και αυτό γιατί στις περισσότερες χώρες υποδοχής οι μετανάστες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα και, ειδικά, στην Ελλάδα, όπου η εξωφρενική γραφειοκρατία, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και η έλλειψη μηχανοργάνωσης δημιούργησε/δημιουργεί πολλές άσχημες καταστάσεις τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους μόνιμους κατοίκους.

16η ερώτηση: Πιστεύετε ότι τα κράτη υποδοχής πρέπει να χρηματοδοτήσουν τη δημιουργία περισσότερων και αποδοτικότερων πλατφορμών?

Είναι αναμενόμενο το υψηλό ποσοστό του 67.7% (Σχ. 3.16) των ερωτηθέντων να θεωρούν ότι είναι ανάγκη τα κράτη να χρηματοδοτήσουν τη δημιουργία περισσότερων και αποδοτικότερων πλατφορμών. Η εκμετάλλευση της τεχνολογίας της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών θα διευκολύνει τους μετανάστες στην ταχεία λήψη των απαραίτητων εγγράφων, θα βοηθήσει στην αποσυμφόρηση των κρατικών υπηρεσιών και, κατ' επέκταση, θα ελαχιστοποιηθεί η παραμονή των μεταναστών σε διάφορα κέντρα υποδοχής.



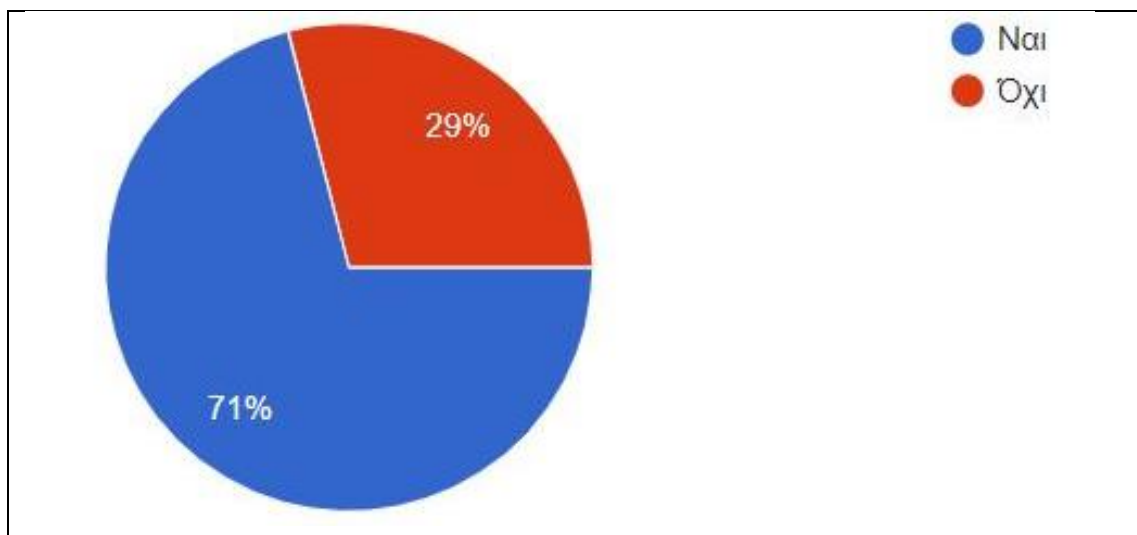
17η ερώτηση: Θεωρείτε ότι ο ψηφιακός νομαδισμός θα αποτελέσει το επάγγελμα του μέλλοντος και αν ναι, για ποιους λόγους?



**Σχήμα 3.17:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το αν ο ψηφιακός νομαδισμός θα αποτελέσει το επάγγελμα του μέλλοντος και αν ναι, για ποιους λόγους

Δεδομένου ότι αυτή η ερώτηση συνδέεται, εμμέσως πλην σαφώς, με την 13η ερώτηση, δεν αποτελούν έκπληξη, από πλευράς των ερωτηθέντων, τα υψηλά ποσοστά της δυνατότητας εργασίας από οποιαδήποτε σημείο του πλανήτη (80.6%) και της επαφής με άλλους πολιτισμούς και κουλτούρες (71%) (Σχ. 3.17) να είναι οι βασικοί λόγοι να αποτελέσει ο ψηφιακός νομαδισμός επάγγελμα και βασική πηγή εσόδων των εργαζομένων στο μέλλον.

18η ερώτηση: Θεωρείτε σημαντικό το θέμα της ενημέρωσης/κατάρτισης των νέων σχετικά με τους ψηφιακούς νομάδες?



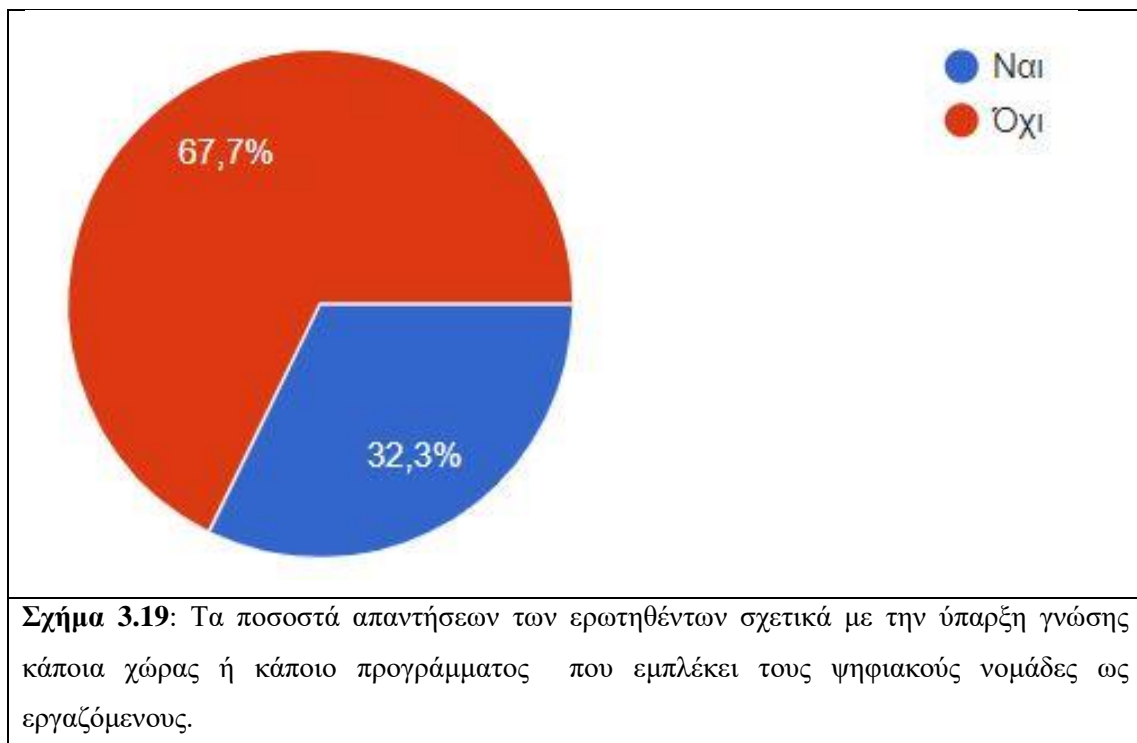
**Σχήμα 3.18:** Τα ποσοστά απαντήσεων των ερωτηθέντων για το θέμα της ενημέρωσης/κατάρτισης των νέων σχετικά με τον ψηφιακό νομαδισμό.



Όπως φαίνεται στο Σχ. 3.18, άνω των 2/3, σχεδόν, των ερωτώμενων θεωρούν ότι είναι απαραίτητη ενημέρωση των νέων για τον ψηφιακό νομαδισμό. Το αποτέλεσμα αυτό θεωρείται απολύτως λογικό, καθώς σε περιόδους οικονομικών κρίσεων ή περιόδους ειδικών συνθηκών (π.χ. πανδημία) ο ψηφιακός νομαδισμός και η εξ αποστάσεως εργασία μπορεί να αποτελέσει μια εναλλακτική (ή και βασική) πηγή εισοδήματος, ειδικά για νέους υψηλού μορφωτικού επιπέδου, εξοικειωμένους με την σύγχρονη τεχνολογία.

19η ερώτηση: Γνωρίζετε κάποια χώρα ή κάποιο πρόγραμμα που εμπλέκει τους ψηφιακούς νομάδες ως εργαζόμενους?

Το χαμηλό ποσοστό (32.3%) γνώσης ύπαρξης προγραμμάτων, από πλευράς των συμμετεχόντων σε αυτό το ερωτηματολόγιο, για τη δυνατότητα εύρεσης εργασίας ως ψηφιακός νομάς ήταν αναμενόμενο (Σχ. 3.19). Αν ληφθούν υπόψη οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα, λόγω πανδημίας, ίσως να οδηγήσει τους νέους στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών εργασίας εξ αποστάσεως, προκειμένου να εκμεταλλευτούν τις γνώσεις τους και να αποκτήσουν μια πηγή εισοδήματος.



Ποιοτικά ερωτήματα

Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μικρό μέρος των ερωτηθέντων απάντησε στα ποιοτικά ερωτήματα, δηλαδή στις ερωτήσεις ανάπτυξης.

1<sup>η</sup> ερώτηση: Γνωρίζετε την έννοια του ψηφιακού νομά? Μπορείτε να την αποδώσετε?

Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής:

- Είναι αυτός που μετακινείται από δική του επιλογή συνεχώς από χώρα σε χώρα λόγω της εργασίας του.
- Ομάδες ατόμων που ταξιδεύουν από χώρα σε χώρα.τα άτομα αυτά είναι χωρίς πατρίδα
- Ονομάζεται αυτός που περιφέρεται από χώρα σε χώρα και ταυτόχρονα εργάζεται μέσω του υπολογιστή.
- Οι ψηφιακοί νομάδες είναι άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο που επιλέγουν να εργάζονται εξ αποστάσεως και μετακινούνται συχνά από χώρα σε χώρα
- Εργάζεται εξ αποστάσεως και αλλάζει χώρες ανάλογα με τη δουλειά του
- Μετακινείται όπου το απαιτεί η εργασία του
- Εκείνος που αλλάζει χώρα λόγω του επαγγέλματος οπότε εργάζεται και εξ αποστάσεως
- Οχι
- Ψηφιακός νομάς είναι αυτός που δουλεύει μακριά από τη χώρα του
- Οι digital nomads είναι η εξέλιξη της κουλτούρας της εξ αποστάσεως εργασίας (remote working).Οι επαγγελματίες που επιλέγουν αυτόν τον τρόπο ζωής συνεχίζουν να έχουν ως αναπόσπαστο κομμάτι της εργασίας τους μια αξιόπιστη σύνδεση στο internet, ωστόσο δεν έχουν μόνιμο τόπο κατοικίας για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αντ' αυτού, ζουν και δουλεύουν ταξιδεύοντας από το ένα σημείο της γης στο άλλο, συχνά χωρίς κάποιο άλλο «όπλο» εκτός από ένα laptop.

2<sup>η</sup> ερώτηση: Γνωρίζετε την έννοια του πρόσφυγα? Μπορείτε να την αποδώσετε?

- Είναι αυτός που αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του λόγω διάφορων συνθηκών.

- Πρόσφυγας είναι το άτομο που έφυγε από τη χώρα του γιατί υπήρχε κίνδυνος ή φόβος επιβίωσης. Οικονομικός, θρησκευτικός πολιτικός πρόσφυγας
- Ονομάζεται αυτός που εγκαταλείπει την πατρίδα του λόγω φόβου που προέρχεται συνήθως από πολεμική σύγκρουση.
- Οι πρόσφυγες είναι άτομα που αναγκάζονται να μετακινηθούν μακριά από την πατρίδα τους λόγω πολεμικών συγκρούσεων
- Φεύγει από τη χώρα του λόγω πολέμου
- Εγκαταλείπει τη χώρα του εξαιτίας πολέμων
- Εκείνος που αφήνει τη χώρα του κυρίως μετά από πολέμους
- Όχι
- ο προσφυγας ειναι αυτος που ερχεται απο αλλες χωρες για να ζησει επειδη εχει πολεμο στην χωρα του
- Πρόσφυγας είναι αυτός που ζει σε ξένη χώρα εξαιτίας πολέμων ή οικονομικών λόγων
- Πρόσφυγας ονομάζεται, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες, κάθε άνθρωπος που εγκαταλείπει χωρίς την θέληση του το κράτος του οποίου είναι πολίτης, εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου ότι εκεί θα υποστεί διωγμούς λόγω της θρησκείας ή του πολέμου ή ακόμα και εξαιτίας της ιδιότητάς του ως μέλος μιας ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή των πολιτικών του απόψεων (πολιτικός πρόσφυγας), και επιπλέον του είναι αδύνατο να εξασφαλίσει προστασία από τη χώρα του ή, εξαιτίας του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να τεθεί υπό αυτή την προστασία.

3<sup>η</sup> ερώτηση: Γνωρίζετε διαφορές μεταξύ των 2 εννοιών?

- Ο ψηφιακός νομάς το κάνει από δική του επιλογή ενώ ο πρόσφυγας αναγκάζεται.
- Φαντάζομαι ο ένας το επιλέγει ο άλλος όχι
- Ο ψηφιακός νομάς αλλάζει χώρες συνεχώς, ενώ ο πρόσφυγας φεύγει από την πατρίδα του προς μια ασφαλή χώρα. Επιπλέον ο ψηφιακός νομάς το κάνει από επιλογή του λόγω διασκέδασης, ενώ ο πρόσφυγας αναγκάζεται.

- Οι πρώτοι μετακινούνται μετά από δική τους επιλογή, οι δεύτεροι μετακινούνται αναγκαστικά.
- Ο ψηφιακός νομάς επιλέγει να αλλάξει χώρα ενώ ο πρόσφυγας αναγκάζεται.
- Ο νομάς μετακινείται με τη θέλησή του, ενώ ο πρόσφυγας όχι.
- Ο ψηφιακός νομάς αλλάζει χώρες γιατί το θέλει - Ο πρόσφυγας ουσιαστικά διώχεται από τη χώρα του
- Όχι
- Ο ψηφιακός νομάς το επιλέγει λόγω εργασίας, ενώ ο πρόσφυγας αναγκάζεται από τις συνθήκες
- Ναι

4<sup>η</sup> ερώτηση: Πιστεύετε ότι οι ψηφιακοί μετανάστες μπορούν να αποτελέσουν ομαδική κοινότητα? Για ποιους λόγους?

- Ναι για να αποκτήσουν περισσότερα προνόμια σε ξένες χώρες.
- Τα πάνε καλά με το διαδίκτυο. Δημιουργούν ομάδες για να κοινωνικοποιηθούν
- Ναι λόγω των συχνών αλλαγών χωρών
- Δε γνωρίζω
- ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΩ ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ
- Όχι
- Όχι γιατί θεωρούνται επαγγελματίες και οι επαγγελματίες κοιτάζουν να κάνουν την δουλειά τους.

5<sup>η</sup> ερώτηση: Γνωρίζετε όρο Gig Economy και αν ναι, μπορείτε να τον αποδώσετε?

- Όχι.
- Η εργασία εξ'αποστασεως μέσω διαδικτύου.

- Όχι αλλά έμαθα? Εργοδότες και εργαζόμενοι που εργάζονται συνειδητά εξ αποστάσεως.
- Νομίζω αφορά εταιρείες που δίνουν δουλειές σε άτομα που θέλουν να δουλέψουν εξ αποστάσεως.
- Εργασία μέσω διαδικτυακών πλατφορμών.
- Δεν τον γνωρίζω.
- Όχι
- Αφορά τη ζήτηση και προσφορά εργασίας σε διαδικτυακές πλατφόρμες, όπου οι εργαζόμενοι δεν είναι ούτε μόνιμοι, ούτε μερικής απασχόλησης.

6<sup>η</sup> ερώτηση: Πως πιστεύετε ότι μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση των εργαζομένων στην Gig Economy?

- Δε γνωρίζω.
- Φαντάζομαι πως σε τέτοιες θέσεις παίρνουν ατομικά μια θέση όπως πωλήσεις.
- Μέσα από ελέγχους και παρακολούθηση της εργασίας τους.
- Αν φέρνουν εις πέρας κάθε δουλειά που αναλαμβάνουν και σε γρήγορο χρονικό διάστημα.
- ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΩ ΔΕ ΑΠΑΝΤΩ.
- Από τις ίδιες τις πλατφόρμες που εργάζονται σε μορφή ερωτηματολογίου για αξιολόγηση υπηρεσιών.

7<sup>η</sup> ερώτηση: Μπορείτε να παρουσιάσετε δικές σας προτάσεις σχετικά με την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στη βελτίωση του επαγγέλματος του digital nomad?

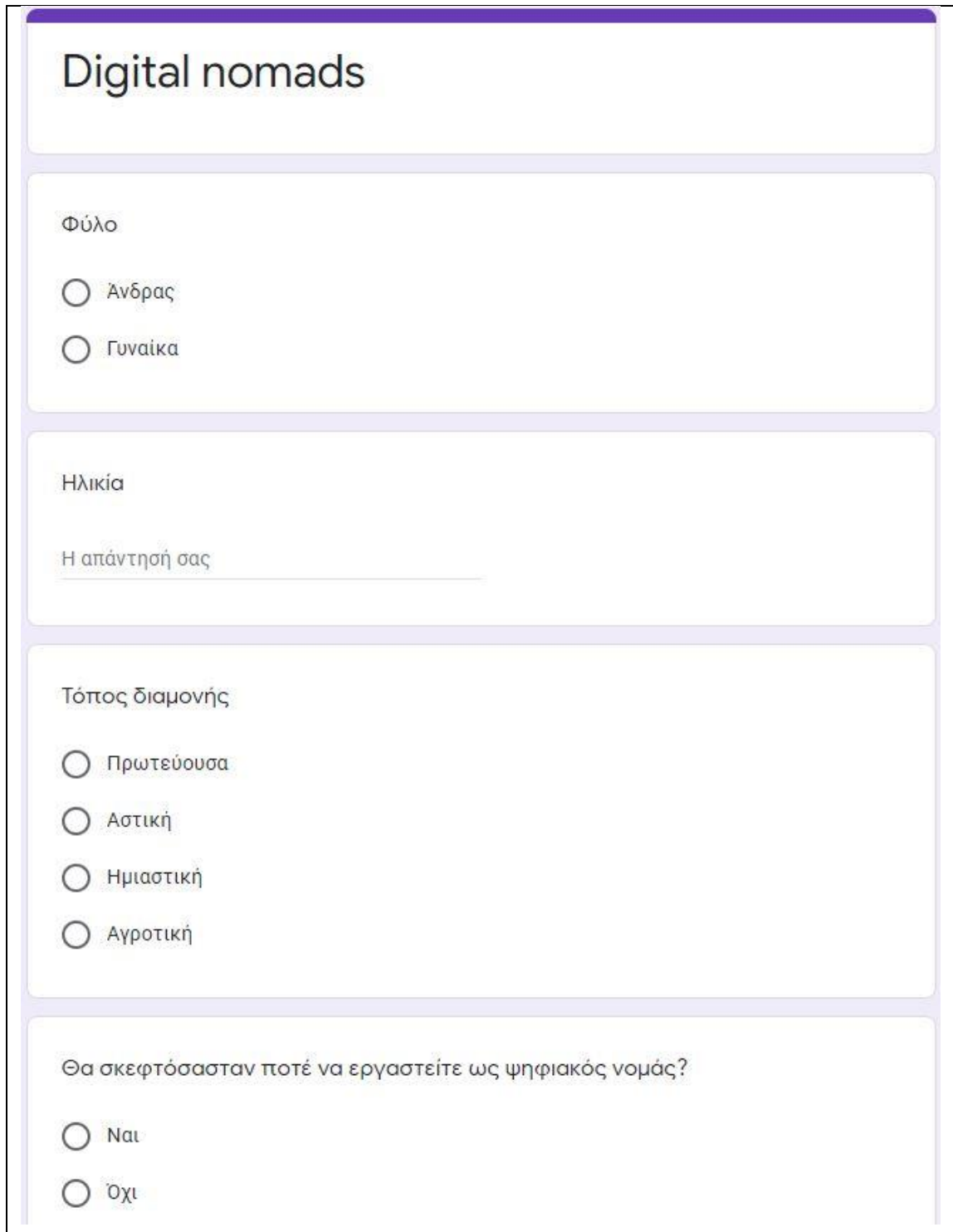
- Δε γνωρίζω.
- Εφαρμογές σχετικά με την ενημέρωση για διαθέσιμες θέσεις εργασίας σε εταιρείες που χρειάζονται digital nomads.
- Όχι.

Από τα παραπάνω ποιοτικά ερωτήματα και τις απαντήσεις/μη-απαντήσεις μπορεί εύκολα να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ένα μικρό μέρος των συμμετεχόντων γνωρίζει/είναι εξοικειωμένο με την έννοια του ψηφιακού νομά και τη δυνατότητα εύρεσης εργασίας μέσω των διαφόρων διαδικτυακών «πλατφορμών».

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- Το ερωτηματολόγιο**

Οι ερωτήσεις που διατυπώθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου φαίνονται στα παρακάτω σχήματα. Ο σύνδεσμος (διαδίκτυο) του ερωτηματολογίου είναι:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdzsmFebU0wmbOFVoqlO0DFSfLCcdU1fpFFPaTfOHnZSC3hrQ/viewform>



**Digital nomads**

Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

Ηλικία

Η απάντησή σας \_\_\_\_\_

Τόπος διαμονής

Πρωτεύουσα

Αστική

Ημιαστική

Αγροτική

Θα σκεφτόσασταν ποτέ να εργαστείτε ως ψηφιακός νομάς?

Ναι

Όχι

Ποιες χώρες θα προτιμούσατε?

- Ταϊλάνδη
- Πορτογαλία
- Κίνα
- Μπαλί
- Βιετνάμ
- Καμπότζη
- Άλλη

Γνωρίζετε την έννοια του ψηφιακού νομά? Μπορείτε να την αποδώσετε?

Η απάντησή σας \_\_\_\_\_

Γνωρίζετε την έννοια του πρόσφυγα? Μπορείτε να την αποδώσετε?

Η απάντησή σας \_\_\_\_\_

Γνωρίζετε διαφορές μεταξύ των 2 εννοιών?

Η απάντησή σας \_\_\_\_\_



Ποια πιστεύετε ότι είναι τα κριτήρια με τα οποία κινούνται οι ψηφιακοί νομάδες?

- Μισθός
- Διασκέδαση
- Συνθήκες εργασίας
- Γλώσσα
- Κοινωνικά προνόμια
- Εξοδα
- Ασφάλεια

Θεωρείτε ότι ο εξ αποστάσεως τρόπος εργασίας έχει περισσότερα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα?

- Πλεονεκτήματα
- Μειονεκτήματα

Κρίνετε τον εξ αποστάσεως τρόπο πιο αποδοτικό σε σχέση με το διά ζώσης?

- Ναι
- Όχι

Θεωρείτε ότι οι μετανάστες έχουν αρκετά προνόμια?

Ναι

Όχι

Οι μετανάστες στη χώρα μας έχουν διαφορετική αντιμετώπιση? Υπάρχουν διακρίσεις?

Ναι

Όχι

Πιστεύετε οι πρόσφυγες έχουν ίσα δικαιώματα με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο?

Ναι

Όχι

Πιστεύετε ότι οι ψηφιακοί μετανάστες μπορούν να αποτελέσουν ομαδική κοινότητα? Για ποιους λόγους?

Η απάντησή σας \_\_\_\_\_

Πιστεύετε ότι στο άμεσο μέλλον θα υπάρξει αύξηση των digital nomads? Αν ναι, θεωρείτε ότι συνδέεται με τη μετακίνηση πληθυσμών με την προσφυγική κρίση?

- Ναι, όχι
- Ναι, ναι
- Όχι

Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους μπορεί να υπάρχει αύξηση των digital nomads?

- Περισσότερες εταιρίες δίνουν τη δυνατότητα εργασίας εξ αποστάσεως
- Μεγαλύτερη ενημέρωση στο διαδίκτυο σχετικά με τους digital nomads
- Περισσότερες ταξιδιωτικές εταιρείες προσφέρουν πακέτα ειδικά για digital nomads
- Λιγότερα έξοδα διαβίωσης
- Περισσότεροι άνθρωποι θέλουν να έρθουν σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς
- Άλλο

Γνωρίζετε όρο Gig Economy και αν ναι, μπορείτε να τον αποδώσετε?

Η απάντησή σας

---

Πως πιστεύετε ότι μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση των εργαζομένων στην Gig Economy?

Η απάντησή σας

---

Ποιες είναι οι κορυφαίες αρχές για τις επιχειρήσεις για την προσέλκυση Gig εργαζομένων?

- Ευελιξία
- Πρόσβαση στην πραγματογνωμοσύνη
- Ταχύτητα
- Κόστος

Πιστεύετε ότι έχουν αναπτυχθεί αρκετές εφαρμογές (apps) για την παροχή βοήθειας σε μετανάστες και πρόσφυγες?

- Ναι
- Όχι

Πιστεύετε ότι τα κράτη υποδοχής πρέπει να χρηματοδοτήσουν τη δημιουργία περισσότερων και αποδοτικότερων πλατφορμών?

- Ναι  
 Όχι

Θεωρείτε ότι ο ψηφιακός νομαδισμός θα αποτελέσει το επάγγελμα του μέλλοντος και αν ναι, για ποιους λόγους?

- Δυνατότητα εργασίας από κάθε γωνιά της γης  
 Λιγότερα έξοδα  
 Καλύτερη ποιότητα ζωής  
 Επαφή με άλλους πολιτισμούς και κουλτούρες  
 Άλλο  
 Δεν πιστεύω ότι θα αποτελέσει επάγγελμα του μέλλοντος

Θεωρείτε σημαντικό το θέμα της ενημέρωσης/κατάρτισης των νέων σχετικά με τους ψηφιακούς νομάδες?

- Ναι  
 Όχι

Γνωρίζετε κάποια χώρα ή κάποιο πρόγραμμα που εμπλέκει τους ψηφιακούς νομάδες ως εργαζόμενους?

Ναι

Όχι

Μπορείτε να παρουσιάσετε δικές σας προτάσεις σχετικά με την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στη βελτίωση του επαγγέλματος του digital nomad?

Η απάντησή σας

**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ****Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 1.**

(Müller 2016) The digital nomad: Buzzword or research category? *Transnational Social Review: A Social Work Journal*, 6(3), 344–348 (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21931674.2016.1229930>).

Thompson, B.Y. (2018) The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community, *International Journal of the Sociology of Leisure* ([https://www.researchgate.net/publication/329776443\\_The\\_Digital\\_Nomad\\_Lifestyle\\_Remote\\_WorkLeisure\\_Balance\\_Privilege\\_and\\_Constructed\\_Community](https://www.researchgate.net/publication/329776443_The_Digital_Nomad_Lifestyle_Remote_WorkLeisure_Balance_Privilege_and_Constructed_Community)).

Makimoto, T., & Manners, D. (1997). *Digital nomad*. New York: Wiley (<https://www.wiley.com/en-us/Digital+Nomad-p-9780471974994> & <https://filesradx66.firebaseio.com/aa031/digital-nomad-by-tsugio-makimoto-david-manners-b001ecq2u0.pdf>).

Schlagwein, D. (2017) "'Escaping the Rat Race': Different Orders of Worth in Digital Nomadism," in: *International Workshop on the Changing Nature of Work (CNOW)* ([https://www.researchgate.net/profile/Daniel\\_Schlagwein/publication/326235422\\_'Escaping\\_the\\_Rat\\_Race'\\_Different\\_Orders\\_of\\_Worth\\_in\\_Digital\\_Nomading/links/5bfb703f92851ced67d7f4d7/Escaping-the-Rat-Race-Different-Orders-of-Worth-in-Digital-Nomading.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Schlagwein/publication/326235422_'Escaping_the_Rat_Race'_Different_Orders_of_Worth_in_Digital_Nomading/links/5bfb703f92851ced67d7f4d7/Escaping-the-Rat-Race-Different-Orders-of-Worth-in-Digital-Nomading.pdf)).

Schlagwein, D. (2018) "The History of Digital Nomadism", conference paper (<https://www.researchgate.net/publication/329182172>).

Ferriss, T. 2007. *The Four-Hour Work Week: Escape the 9-5, Live Anywhere and Join the New Rich*. Random House (<https://www.amazon.com/4-Hour-Workweek-Escape-Live-Anywhere/dp/0307465357>).

Roberts, S. K. 1984. "High-Tech Nomad: A Portable Computer Fuels a Bicycle Odyssey Across America," in: *Popular Computing*.

(<https://microship.com/high-tech-nomad/>)

McLuhan, M. 1962. *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. University of Toronto Press

([https://www.researchgate.net/publication/202187321\\_The\\_Gutenberg\\_Galaxy\\_The\\_Making\\_of\\_Typographic\\_Man](https://www.researchgate.net/publication/202187321_The_Gutenberg_Galaxy_The_Making_of_Typographic_Man)).

McLuhan, M. 1964. *Understanding Media: The Extensions of Man*. MIT Press

(<https://mitpress.mit.edu/books/understanding-media>).

Khazanov, A. M. (1994) *Nomads and the Outside World [2e]*. University of Wisconsin Press.

([https://www.researchgate.net/publication/37699355\\_Nomads\\_and\\_the\\_Outside\\_World](https://www.researchgate.net/publication/37699355_Nomads_and_the_Outside_World))

New Internationalist (1995) "Nomads: At the Crossroads – The Facts," in: *New Internationalist* (<https://newint.org/features/1995/04/05/facts>).

Toffler, A. 1980. *The Third Wave*. Bantam Books (<https://www.amazon.com/Third-Wave-Alvin-Toffler/dp/0553246984>

&

[http://era.gov.kh/eraasset/uploads/2020/02/Toffler.Alvin\\_.The\\_.Third\\_.Wave\\_.pdf](http://era.gov.kh/eraasset/uploads/2020/02/Toffler.Alvin_.The_.Third_.Wave_.pdf)).

Nilles, J. M. 1976. *Telecommunications–Transportation Tradeoff: Options for Tomorrow*. John Wiley & Sons.

(<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/713702302>).

MacLean, R. 2007. *Magic Bus: On the Hippie Trail from Istanbul to India*. Penguin.

(<https://www.amazon.com/Magic-Bus-Hippie-Trail-Istanbul/dp/0141015950>

&

<https://www.semanticscholar.org/paper/Magic-Bus%3A-On-the-Hippie-Trail-From-Istanbul-to-Maclean/0dcead3034307e4abca88452b02f1aa4654b1523>).



International Directory of Company Histories. 2018. *International Directory of Company Histories 2019*. Gale.

([https://www.cengage.com/search/productOverview.do?N=197+4294896968&Ntk=P\\_EPI&Ntt=893527685630672246191831909236994827&Ntx=mode%2Bmatchallpartial](https://www.cengage.com/search/productOverview.do?N=197+4294896968&Ntk=P_EPI&Ntt=893527685630672246191831909236994827&Ntx=mode%2Bmatchallpartial))

Nilles, J. M. 1988. "Traffic Reduction by Telecommuting: A Status Review and Selected Bibliography," *Transportation Research Part A: General* (22:4), pp. 301-317 (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0191260788900088>).

Malone, T. W., and Laubacher, R. J. 1998. "The Dawn of the E-Lance Economy," *Harvard Business Review* (76:5), pp. 144-152 (<https://hbr.org/1998/09/the-dawn-of-the-e-lance-economy>).

Siwolop, S. 1999. "A Home Page Away from Home," in: *New York Times* (<https://www.nytimes.com/1999/04/29/technology/a-home-page-away-from-home.html>).

Hasbrouck, E. 1997. *The Practical Nomad: How to Travel Around the World*. Moon Publications ([https://www.goodreads.com/book/show/895055.The\\_Practical\\_Nomad](https://www.goodreads.com/book/show/895055.The_Practical_Nomad) & <https://www.amazon.com/Practical-Nomad-Travel-Around-World/dp/1598808885>).

Foertsch, C. 2017. "Global Coworking Survey."

<https://www.deskmag.com/en/coworking-news/the-complete-2017-coworking-forecast-more-than-one-million-people-work-from-14000-coworking-spaces-s>

UN 2019. Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees, April 2019, HCR/1P/4/ENG/REV.4 (<https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>) & <https://emergency.unhcr.org> & <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>.

## **Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 2.**

(scribd-1)

<https://www.scribd.com/document/479859865/%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%A3%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BC%CE%B1-%CE%A3%CE%B5%CF%80%CF%84%CE%AD%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-2020>

(scribd-2)

<https://www.scribd.com/document/491216370/%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF-%CE%94%CE%B5%CE%BA%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%92-%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%B7-%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>

Diamond, L. (2010). Liberation technology. *Journal of Democracy*, 21(3), 69-83.  
(<https://www.journalofdemocracy.org/articles/liberation-technology/>)

Benton, M. and Glennie, A. (2016). *Digital humanitarianism: How tech entrepreneurs are supporting refugee integration*. Washington, DC: Migration Policy Institute (<https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-Benton-FINAL.pdf>).

UNHCR. (2017). *Applying user-centered design and prototyping to humanitarian problem solving* (<http://www.unhcr.org/innovation/labs/>).

Collier, P. (2014). *Exodus: How migration is changing our world*. Oxford: Oxford University Press (<https://www.pdfdrive.com/exodus-how-migration-is-changing-our-world-e158751790.html>).

Tilbe F., İskender E., Sirkeci, I. (2017). *The Migration Conference Proceedings (Ch. 6)*. London: Transnational Press London.

([https://www.researchgate.net/publication/340926324\\_The\\_Migration\\_Conference\\_2017\\_Proceedings](https://www.researchgate.net/publication/340926324_The_Migration_Conference_2017_Proceedings))

Olson, M. (1971). *The logic of collective action: public goods and the theory of groups*. Cambridge: Harvard University Press (<https://www.jstor.org/stable/j.ctvj3ts>).

Martin-Shields, C. P. (2016). *When information becomes action: How information communication technologies affect collective action during crises* (Doctoral dissertation). Washington, DC: George Mason University.  
([http://mars.gmu.edu/bitstream/handle/1920/10582/MartinShields\\_gmu\\_0883E\\_11265.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://mars.gmu.edu/bitstream/handle/1920/10582/MartinShields_gmu_0883E_11265.pdf?sequence=1&isAllowed=y))

Papaioannou, T. (2014). How inclusive can innovation and development be in the twentyfirst century? *Innovation and Development*, 4(2), 187-202.  
([https://www.researchgate.net/publication/271673844\\_How\\_inclusive\\_can\\_innovation\\_and\\_development\\_be\\_in\\_the\\_twenty-first\\_century](https://www.researchgate.net/publication/271673844_How_inclusive_can_innovation_and_development_be_in_the_twenty-first_century)).

Asylum Information Database. (2020) *Registration of the asylum application: Greece*. (<http://www.asylumineurope.org/reports/country/GREece/asylumprocedure/procedures>)

Souktel, 2020. (<http://www.souktel.org/media/news/syrian-refugees-abasouktel-launch-mobile-legal-info-service>).

Refugee Info. (2020) (<http://www.souktel.org/media/news/syrianrefugees-aba-souktel-launch-mobile-legal-info-servicem>).

Crisis Info Hub. (2020). (<https://github.com/google/crisis-info-hub>).

Translation Cards. (2020) [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/translation-cards/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/translation-cards/).

RAIS (2020) [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/rais-refugee-assistance-information-system/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/rais-refugee-assistance-information-system/).

RAIS. (2020b) [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/raisrefugee-assistance-information-system/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/raisrefugee-assistance-information-system/).

UNHCR–Help. (2020) <http://help.unhcr.org/languages/en/>.

UNHCR-Innovation. (2020) [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/ascend/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/ascend/)

UPS ReliefLink. (2020). [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/ups-reliefink-program/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/ups-reliefink-program/).

TERA (2020) <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/beneficiary-communications/tera/>.

TERA (2020b) <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/beneficiary-communications/tera/>.

Dresden (2017). <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/17/smartphone-app-launched-helpasylum-seekers-dresden-germany>.

Setelin. (2017) <https://www.setel.in/#/app/categories>.

Race the Face. (2017) <https://familylinks.icrc.org/europe/en/Pages/Home.aspx>.

REFUNITE. (2017) <https://twitter.com/refunite?lang=en>.

Noveck, B. S. (2015). *Smart citizens, smarter state: The technologies of expertise and the future of governing*. Cambridge: Harvard University Press (<https://www.semanticscholar.org/paper/Smart-Citizens%2C-Smarter-State%3A-The-Technologies-of-Noveck/d8f4a1a375e89ce0476b41ed49e473f8f0794e44>).

Kirchner. S. (2016).

[https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/09/syrian-refugees-createapp-to-help-navigate-german-bureaucracy/?utm\\_term=.20cf3c705c13](https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/09/syrian-refugees-createapp-to-help-navigate-german-bureaucracy/?utm_term=.20cf3c705c13).

Mobilearn 2017. <https://se.mobilearn.com/en/>.

Ankommen (2017) <https://ankommenapp.de/?lang=en>.

Service Advisor. (2017) <http://jordan.servicesadvisor.org/#/?language=EN>.

Lohr, S. (2017). Canada becomes a magnet for tech talent. *San Francisco Chronicle*.  
<http://www.sfgate.com/business/article/Canada-becomes-a-magnet-for-tech-talent-11137232.php>.

Chatbot (2017) στο [botler.ai](http://www.botler.ai) και <http://www.btmontreal.ca/videos/botler-ai-chatbotanswers-quebec-immigration-questions/>.

Reichel, D., Siegel, M., & Andreo, J. C. (2015). *ICT for the employability and integration of immigrants in the European Union*. Spain: European Commission (<https://ideas.repec.org/p/ipt/iptwpa/jrc93966.html>).

AMFI International. (2017). <http://www.amfinternational.org/>, and [http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher\\_acadey/catalogue/detail.cfm?id=38743](http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/teacher_acadey/catalogue/detail.cfm?id=38743).

Instant Network Schools. (2013) Leveraging mobile technology to improve the quality of education provided for refugees. [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/instant-network-schools/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/instant-network-schools/).

Worldreader. (2017) Using information communication technology to improve refugee children's reading skills.  
[http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/worldreader/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/worldreader/)

UNHCR. (2017). Applying user-centered design and prototyping to humanitarian problemsolving. <http://www.unhcr.org/innovation/labs/>.

Project Virtuous Triangle. (2017) <http://www.virtuoustriangle.com/>

Kiron. (2017) *Partner with us as an academic institution*. <https://kiron.ngo/support-our-mission/as-a-higher-education-institution/>.

Capital Digital. (2017) <http://www.unite-it.eu/profiles/blogs/capital-digitalbelgium>.

Ssyla Digital Therapy Platform. (2017)

<http://eusic.challengeprizecentre.org/selected/23/ssyla-digital-therapy-platform/>.

MedShr. (2017) Save lives. Retrieved from <https://en.medshr.net>.

HABABY (2018) <https://play.google.com/store/apps/>.

Biometric Cash Assistance. (2018) [http://www.unhcr.org/innovation/labs\\_post/cash-assistance/](http://www.unhcr.org/innovation/labs_post/cash-assistance/).

Venmo (2020) <https://venmo.com/>.

Transferwise (2020) <https://transferwise.com/>.

Solidarity Salt. (2020) <https://www.solidaritysalt.com/>.

Refugee work (2020) <https://www.refugeeswork.at/> και <https://strongkeycryptoengine.com/refugeeswork/>

Rafaqi. (2021) <http://www.rafiqi.net/>.

Entrepreneurial Refugees (2020) <https://entrepreneurialrefugees.bidx.net/>.

CUCULA. (2020) Refugee company for craft and design. <https://www.cucula.org/>.

Workeer. (2020) A job board for refugees.

<https://www.edenspiekermann.com/magazine/workeer-a-job-board-for-refugees/>.

.

Refugees Work. (2020) Remote IT jobs for refugees. <http://www.refugeeswork.com/>

Chance-for-Success. (2017) *While others saw refugees, this German professor saw human potential.* <http://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2017/02/09/513700808/while-others-sawrefugees-this-german-professor-saw-human-potential>.

Migrantour. (2017) *Intercultural urban tour*. <http://www.mygrantour.org/en/>.

Ankomenn. (2017) Germany launches smartphone app to help refugees integrate. <https://www.theverge.com/2016/1/13/10761150/germany-refugeesmartphone-app-ankommen>.

Mobilearn. (2017) <https://se.mobilearn.com/en/>.

Gherbtna. (2017) <http://8rbtna.com/>.

Dalakoglou, D. (2013). 'From the Bottom of the Aegean Sea' to Golden Dawn: Security, Xenophobia, and the Politics of Hate in Greece. *Studies in Ethnicities and Nationalism*, 13(3), 514–522.

([https://www.researchgate.net/publication/259555977\\_%27From\\_the\\_Bottom\\_of\\_the\\_Aegean\\_Sea%27\\_to\\_Golden\\_Dawn\\_Security\\_Xenophobia\\_and\\_the\\_Politics\\_of\\_Hate\\_in\\_Greece](https://www.researchgate.net/publication/259555977_%27From_the_Bottom_of_the_Aegean_Sea%27_to_Golden_Dawn_Security_Xenophobia_and_the_Politics_of_Hate_in_Greece)).

Lapeska D. (2016). Refugees and the technology of exile. *The Wilson Quarterly*. 40(2). <https://wilsonquarterly.com/quarterly/looking-back-movingforward/refugees-and-the-technology-of-exile/>.

Techfugees (2017)

<https://techfugees.com/about/> & <https://www.facebook.com/Techfugees/?fref=nf>.

Schumacher, E.F. (1973). *Small is beautiful: Economics as if people mattered*. London: Blond and Briggs. <https://www.amazon.com/Small-Beautiful-Economics-Schumacher-1973-06-30/dp/B01HC9GXVQ> & [https://www.academia.edu/38344599/\\_Book\\_Review\\_Small\\_is\\_Beautiful\\_A\\_Study\\_of\\_Economics\\_As\\_If\\_People\\_Mattered\\_and\\_Urban\\_Loopoles\\_Creative\\_Alliances\\_of\\_Spatial\\_Production\\_in\\_Shanghai\\_s\\_City\\_Centre](https://www.academia.edu/38344599/_Book_Review_Small_is_Beautiful_A_Study_of_Economics_As_If_People_Mattered_and_Urban_Loopoles_Creative_Alliances_of_Spatial_Production_in_Shanghai_s_City_Centre).

### **Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 3**

Stebbins, R. A. (2001). Serious leisure. *Society*, (May/June), 53–57 (<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12115-001-1023-8.pdf>).

Stebbins, R. A. (2007). Serious leisure: A perspective for our time. *New Brunswick*: Transaction Publishers.  
([https://www.researchgate.net/publication/279449202\\_Serious\\_Leisure\\_A\\_Perspective\\_for\\_Our\\_Time\\_paperback\\_edition](https://www.researchgate.net/publication/279449202_Serious_Leisure_A_Perspective_for_Our_Time_paperback_edition)).

Stebbins, R. A. (2018). The sociology of leisure: an estranged child of mainstream sociology. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 1, 43–53 (<https://doi.org/10.1007/s41978-017-0003-5>).

Reichenberger, I. (2017). Digital nomads: a quest for holistic freedom in work and leisure. *Annals of Leisure Research*, 21(3), 364–380 (<https://doi.org/10.1080/11745398.2017.1358098>).

Blackshaw, T. (2018). The two rival concepts of devotional leisure: towards an understanding of twenty-first century human creativity and the possibility of freedom. *Int J Sociol Leis*, 1, 75–97.  
([https://www.researchgate.net/publication/321806572\\_The\\_Two\\_Rival\\_Concepts\\_of\\_Devotional\\_Leisure\\_Towards\\_an\\_Understanding\\_of\\_Twenty-First\\_Century\\_Human\\_Creativity\\_and\\_the\\_Possibility\\_of\\_Freedom](https://www.researchgate.net/publication/321806572_The_Two_Rival_Concepts_of_Devotional_Leisure_Towards_an_Understanding_of_Twenty-First_Century_Human_Creativity_and_the_Possibility_of_Freedom)).

Kaplan, C. (1996). Questions of travel: Postmodern discourse of displacement. Durham: ([https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions\\_of\\_Travel](https://www.goodreads.com/book/show/181623.Questions_of_Travel)), Duke University Press.

Putra, G. B. & Agirachman, F.A. (2016). Urban coworking space: Creative tourism in digital nomads perspective. 4–5 August. Arte-Polis 6 International Conference. Bandung, Indonesia, PGN.  
([https://www.researchgate.net/publication/316472768\\_Urban\\_Coworking\\_Space\\_Creative\\_Tourism\\_in\\_Digital\\_Nomads\\_Perspective](https://www.researchgate.net/publication/316472768_Urban_Coworking_Space_Creative_Tourism_in_Digital_Nomads_Perspective)).



Freelancers Union (2016). Freelancing in America 2016. [https://fu-web-storage-prod.s3.amazonaws.com/content/filer\\_public/c2/06/c2065a8a-7f00-46db-915a-2122965df7d9/fu\\_freelancinginamericareport\\_v3-rgb.pdf](https://fu-web-storage-prod.s3.amazonaws.com/content/filer_public/c2/06/c2065a8a-7f00-46db-915a-2122965df7d9/fu_freelancinginamericareport_v3-rgb.pdf).

De Stefano, V. (2016). The rise of the just-in-time workforce: On-demand work, crowdwork and labor protection in the “gig-economy”. In ILO conditions of work and employment series, Working Paper No. 71 (pp. 1–51). Geneva: ILO ([https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed\\_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms\\_443267.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_443267.pdf)).

Luce, E. (2017). The retreat of Western liberalism. New York: Atlantic Monthly Press ([https://www.academia.edu/37160265/Luce\\_The\\_Retreat\\_of\\_Western\\_Liberalism](https://www.academia.edu/37160265/Luce_The_Retreat_of_Western_Liberalism)).

Gandini, A. (2016a). The reputation economy: Understanding knowledge work in digital society. Basingstoke: Palgrave Macmillan (<https://doi.org/10.1057/978-1-137-56107-7> & <https://eprints.mdx.ac.uk/17961/>).

Gandini, A. (2016b). Digital work: Self-branding and social capital in the freelance knowledge economy. *Marketing Theory*, 16(1), 123–141 (<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1470593115607942>).

Schor, J. B., & Attwood-Charles, W. (2017). The ‘sharing’ economy: labor, inequality, and social connection on for-profit platforms. *Sociology Compass*, 11(8), 1–16 (<https://doi.org/10.1111/soc4.12493>).

Gandini, A., Pais, I., & Beraldo, D. (2016). Reputation and trust on online labor markets: the reputation economy of Elance. *Work Organization, Labor and Globalization*, 10(1), 27–43 (<https://www.jstor.org/stable/pdf/10.13169/workorgalaboglob.10.1.0027.pdf>).

Anderson, D. A., & Vinnicombe, S. (2015). Senior women, work-life balance and the decision to quit: A generational perspective. In A. M. Broadbridge & S. L. Fielden (Eds.), *Handbook of gendered careers in management: Getting in, getting on, getting out* (pp. 445–459). Cheltenham: Edward Elgar

([https://www.researchgate.net/publication/298519563\\_Senior\\_women\\_work-life\\_balance\\_and\\_the\\_decision\\_to\\_quit\\_A\\_generational\\_perspective](https://www.researchgate.net/publication/298519563_Senior_women_work-life_balance_and_the_decision_to_quit_A_generational_perspective) & <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781782547686/9781782547686.00037.xml>).

Vinnicombe, S., Moore, L. L., & Anderson, D. (2013). Women's leadership programmes are still important. In S. Vinnicombe, R. J. Burke, S. Blake-Beard, & L. L. Moore (Eds.), *Handbook of research on promoting women's careers* (pp. 406–419). Northampton: Edward Elgar.  
([https://www.researchgate.net/publication/291165540\\_Women%27s\\_Leadership\\_Programs\\_are\\_Still\\_Important](https://www.researchgate.net/publication/291165540_Women%27s_Leadership_Programs_are_Still_Important) & <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9780857938954/9780857938954.00030.xml>)

Sealy, R.H.V., Doldor, E Vinnicombe, S., Terjesen, S., Anderson, D. & Atewologun, D. (2017). Expanding the notion of dialogic trading zones for impactful research: the case of women on boards research. *British Journal of Management*, 28(1), 64–83  
([https://www.researchgate.net/publication/312555282\\_Expanding\\_the\\_Notion\\_of\\_Dialogic\\_Trading\\_Zones\\_for\\_Impactful\\_Research\\_The\\_Case\\_of\\_Women\\_on\\_Boards\\_Research\\_Dialogic\\_Trading\\_Zones\\_Women\\_on\\_Boards\\_Research](https://www.researchgate.net/publication/312555282_Expanding_the_Notion_of_Dialogic_Trading_Zones_for_Impactful_Research_The_Case_of_Women_on_Boards_Research_Dialogic_Trading_Zones_Women_on_Boards_Research)).

Stavrou-Costea, E., Parry, E., & Anderson, D. (2015). Nonstandard work arrangements and configurations of firm and societal systems. *International Journal of Human Resource Management*, 26(19), 2412–2433.  
(<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585192.2014.992456>).

Cohen, S. A., Prayag, G., & Moital, M. (2014). Consumer behaviour in tourism: concepts, influences and opportunities. *Current Issues in Tourism*, 17(10), 872–909.  
([https://www.researchgate.net/publication/280193220\\_Consumer\\_behaviour\\_in\\_tourism\\_Concepts\\_influences\\_and\\_opportunities](https://www.researchgate.net/publication/280193220_Consumer_behaviour_in_tourism_Concepts_influences_and_opportunities)).

Aydogdu, F. (2016). Frame of new nomad. <http://neonomadproject.com/nomadology-read.html>.

Alexander, M. J. (2005). *Pedagogies of crossing: Mediations on feminism, sexual politics, memory, and the sacred*. Durham: Duke University Press.

([https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG\\_\\_QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=CPOsdSkUGZcC&oi=fnd&pg=PP8&dq=info:nBuAVwqXGnYJ:scholar.google.com&ots=X0X34Mo2ng&sig=JED1QG__QMSDaU4g-7wEWVYrexg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false))

Gandini, A. (2015). The rise of coworking spaces: a literature review. *Ephemera: Theory & Politics in Organization*, 15(1), 193–205.

(<http://www.ephemerajournal.org/contribution/rise-coworking-spaces-literature-review>)

Garrett, L. E., Spreitzer, G. M., & Bacevice, P. A. (2017). Co-constructing a sense of community at work: the emergence of community in coworking spaces. *Organization Studies*, 38(6), 821–842.

(<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0170840616685354>)

O'Brien, M. (2012). Finding a home for the 'digital nomad': New forms of identity and work in relation to mobile media and public space. [http://www.michelleobrien.net/wp-content/uploads/2011/10/OBRIEN\\_Home\\_digital\\_nomad.pdf](http://www.michelleobrien.net/wp-content/uploads/2011/10/OBRIEN_Home_digital_nomad.pdf).

Thompson B.Y. (2018) The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community International. *Journal of the Sociology of Leisure* (<https://doi.org/10.1007/s41978-018-00030-y>).

Thompson, B. Y. (2018b). Digital nomads: Employment in the online gig economy. *Glocalism: Journal of Culture, Politics and Innovation*, 2018(1). (<https://doi.org/10.12893/gjcpi.2018.1.11>).

Thompson, B. Y. (2019). 'I get my lovin' on the run': Digital nomads, constant travel, and nurturing romantic relationships. In A. Gorman-Murray & C. J. Nash (Eds.), *The geographies of digital sexualities Australia*.

([https://www.academia.edu/41194919/5\\_I\\_get\\_my\\_lovin\\_on\\_the\\_run\\_Digital\\_Nomads\\_Constant\\_Travel\\_and\\_Nurturing\\_Romantic\\_Relationships](https://www.academia.edu/41194919/5_I_get_my_lovin_on_the_run_Digital_Nomads_Constant_Travel_and_Nurturing_Romantic_Relationships))

(Βεργίδης, Κόκκος, Λιοναράκης, Λυκουργιώτης, Μακράκης & Ματραλής, 1998)

